

Butlletí del Ateneu Barcelonès

ANY III

BARCELONA, OCTUBRE-DESEMBRE DE 1917

NÚM. 12

MEMORIA DE SECRETARÍA¹

Exercici de 1916 a 1917

DENÇÀ que veu la llum el BUTLLETÍ DEL ATENEU BARCELONÈS, la missió consuetudinària del Secretari, en aquest report anyal de les tasques realitzades, s'es fet un poch superflua y redundant. Tot allò que ha tingut un cert interès en el transcurs del any 1916-1917 ha passat regularment a la Secció de «Crònica» del BUTLLETÍ, y resta, per lo tant, a coneixença de tothom y a tret de tota mena de comentaris. Així podria, donchs, ésser de breu aquesta «Memoria», que fes el goig dels meus ilustres oyents, ansiosos com jo mateix de passar a altres coses que'ns faran més profitosa la vetllada, y que pagaran ab millor moneda la despesa, may prou agrahida, de la vostra atenció tan ben disposta.

Mes com sia que, així com així, me dech a les obligacions del meu càrrech, tal volta no sien del tot inoportunes, en aquesta ocasió, unes breus notes historials de nostre ATENEU. Es una feyna que ja fou feta en part,² fa una trentena d'anys, y que alguns dels nostres consocis haurien desitjat veure continuada. No agotaré avuy el tema; sols me faig el propòsit d'encetar-lo, fugint de tota prolixitat que pogués resultarvos enutjosa.

Aquesta Entitat tingué naixença en 1860, y hagué inicialment per nom *Ateneo Catalán*. Fou el seu primer president D. Joan Agell, al qual seguiren en el càrrech, per als anys successius, D. Pau Milà y Fontanals (1861), D. Ramon Anglasesell (1862), D. Ramon Ferrer y Garcés (1863), D. Pau Valls (1864), D. Joseph Ferrer y Vidal (1865), el susdit D. Joan Agell per segona vegada (1866), D. Manuel Duran y Bas (1867), D. Francesch Barret (1868), D. Joseph de Letamendi (1869), D. Timoteu Capella (1870) y D. Joaquim Cadafalch (1871).

En 1872 se realisà la fusió del *Ateneo Catalán* y d'altra societat barcelonina que's deya *Casino Mercantil Barcelonés*. El resultat d'aquesta fusió, que més

1. Llegida en la sessió inaugural del curs de 1917 a 1918 del Ateneu Barcelonès.

2. *El Ateneo Barcelonés; bosquejo histórico* (Barcelona, 1889).

propriament podèm avuy, quan per rahó dels anys transcorreguts tota susceptibilitat devé remota, dir-ne absorció de la segona per la primera, fou que la nostra Entitat prengué el nom que actualment porta, de ATENEU BARCELONÉS. Els estatuts adoptats foren els mateixos que ja regien desde la fundació de l'*Ateneo Catalán*; y, en quant a hostatge, sembla que tot va reduhirse a l'enderroch d'alguns embans, perquè les dues Societats, al temps de fusionarse, ja vivien, com qui diu, sots el mateix sostre.

L'ATENEU fou aleshores (1872) presidit per D. Manuel Duran y Bas, qui's vegé succehit en la presidencia per D. Melcior Ferrer (1873), D. Joseph Ferrer y Vidal (1874), D. Francesch López Fabra (1875), D. Manuel Duran y Bas (1876), D. Ignasi M.ª de Ferran (1877), D. Joaquim Cadafalch (1878), D. Narcís Carbó (1879), D. Domingo Valls y Castillo (1879), D. Joan Sol y Ortega (1879), D. Manuel Angelon (1880), D. Bartomeu Robert (1881), D. Lluís Góngora (1882), D. Manuel Girona (1883), D. Lluís Góngora altra volta (1884), D. Manuel Girona encara (1885), D. Joan Tutau (1886), D. Narcís Carbó (1887) y D. Joseph Coroleu (1888).

Fins aquí arriben les notícies que apareixen acoblades en el *bosquejo histórico* que per acord de la Junta directiva del ATENEU fou redactat y publicat per aquelles dates. Lo que ara segueix haurà estat recullit per primera vegada.

Comencèm pels presidents : l'*abaciologi* seglar de la nostra Companyia porta inscrits els següents noms, alguns dels quals seran ja per a molts de vosaltres objecte de personal recort, y mereixedors tots ells, com els anteriors, de la nostra veneració : D. Joseph Ramon de Luanco (1889), D. Frederich Nicolau (1890), D. Joseph Domènech y Coll (1891), D. Joseph Yxart (1892), D. Joseph Pella y Forgas (1893), D. Joseph Mascaró y Capella (1894), D. Angel Guimerà (1895), D. Valentí Almirall (1896), D. Joan J. Permanyer (1897), D. Lluís Domènech (1898 y 99), D. Bartomeu Robert (1900), D. Ramon Picó y Campamar (1901), D. Raymond d'Abadal (1902), D. Joan Maragall (1903), D. Lluís Domènech (1904 y 1905), D. Ildefons Suñol (1906), D. Joaquim Lluhi (1907), D. Joseph M.ª Roca (1908 y 1909), D. Lluís M. Vidal (1910), D. Lluís Domènech (1911 a 1913) y altra vegada D. Joseph M.ª Roca, que ens ha presidit darrerament. Vos confesso que aquesta enumeració de personalitats il·lustres me produeix com ateneista un veritable goig.

Una altra serie de notícies que posa de manifest la successiva importancia adquirida per l'ATENEU, es la del nombre dels seus socis. Per no enutjarvos ab la lectura de tantes xifres, diré solament que, al fusionarse en 1872 les dues societats de què abans parlava, els individus que formaven l'ATENEU BARCELONÉS eren 551 en nombre. Aquesta quantitat ascendí a 1,374 per a l'any 1889, màxim nombre de socis ab què ha comptat l'ATENEU. L'any darrer, al qual se reporta la present ressenya, els socis fórem 1,087.

La Biblioteca del ATENEU, en el foment de la qual han vingut interessantse totes les Juntes directives desde la creació d'aquell, es altre dels punts que'm cal

tocar per fer valdre la importància de la nostra institució. Enguany hem despesa la quantia de 10,908'60 pessetes en adquisició de llibres, en subscripcions a periòdichs y en altres materials de biblioteca. Aquesta contribució ab què l'anyada qu'hem transcorreguda ha vingut a acréixer el tresor bibliogràfic de la casa, fa ascendir a la respectable quantitat de 547,769'33 pessetes el total que, desde qu'existeix, l'ATENEU ha invertit en satisfer les necessitats d'ordre espiritual dels socis y de moltes persones més que, fent ús de fàcils accessions al nostre patrimoni, han pogut participar del mateix. La riquesa acumulada que això representa y la seva eficàcia com instrument d'estudi, són bé prou manifestes als ulls de tothom; y es en això tant més meritoria l'acció cultural del ATENEU, com sia qu'es el fruyt de la iniciativa privada y del esforç exclusiu de varies generacions dels nostres associats.

Un altre aspecte de la vida de la nostra Entitat es interessant per a fer veure quina es la seva importància. Els nostres predecessors se preocuparen dejorn de que l'ATENEU visqués, per temps a venir, en casal propi; y al efecte instituhiren un fons de reserva que, augmentant sempre ab aportos successius, fes possible la realisació d'aquell desig. Com ja es sabut, aquest edifici que ara ocupem es la nostra Seu en propietat. Valia, quan l'adquirirem en 1905, la suma de 625,000 pessetes, de les quals, gracies a una sabia combinació financiera, en duem 262,000 de quitades, lo que representa més de les 4 dècimes parts d'aquell capital. D'aquesta manera, a la previsió dels antichs socis de la Casa afegintse el nostre propi estalvi sots forma d'amortisació progressiva de l'emprèstit del ATENEU, anem lentament arrodonint l'obra per aquells iniciada. No fem això sense esforç ni sense privarnos d'altres despeses que a tots ens plauria podernos permetre; mes d'això a Catalunya se'n diu *fer casa*; y no sempre es l'avaricia, sinó la saludable acció del bon-seny, allò que determina el nostre camí.

Senyors : haurieu preferit tal volta que, en lloch d'aturarme en aquestes vulgaríssimes consideracions, hagués tractat en aquest treball de donarvos una valoració exacta de la funció espiritual del ATENEU BARCELONÉS durant l'anyada de 1916 a 1917. A això, tot lo que més podria dirvos es que la nostra Càtedra ha treballat enguany ab singular activitat. Ab la llibertat d'exposició del pensament y el respecte a totes les idees que són normes fonamentals d'aquesta Casa, la nostra tribuna ha estat successivament ocupada per *tiris y troyans* (si se'm permet la frase), sense que per may els nostres consocis s'hagin regatejat la mutual consideració y la més extremada tolerancia. Mes, llevat d'això, altra cosa no podria afirmarvos; a la vostra demanda sobre quin ha estat enguany l'aport del ATENEU a l'obra del progrés de les idees y de la cultura, jo n'hi oposaré una altra : ¿Quin ha estat aquest aport per part de lo que se'n diu el Món Culte durant aquest mateix any y els dos o tres que'l precediren? No ens exigiu, donchs, allò que altres que són més que nosaltres tampoch no han pogut fer. Desitgem que aquest tràgich parèntesi no sia sinó un compàs d'espera en la vida de la Humanitat y no representi un retrocés en l'obra secular de la Civilisació.

R. MIQUEL Y PLANAS

EL FET Y LA IDEA DE LA CIVILISACIÓ*

AQUESTA nit, senyors, constitueix l'honor més gran de la meva vida. No n'he rebut de semblant fins ara; no podria rèbrel per temps que visqués. Després de deure al ATENEU uns anys de reculliment inefables, entre llibres estimulants y afectes que ennobleixen, hi haveu afegit la distinció magna de cridar-me en aquest lloch, tot resplendent de la gloria que hi deixaren els primats de Catalunya, fent-me successor immediat de l'home dilectíssim, orgull de l'amistat, ornament de la ciutadania y de la ciencia que en el curs darrer l'ocupava. Mireu, donchs, fins a quin punt la vostra generositat es impagable y si jo podria satisfer-la ni ab la total oblació de mi mateix a la casa hospitalaria que va oferirme la pau del seu refugi y que a tots ens aixopluga, com un lloch exempt, en mig dels combats de la vida y les inclemencies del món.

May com ara s'ha pogut sentir la fretura d'un refugi semblant al de la nostra institució, perque may els homes, no ja del nostre temps, sinó de totes les generacions y totes les èpoques, havien conegut lo Tràgich com nosaltres de tres anys ençà. El destí ens ha fet contemporanis y espectadors del major cataclisme de la historia; y es en aquesta hora tenebrosa quan els mortals cerquen un recer hont departir entranyablement sobre els seus dubtes y les seves esperances. Diríem que'l perill de disolució òls presagis d'acabament y desfeta ens tornen més desitjosos de comerç social, en les dues formes que pot revestir : la conversa ab els vivents y la lectura, que també es alta y noble conversa ab els ausents ò els passats. Tots sabèm que la d'avuy no es una lluyta com les altres, sinó un espant milenari : la guerra de les guerres, que té per fronts de batalla la humanitat dividida en dos campaments, y per arma y per materia vulnerable, tot a l'hora, el conjunt de la civilisació.

Y d'això vaig creure que devia parlarvos avuy, en compliment de la prescripció

* Discurs presidencial llegit en la sessió inaugural de curs de 1917 a 1918 del Ateneu Barcelonès.

reglamentaria que per mi es deute ineludible y que demana de vosaltres, quan no altra cosa, comportívola resignació. Un imperatiu de sinceritat m'ha resolt a reproduhir en aquesta tribuna la mateixa gran preocupació que domina en la solitud de les ànimes y en el silenci dels fogars. Y l'he preferida a qualsevol altre tema, encara que semblés més nacional y peremptori, perque ella els resumeix tots, y de tots en té la clau, y tots els conté potencialment y en essència. Ni m'ha detingut, senyors, el visible desacort entre la immensitat de la qüestió y la migradesa de les facultats que gosen especularla. Jo no vinch a revelarvos res que no sapiguen. Me proposo, tan sols, que meditem una estona, tots plegats, sobre *El fet y la idea de la Civilisació*, revisant la consciencia que'n tenim, prenentla de bell nou, y entregantla, si tant es possible, a totes les reaccions de la controversia a fi de depurarla y completarla.

* * *

Entre la més primitiva estació prehistòrica descoberta per les excavacions y qualsevol de les grans ciutats dels nostres dies hi corre, may rompuda, una cadena de milenis, de generacions humanes y de transformacions lentíssimes, però meravelloses. Heus aquí, senyors, el bell espectacle d'una d'aquestes metròpolis, quan el sol se'n va a la posta per un cel de delicada finor y baixa per ses vies la multitud, en riuada viventa. Quin desvari de magnificencia! Y com, a força d'ésser habitual l'espectacle, ens sembla a l'hora el més insignificant, el menys considerable dels fets! Corren ab estrèpit mil sòrts de vehícols; brillen les carroces y'ls arnesos dels cavalls; se dauren les cúpules dels edificis. Cap al fons de les perspectives s'aixequen, imponents de majestat, les columnates dels temples, dels coliseus ò dels pretoris. Entre la verdor dels jardins sorgeix l'albura de les estatués, y des dels pòrtichs commemoratius se llancen al espay les auries quadrigues de la Victoria. Cauen, lentament, els vels de la nit y, per fils invisibles, corre la llum y esclata en grans perles de claror, y la ciutat se fa transparent com un joyell immens, voltat d'una auba gloriosa...

Però tota aquesta grandesa monumental no es més que l'estoig de mil y mil altres prodigis de la materia y del enteniment. Y com parla tot de riquesa, de complexitat, de creació! Les botigues esplèndides, els establiments sumptuaris, les estofes, les argenteries, els arminis. Viatgers de totes les parts del món hi arriben, hora per hora, com a una fira perpetua, atrets pel cambi de les coses y de les idees. Es l'hora de l'exaltació vital. Hi ha claror en les altes finestres dels estudiosos solitaris y en les balconades d'uns palaus magnífichs, tots resplendents d'espills y d'aranyes entre migvistes fastuositats. A la mateixa hora vibren d'eloqüencia els tribunals, els púlpits, els parlaments; en aules recullides brolla l'oracle d'uns sublimes estudis y s'omplen les piçarres de càlculs y signes enigmàtichs, interpretació del infinit ò reconstitució de llengües remotíssimes per les quals la his-

toria s'enllaça ab l'eternitat mateixa; inclinat sobre les preparacions en el silenci del laboratori, lluyta el biòleg ab els misteris irreductibles de la vida orgànica. S'han apagat les fàbriques y les fornals, però bullen de febre els escriptors, els amfiteatres y les biblioteques. Descansen les turbines y les encluses, però treballen el compàs, el cisell, el microscopi. Les més delicades operacions de la ciencia y de la conciencia se realisen, de teulades avall, per servey, coordinació y millora del home ò, en divina ociositat, brufades de pedreria com de gotes de llum, unes viventes estatuas femenines, producte de segles y segles de refinament, entren als vestíbols d'uns casals d'ensomni y van a presidir les eclosions supremes del gran art : vol dir, la suprema inutilitat qu'es també la suprema excelencia de la vida.

Aquí teniu, senyors, grollerament evocada, la major acumulació del treball del home, en l'espai y en el temps; en l'extensió, en la intensitat, en la qualitat. És la seva obra mestra y'l compendi de tota l'obra humana... Y ara pensèm els anys, les centuries, els milenys, les lentituds, els avenços, les recaygudes, les tragedies, la sang, que tot això suposa; imaginèm tota la curva, tota la trajectoria del esforç humà, fins haver arribat al sistema de sentiments, a l'organización de nocions y de principis, a l'instrumental inacabable de la vida moderna, de la ciutat moderna. Donchs bé: aquest conjunt extraordinari, immensíssim, de fets que van des de l'estació prehistòrica fins a la gran capital dels nostres dies, des del home de Cro-Magnon fins al membre del Institut de França — per dirho ab un exemple terminant, — constitueix el fet magne de la Civilización, qu'he proposat al vostre judici. Un inventari, el simple inventari nominal d'aquest conjunt, donaria esgarrifances no més que de veure, tal ha sigut el procés de sa complexitat increible, en l'orde moral y en el de les adquisicions pràctiques : l'aliment, el vestit, la locomoció, l'ornament de la persona, l'art cosmètica, com deyen els antichs.

Per cada una d'aquestes operacions insignificants y diaries : el pentinat, el puliment de les ungles d'una dama de món, s'ofereix avuy un catàleg d'adminículs cent voltes més rich que la dotació completa del home quaternari per a totes les necessitats de l'existència. Tots sabèm a què's reduhia y no tenim més qu'entrar en un museu arqueològich per a pendren nova convicció visual : a una punta de sílex, tallada en forma de llança, de dardell ò de destruló. Era la seva arma defensiva y ofensiva; instrument de caça, de cuyna y de treball, tot a la vegada. Ha de passar molt temps perque s'hi afegeixi la cullera ò espàtula rudimentaria, també de pedra, ab que extreya el moll del òs dels rumiants y solípedes de què s'alimentava... Y així successivament. De tan miserables orígens arrenca la formidable corrent del progrés humà, y seran necessaris el transcurs d'èpoques senceres y'l pas d'infinites generacions perque'ls homes comencin a sospitar, a entreveure només, l'existència d'aqueixa corrent que'ls arrastra, y qu'ells mateixos empenyen, de cap a un estat millor, més tolerable, més desitjable.

Descobrir que, per sota el desordre aparent de la historia, hi ha una certa direc-

ció, una continuïtat y una coherència determinades, no ha sigut cosa d'un dia ni es, tampoch, cosa vella. Resultaria interessant, però surt del nostre propòsit, el seguir pas a pas les aparicions d'aquell concepte y anar veient de quin modo y per quines vies la humanitat ha pres consciència de sí mateixa, com a tal humanitat, y l'ha presa també del gran fet solidari que avuy la lliga. Per no parlar sinó del món modern, per no recordar sinó algunes d'aquestes primeres y més egregies aparicions dins del món modern, trobaríem, per exemple, el *Discurs*, de Bossuet, y més tart, *L'Esperit de les lleys*, de Montesquieu, y molt més tart encara, la *Historia de la decadència y cayguda de Roma*, de Gibbon, ja que a través d'un cas nacional hi glateix una tesi universal y eterna. Però tots aquests grans llibres, que són monuments en sí mateixos, corresponen al període pur de la filosofia de la història y no representen més que contribucions, aportacions, perspectives unilaterals en l'estudi de la civilització. Més ben dit : no representen altra cosa que anticipacions veritables sobre un concepte pressentit y encara inexistent; se tracta de grans aspectes, de grans elements codeterminants de la història, però que, posats com a terme únich, condueixen a una concepció exclusivament teològica ò a una concepció exclusivament jurídica de les vicissituds humanes sobre la terra.

Fins al docte y amable Guizot, se pot ben dir que'l pensament contemporani no entra de ple en la qüestió ni li aplica el nom que li pertoca; y encara en Guizot, per haver refós els elements que ja trobava preparats, per haverlos tenyit de la preocupació ambient a la seva època, diríem que converteix la concepció teològica de Bossuet, y la jurídica de Montesquieu, y un poch la naturalista de l'Enciclopedia, en una concepció, massa eclècticament y massa principalment política. Y ¿com estranyar, senyors, aquestes vacilacions de concepte y de límit si el nom mateix no tenia extensió fixada ni quasi existència reconeguda? L'eminent professor estava cansat de donar ses memorables lliçons de 1828 a 1830 a la facultat de Lletres de París sobre la *Historia de la civilització d'Europa* y encara aquell nom era un neologisme, un pervingut als ulls dels gramàtics.

Recordareu qu'entorn de la rel *civis*, de *civitas*, s'ha anat constituint poch a poch, en les llengües novollatines, una família extensa de paraules que senyalen cronològicament l'aparició de nous estats d'esperit, de nous matços de la vida. Cada un d'aquests verbs, d'aquests adjectius, d'aquests adverbis suposa una previa correspondència ab la realitat anterior. Així *civil*, *civilisar*, *civilment*, *cívich*. La darrera en aparèixer, com ocorre quasi sempre en semblants processos lingüístics, es la forma abstracta *civilització*. Ella no figura en el diccionari de l'Acadèmia francesa fins a l'edició de 1835, en el de l'Acadèmia espanyola fins a la de 1843, però se la troba usada per oradors y publicistes ab notable anterioritat. Etimològicament ve, donchs, enllaçada ab la idea de permanència, de vida fixa, per oposició a la vida nòmada; y no com se vulla, sinó de permanència en forma de ciutat ò de *urbs*, d'hont també : «urbà», «urbanitat», com de *cort* : «cortesía y cortès», en

el mateix sentit primari de «civilitat» y «civil». Civil, urbà, cortès — y també «polítich», en una de ses aplicacions, — representen tres linies verbals del mateix concepte y expressen la mateixa condició del home pulit, mediant el tracte, les costums y la suavitat de la vida que les ciutats ofereixen y que originariament crearen. Mes, per una extensió de significat que va apoyarse tan sol en els derivats de la linia *civis*, aquesta acepció de mera cortesia ò *politesse*, queda poch a poch com abandonada y perduda dins una acepció de millora general que ja no's contrau a les bones maneres, sinó que abarca també, y en primer terme, els sentiments, el dret, la dignitat, la cultura.

Y ara, senyors, deixèm aquesta petita disquisició filològica, que ja tindreu la bondat de perdonarme, perque es el contingut lo que'ns interessa directament y no la paraula ni la seva historia. ¿Què es, donchs, la Civilisació? Si ens situèm davant d'aquesta interrogació disposats a satisferla per nosaltres mateixos, es probable que'l primer moviment sia el d'acudir a les interpretacions, a les definicions ja produhides, y compararles ab la idea global qu'aquell nom desperta en la nostra memoria imaginativa. De la comparança es fàcil que, com jo mateix, en tregueu tots una impressió de divergencia entre tals definicions y la cosa definida. Les explicacions no coincideixen ab ella ni s'adapten quasi may als termes precisos de la nostra curiositat, perque confonen el fenomen ab les conseqüències ò resultats del fenomen, que queda, com a tal, inconegut y verge. Vol dir, que'ns en descriuen la finalitat, però no l'essencia, ni l'estructura, ni'l *modus operandi*.

Anèm a vèureho. Quan, per exemple, en Guizot diu que «la civilisació consisteix en el perfeccionament dels individus y en la millora del estat social», tan sols té presents, y això d'una manera vaga, els fins, lo qu'ell considera fins de la civilisació. Quan en Balmes ens declara qu'es «la major moralitat, la major inteligencia y el major benestar possibles pel major nombre possible», la fórmula adquireix a la vegada una amplitut y una precisió sorprenents, però no passa tampoch dels objectes, dels fins, qu'es la preocupació dominant en els homes d'estat y'ls moralistes. Objectes y res més que objectes, encara que tan divergents dels anteriors, inclouen també la teoria *heroica* de Carlyle, la teoria *aristocràtica* de Renan, la teoria *racionalista* ò del lliure expandiment de les facultats humanes. Totes elles ens parlen de tendències y de propòsits, mes no de lo qu'es en sí mateixa la civilisació ni de lo que la distingeix, ab distinció formal, dels altres moviments y espectacles de la historia; totes responen a lo que'n desitgèm ò n'esperèm; totes se refereixen al producte, no al acte de civilisació ni a la diferencia que'l separa del acte indiferent ò del regressiu.

Es clar, senyors, qu'entre tots aquèsts conceptes purament descriptius de la finalitat, descolla el del pensador de Vich per la seva amplada generosa y oberta a tots els vents, fins a tal punt que totes les formes de democracia, totes les possibilitats de distribució y encara els postulats mateixos del colectivisme hi tindrien

cabuda ò podrien trobarshi potencialment compresos. Pochs esperits han sentit la noblesa de la qüestió com va sentir-la en Balmes; ningú li ha dedicat una atenció al mateix temps tan elevada y tan fonda. Adversari d'en Guizot en una gran y memorable polèmica que no va excloure el mutual respecte ni l'admiració fervent, la posterioritat ha vingut a confondre els dos contendents d'un dia en el recort, no ja d'una disputa, sinó d'una col·laboració gloriosa. La filosofia de la historia, que vol dir modernament historia de la civilització, no tingué més alts mantenedors en la primera meytat de la passada centuria, y, per intermedi d'en Balmes, Catalunya ha alcançat l'honor de contribuir a una llarga y magnífica corrent d'idees y de pendre ciutadania en el pensament universal.

Si ens proposessim, donchs, establir l'ètica del nostre problema abans que'l seu pur coneixement, ens adscriuríem a la concepció d'en Balmes, no per la més brillant ò paradòxica, sinó per la més humana, per la més honesta, per la menys iniqua y, en conseqüència — segons un criteri de pragmatisme, — per la més exacta. Però com no es aquest el nostre propòsit, hem de repetirnos la interrogació y tornar al punt de partida, vull dir, a la idea de conjunt que la paraula «civilització» aixeca en nosaltres. Recullintnos una estona, res més que per abarcarne *grosso modo* la delimitació, el contorn general, coincidirem, quasi segur, en apreciarlo com un estat present dels homes producte d'un incessant moviment històric. Un estat present, per quant el reconeixem entorn de nosaltres y dins de nosaltres com una realitat actual y viva, ab testimoni dels sentits y de la consciència; un producte històric, per quant aquest estat no es immutable ni existent *ab initio*, com les lleys de la materia, sinó creació del home, acumulació y rectificació de cada dia, continuament inestable y en esdevenir. Però encara hi ha més : si continuem la nostra consideració atenta, y del contorn general de què us parlava passèm al contingut, no trigarem a veure que tal contingut no es una cosa elemental, fluhida, indestruable, sinó la resultant de diferents impulsos característichs.

Y, en efecte, senyors : tres grans ordres de fets s'entrelliguen en la historia y tenen per final confluència el fet màxim de la civilització. Aquestes aportacions del esforç humà omplen y's divideixen tot el camp de lo passat, tota la preocupació de lo present y de lo futur, no sempre ponderades, però sempre concomitants y vives. Elles ens demostren com l'home es veritablement el rey de la creació y com ho es per do innat y per dret de conquesta, per la gracia de Deu y per títol possessori irrevocable. Les facultats que li creen aquest títol el coloquen, no ja per sobre ni al cap d'amunt de l'escala dels éssers, sinó apart de tots ells, y li obren un reyalme únich, diferenciat y substantiu, perque ningú més participa de sos destins ni de ses possibilitats meravelloses. Així, donchs, si tractem d'escatir tot acte de civilització, tota millora acomplida en el perfeccionament del gènere humà, sempre ens serà forçós referirla a una quesvulla d'aquestes tres manifestacions primaries del poder del home : el domini de la naturalesa, el domini de sí mateix, el domini social.

El domini de la naturalesa : heus aquí la primera forma ostensible de la seva actuació, segons els vestigis recollits per la prehistoria. De la defensa y l'aprofitament, instintius y comuns a tota l'escala zoològica — posada entre'ls termes de devorar y esser devorat, — l'home s'aixeca a un nou ordre de defensa y aprofitament de les coses materials. La noció fisiològica dels perills y'ls estímuls de la fam cedeixen el pas a una altra noció, ja reflexiva ò d'experiència coordinada. Al instint segueix el coneixement de la naturalesa, y al coneixement la intervenció en la naturalesa. Pel coneixement y per la intervenció la vida humana se separa radicalment de la vida zoològica, no com una especie, ni quasi com un gènere, sinó com un reyalme apart; són moments ò posicions del home davant la realitat que'l rodeja, purament privatives y que ningú comparteix en la creació. D'aquí en neixen, en ascensió lentíssima y penosa, totes les millores materials, des de l'adquisició del foch, allà en les tenebres de la nit quaternaria, fins a l'adquisició del ràdium en el vèrtig dels nostres dies : tota la ciencia, tota la industria, totes les arts d'aplicació, tot l'utilatge de la vida pràctica, que comença en la llança de sílex recordada fa poch y acaba en el conjunt immens de la dotació moderna, en la qual la locomotora ò l'aparell telegràfic ja'ns fan l'efecte de piadoses antiquitats.

Però res suposaria aquest domini de la naturalesa per l'home, sense'l domini de sí mateix, en quant l'home es també naturalesa y necessita com ella d'intervenció y cultura si vol sortir del imperi de les fatalitats per entrar en el del lliure arbitri. Mediant aquest domini, es a dir, mediant aquest coneixement de sí mateix y aquesta regulació de sí mateix, ha subjectat poch a poch els instints bestials elevantlos a passions y ha ennoblit les passions convertintles en sentiments. Ha pujat des de l'abjecció a la puresa, des de l'antropofagia a l'heroïsme de donar sa propia carn y la sang de ses venes en regeneració de les del pròxim. Tot l'ordre moral que ha fet possible l'existència de les agrupacions humanes, deriva d'aquesta acció, d'aquesta activitat interna. Es en els esperits hont s'han consumat les grans revolucions incruentes que constitueixen l'orgull de la humanitat, y la fera humana s'es amansida per obra principal d'aquesta repressió invisible de la consciència. Així com el domini de la naturalesa's caracterisa pel coneixement de les coses exteriors, per la ciencia, per la utilitat, el domini de sí mateix se caracterisa pel *nosce te ipsum*, per les religions, per la filosofia, pels sistemes de conducta, per la taula de les virtuts y, en fí, per la victòria més gran del home sobre la terra qu'es dominarse y limitarse, un poch cada dia, en vista de Deu y de sos semblants.

Del tercer impuls en deriva, finalment, tot lo que diu relació ab la sociabilitat. El do del llenguatge suposa per sí sol aquesta inclinació del home y n'es com el fonament y l'origen. A mida que intervé en la naturalesa, féntse-la seva y regintla a son albir; a mida que s'intervé a sí mateix, ab limitacions de continència y ab imperatius de dever, treballa *ipso facto* per la coordinació social, que constitueix també un dels seus grans privilegis, en quant ella es perfectible, en quant no queda

inmòvil ni estacionaria com les agrupacions animals. La república de les abelles es avuy la mateixa qu'en temps de Virgili; no han sofert més cambi la de les formigues ò dels castors; l'evolució de les especies en lo que té de rigor científich, no de mixtificació sociològica, es d'un ordre radicalment, substancialment distint que la perfectibilitat humana en virtut de la qual l'home ha passat històricament — y encara actualment en coexisteixen totes les formes, — de la familia a la tribu, a la ciutat, al imperi, a la nació caracterisada y propiament dita. D'aquest impuls en provenen tots els avenços de la relació entre'ls homes y'ls conjunts d'homes. D'aquí l'organització de les colectivitats. D'aquí les lleys, les institucions públiques, les organitzacions diverses del poder, el dret, la política, l'economía. D'aquí, senyors, tot lo que tendeix a millorar la *societat*, com del domini sobre nosaltres mateixos hem vist que'n provenia tot lo que tendeix a millorar la *humanitat*.

Ara bé : la confluència d'aquests grans ordres de coses, els fets materials, els fets morals, els fets socials, es lo que forma el conjunt de la civilització, y no en va s'ha dit que constituïa el fet dels fets, el fet per excelencia. Però ¿se presenta tal conjunt com una fusió d'elements ponderada, equilibrada, fixa? Si de l'abstracció en què fins ara ens hem mantingut, ens girèm a les realitats vives, així històriques com actuals, sempre hi trobarèm poch ò molt la preponderança d'una ò altra d'aquelles direccions, en el món antich y en els nostres dies. Aquí domina la preocupació de les coses naturals, allà la de les coses eternes, més lluny la dels ideals polítichs. En el món antich, sobre tot, la vida dels pobles ofereix una senzillesa, una unitat que ha sigut qualificada de monotonía, y les civilitzacions se'ns hi presenten, per dirho així, com tallades d'una sola peça. Des de la major piràmide fins a l'últim papyrus d'Egipte, tot ens parla d'una immensa conglomeració teocràtica; Israel y monoteïsme són una mateixa cosa; si pensèm en una plutocràcia ens recordèm de Fenicia, de Cartago, y fins la propia Roma, no obstant la plenitud de sos components, ens deixa la impressió final d'un poble de dominadors y organitzadors de la cosa pública.

Però encara en el món modern, el caràcter del qual es la varietat y la complicació, resulten clarament perceptibles tals diferències per gravitar les nacions cap a un ò cap al altre d'aquells principis, oferint aquí una gran riquesa d'esperit junt ab una notoria reducció de la vida pràctica, y allà un progrés material extraordinari sense vida superior de cap mena : lo que Edgard Poë anomenava, acerbament, «una barbarie il·luminada pel gas». Acabèm de dir que varietat y complicació de forces ò principis són el distintiu de l'edat moderna, y això ens convida a considerar des d'aquest moment el problema de la civilització baix la forma més concreta de civilització d'Europa, vull dir, de la que s'inicia després de la cayguda del Imperi d'Occident y perdura fins a nosaltres.

Senyors, no haig d'incórrer en la puerilitat de descriure ni recordar tan sols aquell aconteixement extraordinari que, segons la perspectiva que'ns ofereix avuy,

vingué a separar els dos hemisferis de la història. Però bé'm permetreu — perquè això es indispensable al nostre objecte — una ràpida enumeració, un índex quasi purament nominal del estat de fet, de l'herència, de les aparicions davant les quals se trobaren les societats novelles. En primer lloch l'herència de Roma y, dins d'aquella herència, com elements essencials, vius ò latents y fàcils de reviuire, el *Municipi*, la reunió de municipis d'hont havia sorgit la grandesa de Roma y que l'extinció de Roma deixava altra volta deslligats, isolats, però subsistents com única concentració social aprofitable en mig de la general desfeta. Després dels municipis, la idea del *Imperi*, de la majestat omnipotent y cesaria, del principi unitari que subjectava la immensa construcció. Seguidament el *Dret*, la més forta estructura d'un sistema de família y d'un sistema de propietat que han conegut els homes. Y, per últim, la *Llengua llatina*, expressió de tot aquest formidable utilitarisme romà y vehícol de la mentalitat helènica, que, superposada al *sermo rusticus* dels pobles dominats ò atacada per ell, va desferse en les sis ò set variants que tots coneixeu y ha produhit una família gloriosa d'idiomes, una família gloriosa de literatures nacionals.

Y ara, senyors, no us demano més sinó que penseu en la vitalitat, en l'actualitat incontestable d'aquestes despulles, reflexionant lo que'l municipi, creació de Roma, y'l dret de Roma, y'l concepte monàrquich elaborat pels juriconsults imperials, y les transmissions expresses ò místiques del llenguatge suposen en la història dels pobles moderns, en la d'Espanya, en la de Catalunya, en tota la nostra vida interior y exterior y fins en el mateix ayre que respirèm... Aquest era'l llegat, però ab ell coincidía una aparició memorable, plena de força y de joventut, no nascuda del Imperi; encara que havia acabat per apoderarsen y rendir-lo: el Cristianisme, que a comptar del segle IV, se'ns presenta no sols com una creencia, com un estat d'esperit, sinó també com una Iglesia, com una gerarquia, com un poder, y's relaciona ab la vida pública acabant a voltes per assumirla enterament. La tradició imperial, la novació cristiana y la invasió dels bàrbars constitueixen, donchs, el punt de partida de la civilització d'Europa, a la qual me referia y que es impossible seguir històricament y pas a pas per lo mateix que necessitariem un any, no una hora de meditació, res més que per explorar la matèria.

No obstant, si això ens fos possible veuríem produhirse y aniríem senyalant un per un els tres ordres de fenòmens qu'hem deixat establerts com a privilegi del home en la creació: domini de la naturalesa, domini de sí mateix, domini social. Veuríem, además, com s'entrelliguen un ab l'altre, ab accions y reaccions continues, ab rèpliques y contrarrèpliques inacabables, de manera que no hi ha fet material que no repercuteixi en la modificació dels sentiments, ni fet espiritual que no repercuteixi en l'esfera social ò en la política. Veuríem, sobre tot — y crech que en aquest punt la concordança de parers seria absoluta, — que'l centre, que'l veritable centre de l'acció civilisatriu resideix en l'ànima humana. És en els nostres

esperits, molt abans qu'en els camps de batalla, hont avença ò recula el progrés de la humanitat, hont se decideix la sort de la civilitat. Es la idea, no la fatalitat ni la força, el sentit final de la historia, malgrat tots sos elements aleatoris, totes les contradiccions circumstancials, totes les recaygues, tots els naufragis d'un dia ò d'un mileni, qu'es un dia davant de l'eternitat. S'ha pretès que l'espasa, que la guerra, es l'àrbitre de la historia, la definició del Dret, la pedra de toch de la moral ab el triomf dels més aptes. Jo no sé dirvos més que la guerra, de per sí, no ha consolidat res al món; que'ls més famosos capitans de l'edat antiga y de la moderna han sigut comparats als meteors per lo curt de la seva durada y de la seva obra, y que l'imperi d'Alexandre ò'l botí de corones y de pobles arreplegat per Napoleón foren cosa més efímera y de trànsit en l'estructura y en la essencia de la humanitat que'l pensament d'Aristòtil ò la sensibilitat malalta y encomanadiça del ginebrí.

No perdèm de vista, senyors, que tot acte de civilitat propiament dita es una victoria sobre la violencia, are's tracti de la natura, are dels nostres instints mateixos. Les mudances més durables y trascendentals s'han aconseguït per infiltració, per capilaritat, diríem, de les idees y'ls sentiments en les pregoneses de la consciencia, com una acció lenta de lo racional sobre lo biològich, fins que's converteix en biològich a la seva vegada. Les majors conquestes, les grans millores, són aquelles en què no hi ha intervingut coacció material, en què la coacció ha sigut superada y vençuda per agents més subtils y poderosos. Les forces immaterials han pogut més que *la força* y s'han imposat a la força; lo imponderable ha dissolt lo visible. Heus aquí el més egregi dels fets de civilitat, de què suara parlavem: el cristianisme. Donchs el cristianisme ve a simbolisar aquesta meravella : la feblesa aparent de la idea sobreposantse a la omnipotencia aparent de la força. El misteri de la Redempció es el misteri de la Civilitat mateixa; ella ens ha deixat l'exemple immortal de com l'esperit es invencible, incoercible, encara que li cayguin a sobre per ensorrarlo totes les potestats de la terra.

Les coses ínfimes, segons l'ordre establert : la pobresa, la humilitat, la minyonía, capgiren el món lluytant ab unes potencies espaventables, les més espaventables que's recorden. Tot es contra Jesucrist y la seva doctrina : l'estat possessor de dues religions, la teocracia d'Israel, el desdeny patrici dels governants. Contra ell se conjuren la Sinagoga, el Pretori, la segur dels lictors, les llegions invictes. Dues organitzacions immenses pesen de tot son pes sobre aquesta llevoreta humil, com podrien ferho sobre'l gra de mostaçà parabòlich : l'una es Jerusalèm y l'altra Roma; l'una es el Temple y l'altra es l'Imperi; l'una es el poder sacerdotal y l'altra el poder polítich més formidable de la historia. Però tot això junt no pot res contra la *insania crucis*, contra aquella miserable bogeria de la Creu; y la bogeria de la Creu infiltrant, amarant un a un els esperits com les pedres d'una fàbrica superba, acaba per emmollir y desfer en efusions de pietat els esperits, les pedres y tota la fàbrica.

Des de llavors tenim constituït aqueix ayre, aqueixa atmòsfera moral en què viu y respira, fa vint centúries, la porció més selecta de la humanitat y que ha sigut y continúa essent el fons comú de la civilització d'Europa. Sé que no parlo, senyors, a una congregació de creyents lligats per la pura ortodòxia, sinó a un auditori hont tots els matisos del pensament hi tenen ò hi poden tenir cabuda. En tal sentit no tractaré més que del aspecte històric, no del sobrenatural, que'ns ofereix aquest gran espectacle, per molt que sense lo sobrenatural li falti a lo històric explicació definitiva. Y el fet històric es, no sols la constitució d'aquell ambient moral; no sols la reducció, l'amansiment de les allaus barbàriques que havien caygut sobre'ls dominis de Roma, sinó també la formació d'una societat internacional ò més enllà de les fronteres polítiques, fins a tal punt que la primera consciència de la personalitat, de la unitat superior d'Europa, va establir-se segons la consciència cristiana, això es, segons la catolicitat ò universalitat de la doctrina y el poder geràrquich establerts per la Iglesia.

Al costat d'ella un altre element que, en èpoques posteriors, anirà engrandint aquesta funció universal, vull dir : la ciència, la cultura, fou per molt temps lligam secundari y apenes perceptible, tant per la propia feblesa com per retenir-lo la Iglesia en les seves mans, sense interrupció ni disputa, des del segle IV fins als començos del XII, qu'es quan despunta vagament — ab Pere Abelard y sos deixebles, per exemple, — la primera tentativa d'emancipació, de secularisació en la filosofia y la literatura. Però encara més tart, molt més tart; després y tot que'ls esperits hauran passat per la Renaixença clàssica, això es, per l'humanisme y la independència del pensament; després que hauran passat per les heretgies, per la Reforma, per la ruptura de la unitat dogmàtica, per l'Enciclopedia mateixa, aquell ayre ò atmòsfera vital de què parlavem continúa com una realitat, com la primera realitat de la nostra vida en l'ordre domèstich, lo mateix que en el civil y públich.

Senyors : per sobre de les ortodòxies y de les dissidències; per sobre dels cismes, de les heretgies, de les incredulitats y de les negacions, embolcallantles y penetrantles totes, hi sura encara ara, venturosament, aquest fet evidentíssim : *l'espiritualisme cristià*, veritable consciència d'Europa y principi informant de la nostra civilització. Es la resultant de vint segles viscuts sota la mateixa disciplina : el sistema de sentiments, d'emocions, de sensibilitat, d'inquietuts y d'esperances segons el qual obrèm ò judiquèm les obres del prohisme y les nostres propies. Es l'emanació ideal de les coses més altes de la historia, en els temps novells y en les anticipacions precristianes que venien anunciantlos, des de Plató fins a Virgili. Es, en una paraula, el regne de *la pietat*, ab tot lo que aquest nom enclou de significació humana y de significació divina, vull dir, de justícia, de limitació, de respecte, de sacrifici.

Tenim, donchs, en la nostra formació, en la formació dels pobles occidentals d'Europa, aquests grans precedents : l'herència romana ò llatina continguda en el sistema municipal, en el dret ò sistema de familia, en la idea d'imperi ò poder unitari

y en la tradició ideològica y formal del llenguatge. Tenim el sentiment d'independència personal y el vincle d'home a home introduhits pels invasors germànichs. Y tenim l'acció universalisat y l'acció interna del Cristianisme. Una vegada posats en contacte y en moviment aquests principis, ens faltaria recórrer y consignar una serie de fets històrichs — materials, morals, colectius — de què per manca de temps no podèm donarne ni la pura sugestió. Així, per exemple, la tentativa de reconstitució sota les formes imperials que foren l'imperi de Carlemany ò la monarquia visigòtica d'Espanya; així la reacció de les ciutats contra'l feudalisme camperol, ab l'aparició de les burgesies y les cartes de franquesa; així el creixent predomini del poder reyal que tracta d'acomodarse ab els altres poders mitjançant el sistema de parlaments, d'estats generals, de corts, valentse unes vegades del poble per abatre els senyorius ò servintse dels senyors y de ses maynades per a resistir les ciutats; així la unificació dels estats moderns en mans de les monarquies absolutes, guiades per l'esperit clàssich, com a forma política del Renaixement; així, per últim, l'escisió de la filosofia y la teologia, la ciencia d'observació, el filosofisme en el segle XVIII.^è, el racionalisme en el segle passat, els grans invents materials, la gran industria y la victoria de la democracia, de la sobirania popular sobre les dinasties de dret diví. En resum : un aplech extraordinari d'aquells actes d'intervenció del home en la naturalesa, en sí mateix, en la societat d'hont hem vist que naixia tota la civilitació.

De tal manera s'han anat constituint les grans organitzacions polítiques dels nostres dies, sempre dins d'aquell espiritualisme que senyalavem fa poch com a llit ò rieral comú per hont discorren les seves formes de sensibilitat y de conducta. No vol dir això, senyors, que no s'hi hagi gratat y socavat en aquests marges, en aquest sistema de sentiments resumits en la pietat universal. Des del naturalisme de Rousseau, tan íntimament misantròpich malgrat els seus lemes ploransers y lírichs, fins al pur materialisme d'aquella època, curta per fortuna, que'n podríem dir l'època dels manuals d'antropologia a lo Topinard, s'ha tractat de disoldre aquest ordre de belles disposicions de l'ànima, degut tot ell a la limitació dels instints per respecte als nostres semblants y a nosaltres mateixos. S'ha volgut desconèixer que la lley de la limitació, no la de la potencia ò la voluntat indefinida, es la lley de la civilitació veritable; y bé en forma de retorn a la naturalesa com volia el filosof de Ginebra, bé en forma d'imitació de la naturalesa inferior ò animal, com aconcellaven les hibridacions de certa sociologia que sobre una simple imatge gosa construhir tota una ciencia nova, s'ha preconisat poch menys que la substitució de l'ordre social per l'ordre natural. El temps ha anat fent justicia de tot això.

En Rousseau confonia les complicacions, les corrupcions y redundancies de la civilitació — millor diríem aquí «progrés» d'una manera específica — ab la civilitació mateixa. Partia, además, d'un error material, de què l'haurien tret probablement els estudis y les conclusions de la prehistoria, si hagués alcançat a conèixer : l'exis-

tencia d'un estat de naturalesa poètica, clement, inefable; l'home pervertit per la societat y la civilitació. Ja veyeu avuy lo que'n diu la paleontologia d'aquest ensomni, encara que hauria bastat el coneixement de lo que trobaren a Amèrica sos descobridors : antropofagia, sodomia, sacrificis humans. No; no es en la naturalesa, sinó en l'allunyament y'l domini de la naturalesa, en l'arbitri humà, hont la humanitat se millora y depura, ni's deù confondre la naturalesa ab la senzillesa y la simplicitat, com no s'ha de confondre la civilitació ab la redundancia, ab el fals moviment, ab la falsa civilitació; apart de què la veritable naturalesa del home, distinta de la purament animal y orgànica, està en resistirla, en regirla, en dominarla, no en imitarla.

De tot això n'ha feta justícia el temps. Y molt més depressa, l'ha feta també d'altres modes, ara selectes, ara barroeres, des de l'hèroe y'l geni com únich motiu y única justificació de la humanitat, fins a la degeneració de la doctrina heroica empeltada de darwinisme — el no científich, s'entén, — novetat suprema de fa una vintena d'anys, els anys del lluytador, del home de presa, del *struggle-for-life*. No, senyors : la humanitat, la vida, la civilitació no són pel geni ni per l'hèroe, sinó per la humanitat mateixa. Les grans multituds febroses no han vingut a la terra per servir d'escambell als triomfadors, ni de femta miserable destinada a nodrir la flor de la sublimitat que, com diuen de no sé quina misteriosa planta del Brasil, no's desclou més que de nit a hora incerta, una vegada cada centuria. En tot cas els hèroes y els genis són per la humanitat, ò no són hèroes ni mereixen el nom de genis. No per natural la lley del més fort es la que deù regir entre'ls homes, cas de què's sàpiga avuy qui es en la naturalesa el més fort : si'l gran carnicer supervivent de la fauna terciaria, ò la munió dels infusoris que viuen a costa seva y acaben per destruhir-lo.

La vida es de tots; el món es per tots; l'obra humana, la civilitació humana perteneix a tots, segons aquella fórmula del pensador català ja recordada més amunt: «la major moralitat, la major inteligencia, el major benestar possibles pel major nombre possible.» A això va, a això ha d'anar la civilitació, a fi de resoldre les aparents iniquitats de l'existència y, la primera de totes, l'abús de superioritat, la tirania del fort contra'l dèbil. Aquest es el sentit de la pietat, del espiritualisme cristià que permanence entorn de nosaltres, encara després de trencada la unitat del Cristianisme pel naixement de les sectes ò per la indiferencia practicant. Però contra aquesta essència, contra aquest ordre de sentiments incorporat a la nostra ànima y a les nostres fibres, hi ha hagut darrerament qui s'ha decidit a aixecar franca bandera, qui ha inflammat una joventut en el centre d'Europa y ha despertat un misticisme violent com una calentura. Escolteu, que repeteixo paraules textuales:

«¿Què es el bé? Tot lo qu'exalta en l'home el sentiment de la potencia, la voluntat de potencia, la potencia mateixa. — ¿Què es el mal? Tot lo que té ses rels en la debilitat. — ¿Què es el gaudi? El sentiment de què la potencia *creix*, de què

una resistència es sobrepujada; no l'acontentament, sinó sempre la potència; no la pau, a tota ultrança, sinó la guerra; no la virtut, sinó el valor (virtut segons el sentit del Renaixement, *virtus*, virtut sense moralina). Muyren els dèbils y'ls fracassats: primer principi del nostre amor als homes. Y qu'encara hi hagi qui no'ls ajuda a desaparèixer! — ¿Què es allò més pernicios que'l major dels vicis? *La pietat*, que promou l'acció en favor dels vençuts y dels mesquins : — el Cristianisme».

Així comença, senyors, per si no ho recordeu, *L'Anticrist*, de Nietzsche; així acaba, així es tot l'opúscul y tota l'obra del terrible visionari de Rœcken. Ell descorre'l vel de la corrupció dels homes y la descobreix en tot allò que conscientment aspira a «la virtut», a «la naturalesa divina». Corrupció, per en Nietzsche, vol dir decadència, y tots els valors que resumeixen avuy les aspiracions supremes de la humanitat són *valors de decadència*. Una historia dels «grans sentiments», dels «ideals de la humanitat», diu que donaria l'explicació del perquè s'ha corromput l'home : tots aquests són valors de degeneració, valors nihilistes. Importa, per lo tant, capgirar de soca a rel el món de la pietat, desemascarar la genealogia de la moral, situarse més enllà del mal y del bé y anar a una transmutació implacable dels valors que sia la *voluntat de potència*... Hens aquí, per últim, davant d'una negació plena, franca, veritable; davant de la negació per excelència.

Al costat d'ella, senyors, que petits, rutinaris y taujans queden tots els famosos demolidors y anticristes de la historia, espant, un dia, de les consciències porugues! Que desnarits y epidèrmichs la impietat de Voltaire, el realisme de Diderot y la criaturada del 93, que no s'atreviren contra aquest món intangible de sentiments y disposicions de consciència, protestant més bé de restaurarlo, de restituirlo a sa puresa originaria! Jesucrist passava aleshores per un brau *sans-culotte*. El mateix Kant, en la *Crítica de la Rahó pràctica* establía que'l concepte del bé absolut segons el cristianisme «es l'únich que satisfà a l'exigència més severa d'aquesta rahó pràctica». Y la musa generosa de Schiller s'entretenia en cantar una a una totes les belles virtuts, totes les pedres precioses de la gran diadema — sense sospitarles de sofisticació per la «moralina» — en aquelles cançons, balades y llegendes que són el breviarí poètic de la clemència y la germanor entre 'ls homes : puresa en *Fridolín*; amor extàtic en *El cavaller de Toghenburg*; sacrifici per l'amistat en *El fiador*; victòria sobre sí mateix en *El drach de Rodes*; himne suprem de la vida y de l'ànima immortal en *La campana*, es a dir, tots els valors de decadència, tots els valors de corrupció y de viltat, segons la taula nova que tenim a la vista.

Cosa de vint anys deü fer que'ns arribaren les primeres mostres de la revisió formidable, acullides aquí, com a tot el món, per la salutació entusiàstica de la gula intel·lectual, desitjosa de menjars d'aquesta mena, aperitius ò insòlits. Y ara seria ocasió de revisar, a la nostra vegada, les precipitacions y temeritats del *snobisme*. Es, aquella voracitat, incontinent y absoluta; no's determina pel profit sinó pel goig momentani; no segueix a l'admiració reflexiva sinó a l'estupefacció fulminant;

y, com he dit en altre lloch, hi ha gent que sab escriure d'una manera prodigiosa, que sab pensar, que sab idear si tot s'ho treu de sí mateix, però que no sab *llegir*, lo que's diu *llegir*, això es, desentranyar les potencialitats ocultes, explosives y monstruoses del paper imprès que li cau a sota dels ulls. De mi he de dirvos que semblant lectura'm va donar calfret. La idea literaria, la seducció literaria's desvaneixia dins una sensació de terror quasi fisiològich y no vaig participar ni una gota d'aquell entusiasme irreflexiu per uns llibres qu'expressaven, com tots els llibres de gran empenya, un estat latent de consciència, una fermentació de consciència, digne aquesta vegada de totes les reserves y no pas de totes les afalagadures.

Aquest estat latent, senyors, tal com jo l'entreveya, tal com han vingut a revelar-lo altres llibres confluents, tal com l'ha descobert la realitat mateixa, era la negació, la subversió radical, en els accidents y en l'essència, de tota la lley dins de la qual varem nèixer y penso qu'hem de morir. Era la subversió radical de tot el sistema d'idees, de sentiments, d'aspiracions y d'esperances a què'm sento lligat per mi mateix y per l'obra de la Providència, pel fet de la meva raça, pel principi de contigüitat territorial y psicològica que regeix l'estructura del món, pel verb que ara palpita en mos llabis y, en fí, per la força misteriosa dels àtoms que circulen en les meves venes, impregnats d'una tradició inexorable y remotíssima. Tot això hi vaig veure instintivament, però altres no ho veren, ò no ho volgueren reconèixer fins que l'arbre hagués donat sos fruyts; y l'enemich, l'enemich que'ns semblava tenir no més que lluny de fronteres, se'ns va ficar a casa, se'ns va ficar a l'ànima de molts dels nostres y en ella queda encara ara, furtivament, ocultament, sorpresos d'haverli donat hostatge els que li obriren les portes, mes no sense qu'ell hagi rosegat y mossegat en la nostra psicologia, en les nostres costums y en el nostre sentit de l'existència, això es, en la nostra pietat, fentnos de retop més durs y més implacables que no erem.

El contagi, senyors, no s'ha limitat a les paraules, a un cambi de nomenclatura. Al mudar la nomenclatura y tractar de «transmutacions», de «superacions», de «valor» y «no valor», de lo «amoral» y de lo «pre-moral», s'han girat també moltes idees y moltes inclinacions de l'ànima. Ah, no! No es veritat allò que pensaven ò deyen molts en to d'excusa, quan ens deyen: «Mireu: no es cosa d'espantarse ni de creure en perill la corrent milenaria de la humanitat superior. Se tracta de senzills *pamphlets* filosòfichs, deliciosos de sorpresa y d'estil sens dubte, però no de grans obres doctrinals. Ademés: no hi ha que sortir del to metafòrich en què estan concebuts ni desconèixer que part d'ells ho foren en els deliris de l'enagenació»... Així deyen; mes això, tot això, es lo que'ls fa temibles sobremanera. Aquests opúsculs, fills tardans del fanatisme y de la follia, tenen una mena d'eficacia que may han conegut els grans embalums de biblioteca, els tractats didàctichs monumentals. Es un *Corà*, com el de Mahoma; es un *Contracte social*, com el de Rousseau; es un *Anticrist*, com el de Nietzsche; són uns grans pertorbats, com Rousseau y com Nietzsche, els

veritables, temibles, irresistibles pertorbadors de multituds humanes y... dels llibres monumentals que venen després; mentres una experiència tràgica y cent voltes repetida ens hauria d'advertir, més ben dit, ens adverteix sense interrupció, de la facilitat ab què les metàfores se converteixen en axiomes, y'ls axiomes en crims.

Hi ha que oposarshi a aquests crims. Hi ha qu'evitar sobre tot el que amenaça a la civilització mateixa, y es precis vigilarlo y acorralarlo, principalment, en la nostra consciència. Desterrèm d'ella tota bastardia corruptora, tornant a la incorrupta espiritualitat que ha constituït l'objecte de la nostra meditació. Guardemnos del «enemich», del intrús, vull dir, de la negació de nosaltres mateixos en l'ordre personal, en el social, en el polítich, y no anèm a refrescar velles doctrines de Maquiavel, concedintli el patriarcat de tots els canibalismes sociològichs dels nostres dies. El poderiu, la força, totes les expressions dinàmiques de les colectivitats, no són, fins en sí mateixos, sinó condició y garantia de coses més altes : l'ideal, el bé. Ens repugna reduhir a un tema de *folk-love*, a una glosa eterna sobre'l proverbí de que'l peix gros se menja el petit, tota la substancia de les empreses polítiques. El geni, per nosaltres, no s'identifica ab el cinisme, y creyèm que'ls homes s'han mogut una mica d'ençà del *Roman de Renart*. Quelcom se subleva dins de nosaltres quan sentim que's confonen les nocions de força y de dret, que's dóna la potencia com a límit de la moral y que's vol reduhir per tant la civilització a un senzill problema de zootecnia encaminat a obtenir grans reproductors ò esplèndits camàlichs. La negació del dret a la vida pels dèbils ò vençuts, es la negació del progrés ostensible en tres mil anys d'esforços: es la tornada als estats primitius de selvatgisme ò de naturalesa, deshonrats previament ab la disfrega d'un ropatge teòrich y d'una pedanteria trascendental.

Precisament la tutela del feble contra'l fort, del dret contra la violencia, vull dir : la limitació, es el distintiu suprèm de la civilització veritable. Honor del esperit humà, de la idealitat llatina, recta, íntegra, absoluta, es haver descobert, y mantingut, y proclamat que l'últim dels miserables, que la bestiola més desvalguda de la terra ò del espay, pot tenir rahó contra tota la humanitat que la hi negui. May treballarèm bastant per l'exaltació dels individus y dels pobles fins al màxim rendiment y'l màxim esforç, per assegurar la màxima perfecció de la vida; may ens doldrèm prou de que'l nostre contingut ideal no estigui servit per una coordinació ò disciplina de les voluntats equivalent a la seva noblesa y a la seva inextingible claretat històrica. Però que'ns guardi Deu de posar en la potencia l'objecte final dels nostres desitjos, sense escriure per sobre, cent braces per sobre de la voluntat de potencia, *la voluntat de justícia*, únich sentit racional del món, de la vida y de tota la civilització.

MIQUEL S. OLIVER

“EL COMTE ARNAU” D’EN MARAGALL

La saba popular, l’estètica, la ideologia

(Acabament)

MES, deixem de banda les consideracions generals d’estètica que pugui suggerir-nos l’obra a què ens venim referint, i fixem-nos en la llum ideològica que en brolla. Ella, naturalment, es refracta segons la inclinació del prisma a través del qual sigui estudiada, i, tal la inclinació podria ésser, que ens presentés el poema com una concepció contrària al sobre-home de Nietzsche.

En Maragall compregué perfectament la part sana, optimista, del concepte de la llei de vida hagut pel filòsof alemany, i sobretot vegé la conveniència d’una pressió en el sentit nietzschianà contra els pessimismes depressius que eren en tan gran predicament. Com a fenomen de reacció, aparegut en totes les civilitzacions cansades d’intel·lectualisme, troba bé, fins a cert punt, un retorn a la brutalitat primitiva, a lo rudimentari: «després de Voltaire, Rousseau; redera de Schopenhauer, Tolstoi i Nietzsche», havia dit el nostre poeta.

Apart d’això, comprèn que és impossible l’imperi de la voluntat, i veu els perills de consagrar el dret del més fort. Ço de què l’egoisme sigui la llei del món revoltà l’ànima d’en Maragall, vessant d’amor, i bé podria ésser que plasmés en la figura del seu Comte Arnau la impotència real del sobre-home cantat pel detractor de Wagner, i no amb la intenció preconcebuda de refutar a Nietzsche, sinó per sentiment i per la força d’una convicció.

Arnau, en la borratxera del seu triomf momentani, expressa el desig d’ésser sobre-home, i les veus de la terra li confirmen aquesta condició; a son juí:

«seràs home sobre-home,
perquè en tens la voluntat»;

mes, ¿de què li serví al pobre Comte tota la seva voluntat, ni l’haver usat i abusat de la seva fortitud, ni el menyspreu de tot ço tingut per prejudicis? Ell prou es considerava lliure perquè sols obeïa al seu capritxo; prou gosava de la vida en tota

sa intensitat; però, lluites i amor, força i riqueses, béns i goigs materials de tota mena, sols li alcançaren que:

«el teu pas farà basarda
com el pas del temporal.
Totes les veus de la terra
cridaran al teu voltant.
Te diran ànima en pena,
com si fossis condemnat.»*

El dissortat sobre-home prou s'esforça en proclamar arreu:

«Jo soc sols dels meus braços i els meus passos»;

però, ni els uns ni els altres poden lliurar-lo de què tota la seva activitat sigui estèril. Amor d'esposa atuída per la manca d'amor en el Comte; filles que, no essent fruits de l'amor, no en duen saba, i són rebutjades per la terra i pel cel; amor de l'Abadessa malograt per l'egoisme d'Arnau; mossos que, amb falta d'amor recíproca entre ells i l'amo llur, sols poden donar al Comte el neguit de son record en la buidor de la carrera sens fre a què el condemnà la seva egolatria.

Com l'anorreadora mirada de la gorgona Medusa, l'egoisme asseca tot ço en què es fixa, i la víctima, per sa culpa, queda condemnada a cercar adeleradament la pau d'un repòs que ella mateixa es fa impossible.

D'aquí heu naixença una ironia sagnant; malgrat la força dels seus braços i la ferma petjada dels seus passos, l'altívol sobre-home i comte malaventurat sols haurà la deslliurança pel Dolor i per l'Amor, car aquest — segons digué en Maragall, segurament contradient *in mente* a Schopenhauer — «sab el seu fi pel dolor i aixís se purifica», ja que «el dolor sens amor torna al caos i aniquila», i «l'amor sense dolor sols podria perpetuar l'impuresa de la terra».

Segons la lliçó d'*El Comte Arnau* maragallià, la filosofia del sobre-home d'en Nietzsche hauria, doncs, d'invertir-se. L'home sols triomfarà per son amor al pròxim, car havent d'ésser:

«Tots salvats, perduts, amb tu»

ja que:

«ets tothom o no ets ningú»,

* Amb la condicional subratllada cal fixar-s'hi, puix demostra que en Maragall sols creu en la condemna d'Arnau per la imaginació del poble, i així a l'autor li és possible la redempció de l'hèroe, sense pecar contra el dogma.

Segons referències, la impossibilitat ortodoxa de salvar a un condemnat era l'escull on s'estabellaven les combinacions poètiques d'en Maragall. La resolució del problema entretingué molt temps l'acabament de l'obra, de manera que, quan en Pedrell volgué utilitzar-la, li hagué de cercar un final.

L'ensopegà de veres per l'efecte dramàtico-musical, així com el coronament que en Maragall donà a son poema és d'un idealisme altíssim poètic i social.

fins que dugui dintre l'ànima un amor universal i «pateixis per tothom» no assolirà la cobejada condició de sobre-home.

Aleshores, en lloc dels odis que desvetllaria un domini material que ordenés ses forces al servei d'un egoisme destructor o estèril, l'amor imperaria arreu, i així com el Comte, per son procedir, sols trobà en el poble l'hostilitat implacable i venjadora que l'arribà a condemnar, l'amor sembrat granaria i la cançó que perpetua la malavinença del poble amb els seus amos

«poc a poc se va endolcint.»
«Què faran els quins l'escolten,
sinó anar-se amorosint?»

no havent-hi ja *ànima damnada*, perquè

«basta una noia amb la veu viva
per redimir l'humanitat».

La diferència entre la força positiva de l'amor i els resultats negatius de l'egoisme la fa ben palpable en Maragall, ja que la senzillesa d'una noia amb amor pot ésser la redemptora humana, i un poderós com el Comte sols aconseguix ço que aquest diu:

«Mos camins, al capdevall,
se m'han tornat tenebrosos,
i he perdut aquell dalit
dels meus dies lluminosos.
Es cert que he anat massa sol,
ensoperbit dels meus passos,
i que a dintre dels meus braços
mai ningú ha trobat consol.
I quan m'he cansat de mí
i he demanat companyia,
sols he sentit udolar
la llopada que'm seguia.
I he tingut horror de mí
i horror de la solitud,
i horror de veure i sentí,
i horror de la quietut.
I la llopada udolant,
jo no sé què'm demanava
que quan ha sentit mon plant,
udolant se dispersava.»

El Comte Arnau és l'obra més representativa de l'esperit maragallià; ella ens dóna la complexitat d'aquella ànima tan gran, tan enamorada de tota bellesa i de tota idealitat que, a voltes, fins fluctuava entre els corrents més contraris que han breçat la voluble i subtil psiquis humana.

La sentimentalitat del poeta del *Cant espiritual* i l'estètica de l'autor de *La Sardana*, per oposades que semblin, es fonen en un tot i es fecunden mutuament en abraçada amorosa, el fruit suprem de la qual n'és el poema del llegendari Arnau.

L'ànima condemnada per la malavolença del poble la redimeix el poeta; als temps entenebrits per l'odi en succeeixen d'altres en què l'amor hi fa la llum, i, sots l'imperi d'aquest, l'ànima, purificada en el gresol del dolor, heu deslliurança. Tal és, condensada en breus paraules, la idea general del poema.

Mes, en son sí d'altres idees mares hi bateguen. Heus en aquí una a tall d'exemple: la cançó popular encarna els diversos aspectes de l'esperit d'una època; pren vida en son moment, i sols es manté viva mentre per les circumstàncies el poble en servi el record. Ella, com tot lo del món, és subjecte a la llei fatal: neix, creix, decreix i mor.

Les immoralitats del poder feudal, i certa corrupció de costums en les persones d'estament religiós, infantaren la llegenda d'Arnau que evolucionà fins a cançó; mes, l'eterna evolució, i simultània en tot, farà que sigui soterrada per noves cançons, sempre concordants amb l'esperit d'època, puix han d'arribar dies en què l'amor, eix futur de l'Univers, informarà la cantada popular i assolirà el miracle que l'ànima sofrent d'Arnau clama:

«Aquesta cançó tan negra,
ai! qui la podrà emblanquir?»

Un altre caire humà és dut al poema, però de major valor real que l'anterior evolució idealista. La lluita eterna entre l'esperit i la matèria, el tràgic duel entre Ormuz i Ariman, aquesta deu de dolor que persegueix a l'home a través de totes les religions i de totes les literatures, matèria ben mal·leable, alhora que inexaurible en mans dels sacerdots de l'art.

En la primera part del poema (amors del Comte i l'Abadessa) s'hi glosa quasi exclusivament aquesta condició humana. El sentiment ben dramàtic de la conversa entre ambdós personatges encarna meravellosament l'horrible debategar humà entre la concepció material, pagana de la vida, i la concepció espiritual, cristiana. El Comte personifica la matèria, la qual sempre està arran de terra, i l'Abadessa representa l'afany indefinible de l'esperit, la frisança del *més enllà*, la pruija cobejosa d'un altre món amb el qual l'essència de l'ànima s'acordi més.

Aquesta tònica, aquest ambient dramàtic, en Maragall ja el dóna en la primera estrofa, la qual reb un gran encís de dues paraules lluminoses que són verament *vives*:

«Els timbals de l'orgia *ofenen* l'aire
de l'hora matinal, que encara *guarda*
les quietuts de l'aire de la nit.»

Algú digué que la Natura sols esdevé matèria si és separada de l'ideal. Ço mateix glosa el poeta pel que atany a l'home; *El Comte Arnau* posa de relleu el desordre de la inconsciència, única qui pot fer que la humanitat es rabegi en la matèria, escòria de son doble ésser, quan, en mig de la impàvida pau de la Naturalesa, perd la noció de sos destins.

En el curs de les converses entre Adalaisa i el Comte se'ns va presentant l'oneig continuat de l'íntima tragèdia humana; tan aviat semblen surar victoriosos per les crestes de les ones els furs espirituals, com es veu a l'home esmunyir-se, esfon-sar-se en les concavitats de la mar agitada de la vida, arrastrat pel pes de sa llorda argila. La lluita és concretada pel poeta amb admirable forma en l'estrofa on Arnau avança *hermosament* vers l'Abadessa, i aquesta li barra el pas girant-se:

«Airosa ella an el Sant Crist nú,
i signant-lo an el Comte, li diu : Mira
aquest encara és més hermós que tú!»

Quina arrogància la de ambdós lluitadors, i quina impassibilitat o complicitat — que tot pot ésser — la de la Natura, pintada per la següent estrofa:

«Canta una alosa de la part de fora,
per la finestra entra'l sol brillant.
El cel és blau i resplandenta l'hora;
el Comte i l'Abadessa es van mirant.»

És ben punyent el contrast d'aquesta calma amb l'agitació de la lluita humana, en la qual momentàniament és vençuda la matèria per la majestàtica sublimitat de l'esperit a l'emparar-se amb el símbol més gran d'amor.

Amb tot, poc tarden a revoltar-se de nou en el Comte les passions grolleres, i, menades ara per la ira que provoca la derrota, l'empenyen a més dur combat. L'altivesa de l'home, qui no admet traves, es redreça en el protagonista del poema, fent-li retret d'haver-se deturat per una imatge «per un cadavre—tu que'n fás tants».

L'esperit satànic no cedeix, doncs; Hades no abandona l'intent d'ensenyorir-se de la infeliç Persefona, i serà inútil que aquesta procuri revifar, per a contraposar-la als atacs del rei de les tenebres, la flama lleu que encara resta encesa en les pregoneses espirituals del Comte. «Les veus de la terra» han de poder més que les veus de l'ideal en la lluita que sostenen la intuïció i la inconsciència d'Arnau. Prou vol aquella justificar la desfeta invocant la jerarquia excelsa del cadàver que l'ha provocada; mes, al fang innoble li sobren forces per a rebel·larse i objectar amb sec escepticisme:

«Què té'l Sant-Cristo? — Què té'l Sant-Cristo?,
Comte l'Arnau?
És fusta morta — no pot brotar.»;

i, encara que, enfront del sublim misteri de la Creu, la intuïció d'Arnau pressenti que l'Amor no pot morir; per més que el Comte compregui, recordant-se de la mirada d'Adalaisa al Cristo, que els brots d'aquella Branca d'Amor es renovellaran arreu i hauran vida perdurable, la matèria, ben altrament, resta en absoluta incomprensió de la valor del Sacrifici Diví, i badoquejant de la mirada que recorda el Comte:

«quina mirada — quina mirada,
Comte l'Arnau,
quina mirada — deu havê estat!»

Semblant niciesa és prou per a matar la feble revifalla espiritual d'Arnau, el qual estultament «vol esclafir la riälla» i a tant baix preu deslliurar-se de la preocupació de l'ignot; mes, endebades, l'esforç humà mai serà prou potent per a assolir aquesta deslliurança, i el misteri del món sempre planarà damunt la humanitat per reminiscències o intuïcions de l'ànima, i quan intenti esclafir la riälla sarcàstica de l'escepticisme sols aconseguirà ço que Arnau:

«fa un gran crit — i arrenca'l plor».

L'esforç de la matèria esqueixa l'ànima, i el dolor que aquesta n'heu — purificador humà per excel·lença — es resol en plor, rosada sanitàosa que alleuja la roentor de la lluita i permet que la intuïció recobri son imperi, mal sigui momentàniament, atuint «totes les veus de la terra».

El quadro nou que ens presenta el poeta és amarat de calma; es coneix que l'esperit domina sobre els sentits apaïbagats. Arnau, davant de la bellesa d'Adalaisa adormida i

«ajeguda als peus del Cristo nú»

s'embadaleix, i fins que ella obra els ulls no es desencanta. Aleshores el caliu que restava és abrandat de sobte; la mirada de l'Abadessa és la força que de nou l'aviava, i, amb la sotregada que reben els sentits d'Arnau, aquest es llença vers Adalaisa, «la pren amb un braçat i se l'emporta». Apunta l'alba.

Esclata tot d'una, en afollada festa dels sentits, la joia de la matèria pel triomf. El Comte Arnau és aclamat invencible, i ell, amb satisfacció presumptuosa, demana tot quant li ve a la ment; tot creu possible haver-ho, i de tot heu cobejança. Mes, condició malaventurada, tot ço que de primer anduvi li sembla que pot omplir l'abisme inescandallable de sos desitjos, no serveix per altra cosa que per a excitar-los més, encara, i ensenyar al Comte que, fins assolint-los tots plegats, tals desitjos sols li han de servir per a inspirar basarda i conquerir-li el sobrenom d'«ànima en pena, com si fossis condemnat».

La matèria (Arnau) ja té empresonada entre sos braços a Adalaisa (l'espe-

rit), la qual resta esmaperduda per l'impur contacte. Per ço ella no obra els ulls, i encara que el Comte es desespera cridant-la, bé comprèn la seva intuïció satànica que l'Abadessa no pot desvetllar-se:

«de cara al cel en mos braços»,
solament:

«Tú desclouràs les parpelles
quan el cel s'haurà enfosquit»,

o sigui, quan l'ànima, sullada pels esquitxos del fang a qui dona vida, tindrà enlloirat el record de son origen diví.

Fins el moment actual sembla que en Maragall hagi volgut reflectir en la lluita sostinguda per Arnau i Adalaisa la que hagué lloc en la Naturalesa per a la Creació. Una força conscient, eixida de la Llum Pura, vol dur al Caos l'ordenació que és vida; mes, la inèrcia d'aquest, orb element de tenebres, fa resistència a la penetració de l'alenada vital. No és que ell, el Caos, no vulgui apoderar-se del raig de llum que li arriba; mes, si el vol no és pas per a vivificar-s'hi, sinó per a apagar-lo, per a vèncer-lo amb sa força tenebrosa i, enjovat, fer-ne un esclau.

Així la lluita primera entre la Llum i la Tenebra, el Bé i el Mal, deixà empremta en lo creat, i, si bé la Creació testimonia el triomf de la Llum, com la matèria se sent de la grapada del Mal, en Maragall pogué dir en l'*Elogi de la Poesia* que «el misteri del mal» va «llogat al de la creació mateixa».

En el món després de la Creació, i en el poema després d'haver-se ensenyorit Arnau d'Adalaisa, l'aspecte de la lluita és canviat. Al capdevall l'esperit i la matèria han integrat un tot; «el desig de confusió, per instint d'unitat i eternitat» — teoria platònica de l'amor, seguida per en Maragall — és assolit, i la lluita ha d'ésser suavitzada.

A l'obrir, doncs, Adalaisa «els ulls a les estrelles», que li recorden son origen i son destí, creu que els braços d'Arnau la ceneixen per a encelar-la, i, quan amb ses preguntes s'entera que no és així, sinó que l'agarroten per anar ambdós «pel món», se n'aconsola fàcilment amb una il·lusió:

«Prô jo miraré al cel sempre.»

La concessió està feta, i en lloc de l'altivesa primitiva, hieràtica, de l'Abadessa, ens trobem enfront de la dolçor amorosa d'Adalaisa, la Dona, representativa de l'element espiritual humà.

I és tanta la força celestial reflectida pels ulls d'Adalaisa, aquells ulls esperançadors, puix són «cel en flor»,

«que'l Comte Arnau s'hi va encisâ una estona
oblidat dels seus passos. Aviat
va sentir no tocar de peus en terra»,

i la matèria, esfereïda de perdre el contacte amb son món propi, llença «un gran crit d'esglai», congriador de «totes les veus de la terra», és a dir, que en el Comte és desvetllada de nou i tot d'una la egolatria pròpia del materialisme, qui allunya a Arnau d'Adalaisa com d'un perill, ara que ja la creu lligada «a la terra amb prou forts llaços».

Però, l'amor d'Adalaisa ha fet fructuosa la concupiscència d'Arnau; la matèria ha estat fecunda i puja el primer esglaó de «l'ascensió infinita de la terra a Déu», ço és : comença el desenrotllament del cicle vital que en Maragall veu expressat en les paraules de Jesús : «He sortit del Pare i he vingut al món; ara deixo el món i torno al Pare».

El fons permanent de contrast entre l'egoisme i l'ideal, fons sobre del qual en Maragall dibuixa son poema, és donat aquí per una nota del tot corprenedora : la ingenuïtat amorosa d'Adalaisa, l'encisadora innocència copsada en sa pregunta:

«Arnau, si jo era teva, no eres meu?»

Dissortadament la cega matèria no entén les raons subtils i no pot respondre d'altra forma que amb son xorc i groller lema:

«Jo soc sols dels meus braços i els meus passos.»

fuetada punyent amb què la matèria flagella a la humanitat, sa esclava.

En la segona part del poema, intitulada *L'Ànima*, en Maragall ens situa dintre de l'actualitat, i ens presenta a Arnau condemnat, igual que en la llegenda, a la carrera desenfrenada i amb tot el seguici tradicional; mes, està laçat de sa cavalcada sense nord i l'endreça a la recerca de la seva ànima.

La tragèdia humana, segons el concepte maragallià, consisteix en «ésser terra en el suprem grau de penetració del panteig de Déu dintre d'ella». Per ço a l'esdevenir la infusió de l'esperit en la matèria, o sigui al verificar-se la unió d'Adalaisa i Arnau, aquest (matèria) sentí alguna cosa indefinible que el llençà adeletrat vers la consecució d'un ideal, la tràgica dèria humana d'assolir ço inassolible, d'atènyer el coneixement de l'essència de la vida, per a la qual cosa totes les vies són falses. Aquesta és la manera com en Maragall projectà un reflexe del mite etern de Prometeu sobre la llegenda d'Arnau.

La dissort de l'home que es regira contra sa limitació, la neguitosa pruija d'arrebassar mal sigui una guspira al foc sagrat per enllumenar-hi la terra, han tingut son representant en totes les literatures, i el nostre autor volgué que l'hagués la catalana.

Mes, per integrar-li del tot, no sols havia de triar el subjecte entre les tradicions del nostre poble, sinó que, donat el caràcter pràctic, assenyat de l'ànima

nacional, calia cercar remei a la febre desficiosa del personatge tipus; abandonar-lo a la consumpció del neguit hauria estat un crim contra l'esperit de pàtria.

Així l'Arnau d'en Maragall, desenganyat de la carrera frissosa a què l'egoisme propi el condemnà, sent l'impuls de tot pecador cansat o arrepenit, la clàssica tornada del fill pròdig a la llar, i enyora el goig de la pau que poden dar-li sa muller i filles llurs.

El Comte malaventurat concreta el problema de la recerca de l'ànima a una fórmula pràctica, converteix la mirada des d'un cel inassequible envers el «cel de la terra», aquell cel de què parlà a l'Abadessa en la primera part i que ara serà reclamat desficiosa per ella.

El poeta s'ajusta així al canvi d'èpoques. Actualitza al Comte Arnau, fent-lo saltar dels afanys religiosos medievals als moderns somnis de constitucions socials perfectes, per a les quals no es pot negar que en són cèl·lules originàries el desig de llar i l'amor a ella:

«Fill de la terra — fill de la terra,
Comte l'Arnau!
I ara què cerques? — I ara què cerques?
— Cerco mon ànima, — valga-m Déu vall!
— I aon la cerques, — aon la cerques,
Comte l'Arnau?
— A casa meva — dueu-m'hi si us plau».

Mes, la llopada que segueix al Comte Arnau, simbolitzant la persistència del record de les faltes comeses, té la missió d'atormentar-lo, de no deixar-li repòs, i li nega la possessió de qualsevol cosa que no sigui son cavall :

«Tú no tens casa, — tú no tens ànima;
tens un cavall»;

puix l'abandó que féu del familiar casal, suprema flastomia contra l'ideal humà i diví, pregonà arreu la seva manca d'ànima i l'ésser servo d'un egoisme que l'ha isolat de tot menys de son corcer, representació de l'empenta brutal dels instints del Comte, únic mòbil del noble maleït. Arnau, a l'adonar-se de l'isolament que s'ha creat, encara s'encastella en son orgull i crida:

«Seré home sobre-home
perquè'n tinc la voluntat»,

o en altres mots : vull dominar el món, ja que el món per mes culpes m'abandona, i al goig de la visió «vol esclafir la riulla» com en la primera part; mes, el mateix que allí:

«fa un gran crit i arrenca un plor.»

Tal com Faust se sentí renéixer a la vida, quan les llàgrimes humitejaren sos ulls, del plor d'Arnau en vindrà la seva redempció, car el Verb, en el sublim sermó de la muntanya, beneí als qui ploren i els prometé consol.

El dolor provoca el plor, alleujant l'ànima de l'aspre sequedat que hi dugué la pressió dominant de la matèria.

Aleshores, restant ofegades,

«totes les veus de la terra
se dispersen udolant».

El Comte comença, doncs, el camí de la seva redempció; serà llarg, serà penós; mes, ella serà assolida.

Arnau, concentrat pel plor, heu recordança de son casal, de sa muller i de llurs filles; reviu la tormentosa vida que dugué i que laborà la seva dissort present, vida que es desgrana en les passades de la cançó popular com la panotja entre els dits espalfofaires. En Maragall tingué un moment sublim de síntesi poètica:

«El Comte Arnau plora,
i dins de son plô
ha trobat son ànima
que és una cançó»,

de manera que la cançó popular — supervivència del Comte — ha trobat delicadament el seu lloc en el poema.

Acabada la cançó, que és a llei d'un examen de consciència, el Comte resta astorat dels seus passos, i sospira per una redempció de la qual desconfia bona cosa, puix que tot clamant per ella «li tremola un xic la veu». Emperò, com:

«Boi cridant, sense adonar-se'n,
ha aixecat els ulls al cel»

i en veu l'esposa «a mitg aire», a ella endreça els seus pregs. No podia fallar. Elvira és qui conforta a Arnau amb un bàlsem remeier; l'esperança de què la negra cançó podrà emblanquir-se, si es cerca la salvació bevent en la doble font viva de l'Amor : DOLOR, COMPASSIÓ:

« — Mes, l'amor, en sa font viva,
ont el podem assolir?
— El teu en lo que pateixes,
i el meu en veure-t patir.»

«Força d'amor no segueix manera», digué el nostre excels Lull, i és per això que la cançó de la muller lleal, cantada per ella a la faisó antiga, però endolcida per

un esperit d'amor, aixamora de consol l'ànima del Comte, aixuta «com la pols d'un mal camí».

Arnau s'adorm, reposa per primera volta,

«i li sembla que s'enlaira
a mitg aire del cel blau»;

mes; el repòs no pot ésser complet, car el jou d'una vida disoluta no s'alça amb facilitat. Arnau pot ésser «a mitg aire del cel blau» dignificat pel Dolor, i per l'Amor enlairat, però han d'afermar-lo a terra : Adalaisa, les filles, els mossos... en una paraula, el passat.

Un cop feta la conjunció de l'esperit i la matèria, si aquesta es dignifica, aquell perd de sa lluminositat originària; hi ha una mena de convergència en la qual la matèria guanya, encara que menys del que perdé l'esperit. Per ço l'home qui, segons paraules d'en Maragall; «representa tot l'estat de consciència divina que la terra ha arribat a lograr», o sia qui «és la Natura sentint-se de son retorn a Déu Pare» té, per l'esperit, un record confós de la unitat divina i de l'eternitat, i per la matèria sent l'instint de reproduir ambdúes sobre la terra. D'aquí les misterioses afinitats que empenyen els éssers a la confusió i identificació de l'amor per a intentar el restabliment de la unitat primitiva i, alhora, assolir per la generació el prolongament de l'existència i aconseguir una mena d'eternitat terrenal.*

Al rebre, doncs, Adalaisa (esperit) l'abraçada d'Arnau (matèria) s'enllorà la seva primitiva pruija d'ideal pur, substituint-la per l'afany de maternitat, i, ara, en el repòs d'Arnau, ve a exigir-li el «cel de la terra» que li havia promès; vol que la dugui pels camins d'ell, tot just quan el Comte comença a desenganyar-se'n de ses velles vies, i quan comença a inquietar-se del que li

«demanava udolant
la llopada nit i día».

Adalaisa, mena d'encarnació de l'etern femení, amb la característica dualitat d'idealisme innat (primera part) i afany incomprès de maternitat (part segona), prou comprèn ço que volia la llopada, cabalment és la pròpia aspiració: «un amor triomfant», el sentit del qual no pot comprendre l'embrutiment del Comte, fins que la veu de ses filles es fa sentir per aclarir el misteri:

«Ai, pare! L'amor triomfant
és l'amor que deixa vida»;

* Qui es vulgui convèncer de la identificació quasi absoluta d'en Maragall amb la filosofia platònica, que compari les idees que exposa el nostre poeta en els seus escrits teòrics — especialment l'*Elogi de la Poesia* — amb la filosofia d'amor de *Fedre* i del *Convit* i amb la proclamació que fa el filòsof grec en el *Ion* de la *inconsciència artística* i del *furor diví* que exalta als poetes.

però, *vida* en el més ample sentit de la paraula, no en el restringit de procrear, ja que és evident, com s'ha pogut observar, que en Maragall segueix fil per randa la teoria platònica de l'amor, i, segons el filosof grec, si bé tots els homes senten el desig d'immortalitat, com més d'elevada condició siguin el senten més en l'ordre espiritual.

Serà, doncs, «amor triomfant» el que crea amb afany d'eternitzar l'amor sobre la terra, cosa que de cap manera pot confondre's amb dalers baixos, coquins.

Així, Arnau, per ses filles, no pot ésser triomfador, car les engendrà com un vil servo de l'espècie, com un esclau dels furs de la matèria, no amb consciència dels deures que ens reclama l'imperi de l'Amor. Lo poc que es preocupà de ses filles espiritualment primer, i l'abandó final que en féu, equiparen a Arnau a la bèstia que sols obra per instints, per a satisfer necessitats de la matèria organitzada.

La filosofia popular nostra afirma que «dels pecats dels pares els fills en van geperuts». Per això les filles del Comte, de saba d'amor mancades, refugiren la terra, i el cel les repudià a elles:

«varem entrâ en un convent
no més perque estavem tristes,
i ara ni en terra ni en cel
ens volen per companyia».

El regne de l'amor és, doncs, universal, i sense amor sols pot estar-se en una mena de llims, puix, com diuen les mateixes filles:

«som dins de l'obscuritat
i et seguím pel camí fosc»

També els mossos prenen part en el chor de veus que ha d'alliçonar a Arnau, reclamant pels furs de la Justícia, i recalcant-li que sempre el seguiran arreu, car:

«Tan son moços, com son filles,
com aimada, com muller».

I finalment, totes les veus de la terra, essent els sentits, i, per tant, conductores del Dolor «que en tot pit d'home's fá sentir», clamen perquè el Comte Arnau els obri les vies fins a l'ànima.

Entre la dolçor del cant de l'esposa i les lliçons d'Adalaisa, de les filles i dels mossos, el clam de les «Veus de la terra» té realització, l'ésser del Comte es canvia, i elles li poden dir:

«Ara't sents de tota cosa,
i tens nom i sobre-nom;
Are ets home sobre-home
que pateixes per tothom».

Acaba, doncs, la part essent el Comte en plena via redemptora; mes, l'autor fa una digressió, anomenada, amb més o menys propietat, *Escolium*, i en la qual hi apareix una figura nova: *El Poeta*, o sigui el llaç que uneix el món real amb el món de les idees.

Del diàleg entre Adalaisa i El Poeta se'n dedueix que el retorn de l'esperit a son origen, a «lo immutable» no s'és alcançat de cop, i que el mateix esperit no pot deslliurar-se de sobte del record de la terra on visqué empresonat per la matèria. Si en l'home, l'ànima manté una idea vagarosa de son origen diví, en canvi, al rompre's els fermalls que la unien a l'argila, serva una enyorança de la terra que fa esclatar a Adalaisa en aquell valent «No hi ha res com veure el sol». I és que l'esperit, sense dar-se'n compte, ansieja més plena vida, la vida que amb la resurrecció de la carn ens fou promesa.

En Maragall, el poeta del *Cant espiritual*, on diu al Senyor:

«si heu fet les coses a mos ulls tan belles,
si heu fet mos ulls i mos sentits per elles,
per què aclucâ-ls cercant un altre com?»

havia de comprendre'l fundament l'estat de benhaurança incompleta qui fa a l'ànima enyoradiça del cos, aquella angoixa especial que algun dels místics castellans descrigué tan bellament.

El susdit enyorament deu acompanyar a l'esperit fins assolir la perfecció, i, si abans havia pregat Adalaisa a El Poeta perquè deixés de menar a Arnau i a ella «com ombres sens virtut», i els tragués a «la vía de les coses corporals», ara l'increpa per la impotència de la poesia, ja que no pot desjunyir-la del «voler de mos sentits furios».

Prou se'n dol El Poeta de no poder complaure a Adalaisa; mes, no per ço sa fe en la màgia de l'excelsa poesia minva, ella:

«..... tot just ha començat
i és plena de virtuts inconegudes
· · · · ·
esperem en silenci altres vingudes».

L'escola qui fa El Poeta interpretador de la idea divina, s'ha anat renovant desde Plató a Carlyle, i en Maragall sembla allistar-s'hi.

En el fons de tota aparença fenomenal, hi està sempre latent la revelació de l'infinit; mes, sols una fina percepció n'esqueixarà el vel, i és El Poeta qui la posseeix. Per ço pot replicar a Adalaisa, quan l'esperit d'aquesta fulmina l'anatema contra de la poesia:

«alguna veu jo sento en aquest punt
que d'altre modo no la sentiria»

de manera que, resumint la idea maragalliana de la poesia i de sa valor, pot dir-se que avui El Poeta sols pressent; mes, en l'esdevenidor serà l'assimilació de l'essència poètica per la humanitat ço que purificarà aquesta, en laborarà la perfecció i la farà venturosa.

Així, la *Fi del Comte Arnau*, tercera i última part del poema, és la mort de la cançó tradicional. Debades la cercareu pel pla, ni per la serra, per la vila ni el poblat; la trista recordança del Comte s'és esborrada de l'ànima popular. Bella floració de l'odi caigué esfullada pel gel de la indiferència; mes, sota el glaç actual de superioritat tabolla, que sols comenta amb un somriure el record de tan *infantívoles* rondalles, la llavor d'aquesta no morirà pas, és animada d'essència d'eternitat, i per ço el Comte, *fidel*, recorrerà

«La terrenal vía infinita»

per a ofrenar a l'home el fruit altíssim de la seva carrera evolutiva, de la seva lluita per a assolir la «lleï d'Amor».

I, encara que en l'actualitat sols parem l'orella a la veu del joiós esdevenir sense heur'n consciència plena, com a un ressò misteriós, el desvetllament s'és iniciat, i l'imperi de l'amor, de

«.... l'amor de mil maneres
dintre la vida universal.»

farà el miracle de què parlàrem adés, i emblanquirà la negra cançó del Comte.

En el goret medieval de l'ànima popular hi arrelà la punxant i verinosa etzevara; mes, el conreuat esperit modern ha d'oferir-nos dolça mel i saborosa, que sintetitzi les diverses aromes de sa múltiple i bellíssima florida.

J. FORNELL

ETIMOLOGÍES IBÈRIQUES

(Continuació)

IV

ÓLBIS

EN un procés del 1530, llegírem lo nom toponímich *torrent del Ólbis*, ab referència a un torrent del poble pyrenench de Ridaura.

Olbis no es paraula llatina. Lo seu ús tampoch està vinculat exclusivament a nostres altes valls dels Pyreneus. A Olot, en l'actualitat, en diuen *oubis* dels recipients formats de pedra ò d'un tronch buydat, que serveix per abeurar lo bestiar, que també los olotins en diuen *basis*.

Lo text de Ridaura del 1530, deya : «Interrogatus, etc., dit bestiar de dit Deu si arribava fins al *torrent del olbis o abeuradós*»* indicantnos eix text, lo que era l'*olbis*.

Saltant ara a Barcelona, hi es viva la mateixa paraula en les pagesies del Vallès y del Maresma, ab nom d'*obit* ò segurament *olbit*. Ve aplicada al abeurador ò pila per hont sol alimentarse'l bestiar porquí, en les corts dintre les quals lo tenen reclòs.

No coneixèm mostres vivents d'*olbis* en la toponimia hispana. Ni'ns atrevim a senyalar com devallant d'ella a *Olván* (Berga), ni a *Olvena*, poble de la comarca catalana de *Litera* (Osca). Com tampoch creyèm que hi puguin guardar relació les tres velles ciutats d'*Olbia*, que's trobaven una en la Galia Narbonesa, altra en Cerdanya y la tercera en la Panfilia. Són massa migrats nostres antecedents sobre eixa paraula, perquè hi pugam fonamentar y estendre relacions etimològiques.

URE, ORIA, URUMEA, UROLA, ADUR, URAL, OR, ORES, URALSK, TURIA, DUERO, BATLLORIA, SABALDORIA, VALLDOREIX, ORITO, URIA, URI, UR, ORIAL, ORENSE, ORETANIA, THUR, URADOUR, ORINOCU, URUGUAY, APURE, URUBAMBA, MAHORÍ.

Ure, en èuskar vol dir *aygua*. Es natural que alguns rius del territori basch arrenquin d'aquesta arrel. *Urumea*, riu de la provincia de Guipúzcoa; *Ad-Uria* ò

* Colecció d'actuacions processals del Arxiu Municipal d'Olot.

Aturia se digué en la època romana al actual riu *Oria* y també *Orio* a Guipúzcoa. *Urola* es un riu de Viscaya. *Ad-Urius* es l'actual *Adur*, que desaygua al mar Cantàbrich, prop de Bidasoa, dintre territori francès. *Dur-ango* es a Guipúzcoa. *Urt*, lloch en la confluència del *Adur* y l'Aràn, prop de Bayona.

Ora en llatí vol dir lo límit ò vora d'alguna cosa, y d'ell suposen los castellans que n'ha pervingut lo nom *oral* donat al «viento fresco y suave que sopla en las cuencas de los ríos y en las playas del mar»¹ y ab més verosimilitut la paraula *orilla*. *Oros*, en grech, es la montanya.

Així, donchs, encara que's corresponguin, eufònicament, les paraules *ure* èuskara ab la *ora* llatina, ò be ab *oros* grega, quan son significat dintre la toponimia s'apliqui a l'aygua, s'haurà de convenir en que no hi pot guardar relació de cap mena.

En la toponimia fluvial de terres asiàtiques hi abunda l'arrel *ure*; lo gran riu *Ural*, que separa Europa d'Asia; los dos rius *Or* y *Uralsk* en la Russia Asiàtica; lo riu *Ura* en Primorskaia (Siberia); lo lach *Oron* a Irkustk (Siberia); lo riu *Oref* tributari del Sosna, que ho es del Don (Russia Central); lo riu *Or* ò *Ur*, afluent del *Ural*, que ha donat nom a la província de *Turgai* (*Ad-ur-gai*) (Russia Asiàtica), equivalent a país del *Tur* ò del *Ur*, etc.

En aquestes terres de l'Asia, la toponimia simultaneja les paraules *iber* y *ure*, ab aplicació a les corrents d'aygua, fet que's repeteix en la nostra regió ibèrica hont, no lluny del gran *Iber*, en les costes mediterrànies, hi desaygua'l *Turis* (*Ad-Uris*), ço es, lo valencià *Turia*.

Dintre de la Península lo *Durius* de Plini, ò *Doria* de Ptolomeu (*Duero* ò *Douro*) es altre *Ad-Urius* autòcton, que Sant Isidor relacionava, sense fonament, ab los grechs dòrichs.²

Es remarcable trovar ab freqüència, en dits noms de rius, la partícula *ad*, o la inicial *d* o *t* (*Turis*, *Duero*, *Adur*, *Turgai*). Això'ns porta a la paraula *Dur* o *Duoir* del vell gàlich, y fins a la *Djur* del armeni, equivalents a aygua. Se'n ocupa detingudament Hipòlit Cocheris³ aduhint molts exemples de poblacions franceses que devallen de dita arrel antiga.

Vall d'Oria es nom que duen dos llochs catalans: l'actual municipi de *Batlloria* en una de les més frescals recolzades del Montseny, y lo vehinat de Palau *Sabal-doria* en terme de Villafant (Gerona). *Vall d'Oreix* està en les vertents vallesanes de la serra del Tibidabo (Barcelona); *Uria*, collada en la serra de Terrús, separant les conques del Fluvià y del riu Brugent;⁴ *Suria*, format del article *Ça* y *Uria*, població junt al riu Cardoner; *Ur*, poblet de Cerdanya, etc., poden indicarse com devallants de la ibèrica paraula.

1. Diccionari enciclopèdich de Montaner y Simón.

2. Sant Isidor (*Etimolog.*, llibre XIII, cap. darrer.) «Dorius a grecis, quasi *Doricus* cognominatus est».

3. H. Cocheris, *Origine des noms de lieu*, p. 10.

4. César A. Torras, *Comarca d'Olot*, p. 130.

Oria es a Almería un riu que, per la serra de les Estancias y per la *Boca d'Oria*, passa a *Cant-oria* y desaygua al riu Almazora.

Les aygües d'*Urdiales* de la Laguna, a Castella, van a parar al riu *Or-bigo*, tributari del Duero. *Urbel* es altre affluent del Duero, per via del Arganzón. Castro *Urdiales* es antiquíssim poblat voltat per les aygües del Cantàbrich, ajuntat a la costa per una llengua de terra. Junt a Vasconia, però dintre de França, hi ha *Urds*, cap a Oloron, damunt lo riu Gave.

Uruei, famosa montanya prop de Jaca, abundant d'aygües.

Orial se diu a una partida rural a Sant Fèlix d'Hevía (Asturies).

Orito, es un famós manantial en la montanya de Sant Pasqual, municipi de Montfort (Alacant).

Orense, població prou rica en aygües, consignada en l'Anònim de Ravena del segle VII, ab lo nom d'*Aquæ Ocerenses*, y qual etimologia s'ha volgut suposar fos *Aquæ Urente*, està formada de la vella arrel ibèrica *ure*. *Oronçana*, que dóna nom a Santa Eularia de *Ronsana*, en lo Vallès (Barcelona), podria continuarse en aquesta agrupació etimològica.

La vella regió d'*Or-tania*, hont neixen los rius Ana y Betis (Guadiana y Guadalquivir), que's suposa venir d'altra antiga població, d'*Oretum*,* nos permetèm indicarla com a possible derivada d'*ure*. De consemblant manera la ciutat marítima etrusca dita *Adria*, que ha donat nom al mar *Adriàtich*, pot devallar d'una de tantes *Ad-Oria*, com anirèm trovant en aquestes nacions occidentals d'Europa, per les vores de les aygües, o en la toponimia de rius y lachs.

Oria es, en la terra d'Otranto (Italia), una eminencia situada entre dos lachs al ferrocarril de Brindis a Tarento. En les vores del lach de Como hi ha l'antich castell *Dorio* (*Ad-Orio*) proper a Colico y un poblet dit *Urio*. Al lach de Lugano està *Oria* junt a la frontera de Suïça. En aquest mateix N. d'Italia, prop d'Aosta, hi trovèm un petit lach dit *Dorere* y lo riu *Doire* o *Doro* (*Ad-Oro*).

A Cerdenya hi ha *Uras* prop de Càller y *Uri* damunt d'un riu.

Uri, poble de l'Ungría central, es també'l nom d'un dels lachs més cèlebres de Suïça, conegut actualment per lach dels Quatre Cantons, y del que n'ha pervingut l'antich cantó d'*Uri*. En la propia Confederació Helvètica lo riu *Thur* (que recorda nostre valencià *Turia*) neix al cantó de Sant Gall, y en son curs vers lo Rhin dóna nom al cantó de *Thurgovia* ò *Thurgau*, equivalent a país del *Thur*, sinònims del *Ur* y *Turgai* asiàtics, abans expressats.

A França, *Ur-val* (depart. de Dordonya), *Ur-ville* (dos pobles als depart. de Calvados y La Manxa), quatre poblacions dites *Uradour* y *Urimenil* (Vosgos) y *Urzy* (Nievre), tenen l'arrel *ur*.

* Se creu que la *Oretum* antiga estigué junt al Jabalón, hont hi ha lo santuari de la Mare de Deu de Zuqueca, a poca distancia de Granatula.

Ur-matt es a Alsacia y Lorena. *Urs-pringen* es una península en lo riu Main (Baixa Franconia, Baviera). *Urzig* es a Prussia. *Urr* es un lach d'Escocia d'hont surt lo riu del mateix nom. *Ure* es un riu d'Anglaterra; *Urswick* es una península entre los rius Ulvarston y Dalton, a Lancàster.

Or es un lach de la Suecia Meridional, d'hont neix lo riu *Or*. *Ore* es altre lach de la Suecia central, una població de Noruega, y un estret (*Ore-sund*) que uneix lo Bàltich ab lo Kattegat.

A l'Àfrica Occidental tenim lo famós *riu del Or*, al Sahara Espanyol, junt al mar, ahont may s'han trovat jaciments aurífers, qual territori ja ve així dit en la carta catalana de París del segle XIV, y lo riu *Ouari*, hont està'l lloch d'*Oru*, al Baix Níger.

Nos causa gran sorpresa, al emprendre lo present estudi, trobar la paraula *ur*, en la vella toponimia de l'Amèrica del Sud, també aplicada a l'aygua. Així hi veyèm als dos grans rius *Ori-nocu** y *Uru-guay*; als indígenes *uros* de l'alta regió boliviana, pescadors, quals poblacions estan dintre l'aygua; la llacuna *Urre-Lauquen* en la Pampa Argentina; la gran cascata *Urubú* al riu Paranà; lo riu *Uru-bamba* a Cuzco (Perú); *Oroya*, riu de la serra de Pasco (Perú); los següents quatre rius afluent del *Orinocu*, *Ap-ure*, *Uri-bante*, *Ura-coa*, y *Ori-tuco*; *Ori-bano* península entre la badia de Maracaibo y la llacuna del propi nom; *Ora-pu*, afluent del *Mah-ori* (Guayana francesa); *Mis-uri* en l'Amèrica del Sud; *Ura-ba* riu de Colombia que desaygua a la badia de Darien, també dita d'*Uraba*, al mar de les Antilles; *Ori*, llacuna al litoral de la República Dominicana en la costa de Puerto Plata, hont hi ha la *Roca del Or*.

A Mèxich, y en llenguatge pima ò de la comarca de Sonora, *ures* significa roig.

Senyalèm lo fet d'Amèrica, sense volerne treure cap deducció. En toponimia costarà molt de dir la darrera paraula.

FRANCESCH CARRERAS Y CANDI

(Continuarà.)

* *Orinucu* fou lo nom que per primera vegada, en 1531, entengué pronunciar als indis *Tamanaks* Diego d'Ordaz, al explorar dit riu. Humboldt deya que aquest nom era desconegut dintre del país, hont sols lo nomenaven *gran riu*, o l'*aygua gran*.

BIBLIOTECA

ENTRADA DE LLIBRES DURANT EL TRIMESTRE OCTUBRE-DESEMBRE DE 1917

OBRES ADQUIRIDES

- AGULLÓ I VIDAL (FERRAN). — *Marines*. — Barcelona, Societat Catalana d'Edicions. 1917. 1 vol.
- AGUSTÍN (ANTONIO), Arquebisbe de Tarragona. — *Diàlechs de les armes y llinatges de la noblesa d'Espanya*, ara per primera volta traduhits al català y precedits d'un breu comentari sobre la falanja hellènica, l'amistat hispano-belga (P. Schott, Felip II, Duch d'Alba, Juste Lipse, Phigijs, Ogier, etc.), per J. Pin y Soler. — Barcelona, Estampat a Casa Henrich y C.^a. 1917. 1 vol.
- ALOMAR (GABRIEL). — *La guerra a través de un alma*. — Madrid, Renacimiento. 1917. 1 vol.
- ARTEAGA PEREIRA (F.). — *Textes catalans avec leur transcription phonétique, précédés d'un aperçu sur les sons du catalan*, par... Ordenats i publicats per Pere Barnils, Biblioteca Filològica de l'Institut de la Llengua Catalana. Tomo V. — Barcelona, Institut d'Estudis Catalans. 1915. 1 follet.
- Arte en España (El)*, bajo el Patronato de la Comisaría Regia del Turismo y Cultura artística. — Barcelona, Thomas. 13 vols.
- Arxiu de l'Institut de Ciències*. Any IV, fascicles números 7 y 8. — Barcelona, Institut d'Estudis Catalans.
- BARNILS (DR. P.). — *Estudis fonètics* publicats sota la direcció de... — Barcelona, Institut d'Estudis Catalans. 1917. 1 vol.
- BAROJA (PÍO). — *Juventud, egolatría*. — Madrid, Rafael Caro Raggio, Editor. 1917. 1 vol.
- BARRAQUER ROVIRALTA (C.). — *Los religiosos en Cataluña durante la primera mitad del siglo XIX*. Tomo III. — Barcelona, Imprenta de Francisco J. Altés y Alabart. 1916. 1 vol.
- BARRIÈRE (M. J.). — *Bibliothèque des mémoires relatifs à l'histoire de France pendant le 18e siècle*, avec avant-propos et notices par... Tome X. — Paris, Firmin-Didot et Ce, Imprimeurs-Éditeurs. 1 vol.
- BENOT (EDUARDO). — *Arquitectura de las lenguas*. — Madrid, Administración : Juan Muñoz Sánchez, Editor. 3 vols.
- BERUETE Y MORET (A. DE). — *Goya grabador*. Tomo 3.º (Continuación de *Goya pintor de retratos*, y *Goya : Composiciones y figuras*). — Madrid, Establecimiento tipográfico de Blass y C.^a Fototipias hechas en la casa Hauser y Menet. 1918. 1 vol.
- BONIFÀS I MASSÓ (LLUÍS). — *Llibre de notes de...* escultor de Valls, comentat i publicat per César Martinell. — Valls, E. Castells, Impressor. 1917. 1 vol.

- CABALLERO (A.). — *Excursión botánica a Melilla en 1915*, por... Con dos láminas. Trabajos del Museo Nacional de Ciencias Naturales. Serie botánica, n.º 11. — Madrid, 1917. 1 follet.
- CABRERA (ANGEL). — *Mamíferos del viaje al Pacífico verificado de 1862 a 1865 por una comisión de naturalistas enviada por el gobierno español*. Trabajos del Museo Nacional de Ciencias Naturales. Serie zoológica, n.º 31. — Madrid, Imprenta de Fortanet. 1917. 1 follet.
- CEJADOR Y FRAUCA (JULIO). — *Historia de la lengua y literatura castellana, comprendidos los autores hispano-americanos*. (Época romántica : 1830-1849), por... Tomo VII. — Madrid, Tipografía de la Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos. 1917. 1 vol.
- CERVANTES SAAVEDRA (MIGUEL). — *Clásicos castellanos. Novelas ejemplares*. Tomo II. — Madrid, Ediciones de La Lectura. 1917. 1 vol.
- CODERA (FRANCISCO). — *Colección de estudios árabes*. Estudios críticos de historia árabe española. Tomos VIII y IX. — Madrid, Imprenta Ibérica E. Maestre. 1917. 2 vols.
- CRESCINI (VICENZO) E TEDESCO (VENANZIO). — *La versione catalana della Inchiesta del San Graal secondo il codice dell' Ambrosiana de Milano I. 79 sup.* publicata da... Biblioteca Filológica de l'Institut de la Llengua Catalana. — Barcelona, Institut d'Estudis Catalans. 1917. 1 vol.
- CUEVA (JUAN DE LA). — *Comedias y tragedias de...* Publicadas por la Sociedad de Bibliófilos Españoles. — Madrid, Imprenta Ibérica. 1917. 2 vols.
- DANTÍN CERECEDA (J.). — *Evolución morfológica de la Bahía de Santander*. Trabajos del Museo Nacional de Ciencias Naturales. Serie geológica, n.º 20. — Madrid. 1917. 1 follet.
- DEJERINE (J.). — *Sémiologie des affections du système nerveux* par... avec 560 figures en noir et en couleurs et 3 planches hors-texte en couleurs. — Paris, Manon et Ce Éditeurs Libraires de l'Académie de Médecine. 1914. 1 vol.
- Diccionari ortogràfic*. Precedit d'una exposició de l'ortografia catalana segons el sistema de l'I. d'E. C. Redactat sota la direcció de Pompeu Fabra. — Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 1917. 1 vol.
- Estudis romànics*. Biblioteca Filológica de l'Institut de la Llengua Catalana, Tomo VI. (Llengua i Literatura). — Barcelona, Institut d'Estudis Catalans. 1916-1917. 2 vols.
- FERRÀ (MIQUEL). — *Cançó d'ahir*. — Barcelona, Publicacions de La Revista. 1917. 1 vol.
- GARCÍA CARRAFFA (ALBERTO Y ARTURO). — *Españoles ilustres : Prat de la Ribà*. Con un prólogo de Don Francisco Cambó. — Barcelona, Imprenta Hijos de Domingo Casanovas. 1917. 1 vol.
- GAY DE MONTELLÁ (R.). — *Las operaciones de Futuros ante la Legislación y la Jurisprudencia españolas*. — Barcelona, Editorial Perelló, S. A. 1917. 1 follet.
- GONZÁLEZ FRAGOSO (ROMUALDO). — *Fungi novi vel minus cognitatarum horti botanici matritense*. Lecti Arturo Caballero, auctore... Trabajos del Museo Nacional de Ciencias Naturales. Serie botánica, n.º 12. — Madrid, 1917. 1 follet.
- GUIMERA (ANGEL). — *Indtibil y Mandoni*. Tragedia en tres actes, en vers. — Barcelona, Imprempta La Renaixensa. 1917. 1 vol.
- GUITART PVRE. (JOSEP). — *Ressenya de la troballa de sepultures antigues a Manresa*. — Manresa, Impremta i Enquadernacions de Sant Josep. 1916. 1 follet.
- HUARTE (JUAN DE DIOS). — *Examen de ingenios*. Obra escrita en 1575 por... Refundida y prologada por F. Climent Terrer. — Barcelona, Tipografía La Académica, de Serra Hermanos y Russell. 1917. 1 vol.
- INGENIEROS (JOSÉ). — *Psicología de la curiosidad*. — Madrid, Imprenta de Juan Pueyo. 1917. 1 vol.

- Institut de Ciències (Publicacions de l')*. — *Treballs de la Societat de Biologia*. Any IV. 1916. Publicats sota la direcció de A. Pi Suñer. — Barcelona, Institut d'Estudis Catalans. 1 vol.
- LANDOUZI (L.) Y BERNARD (LEÓN). — *Elementos de anatomía y fisiología médicas*. Publicados bajo la dirección de... por León Bernard, Gouguerot, Halbron, S. I. de Jong, Laederich, Lortat-Jacob, Salomon, Sézary, Vitry, con más de 330 grabados en negro y colores, y ocho láminas litografiadas. Traducción dirigida por el Dr. D. Wifredo Coroleu. Prólogo del Doctor D. Augusto Pi Suñer. — Barcelona, Franco. Isart, S. en C., Editores. 1916. 2 vols.
- LANTIER (RAYMOND). — *El santuario ibérico de Castellar de Santisteban*, por... con el concurso de Juan Cabré y Aguiló. Prólogo de Pierre Paris. Comisión de Investigaciones paleontológicas y prehistóricas. Memoria n.º 15. — Madrid, Museo Nacional de Ciencias Naturales. 1917. 1 vol.
- LEOPARDI (GIACOMO). — *Canti*. A cura di Alessandro Donati. — Bari, Giuseppe Laterza & Fligi. 1917. 1 vol.
- LÓPEZ-PICÓ (J. M.^a). — *L'Instant, Les noses i El càntic serè*. Op. IX. Boixos de Josep Obiols. — Barcelona, Francesc X. Altés, Impressor. 1917. 1 vol.
- *Moralitats i pretextos*. 1912-1917. Publicacions de La Revista. — Barcelona, Tallers gràfics de la Casa de Caritat. 1917. 1 vol.
- LULL (RAMÓN). — *Obra de Sciencia*, escrit a la ciutat de Roma l'any MCCIXXXXV. Transcripció directa amb facsímils, introducció, variants i mostres d'escriptura dels més vells manuscrits, per Mossen Salvador Galmés. Tom I. — Mallorca, Comissió Editora Luliana. 1917. 1 vol.
- LUZURIAGA (LORENZO). — *Documentos para la historia escolar de España*, publicados por... Tomo II. — Madrid. 1917. 1 vol.
- LLONGUERAS (JOÀN). — *Les Cançons de Nadal*. Exhortació poemàtica per a ésser dita i predicada en el temps nadalenc. — Barcelona, Impremta de la Casa Provincial de Caritat. 1917. 1 vol.
- MESTRES (APELES). — *Atila*. (Poema). — Barcelona, Estampa de Fidel Giró. 1917. 1 vol.
- MIRÓ Y BORRÀS (OLEGUER). — *El receptari de Manresa y la mort del infant en Jaume, Comte d'Urgell*. (Segle XIV). Conferencia. — Manresa, Impremta y Enquadernacions de Sant Josep. 1913. 1 follet.
- MOHR (DR. L.) Y STAEHELIN (DR. R.). — *Tratado de medicina interna*, publicado bajo la dirección de los profesores... y otros en colaboración. Tomo VI. — Madrid, Casa Editorial Calleja. 1917. 1 vol.
- MONSALVATJE Y FOSSAS (FRANCISCO). — *Los Condes de Ampurias vindicados*. Noticias históricas, Tomo XXV. — Olot, Impremta y Librería de Ramón Bonet, 1917. 1 vol.
- OBERMAIER (HUGO). — *Yacimiento prehistórico de las Carolinas (Madrid)*. Comisión de Investigaciones paleontológicas y prehistóricas. Memoria n.º 16. — Madrid, Museo Nacional de Ciencias Naturales. 1 follet.
- ORUETA (R. DE). — *Berruguete y su obra* por... Con 166 fotograbados. — Madrid, Casa Editorial Calleja. 1917. 1 vol.
- PI SUÑER (AUGUSTO). — *La unidad funcional*. Ensayos de fisiología interorgánica. — Barcelona, Editorial Minerva, S. A. 1 vol.
- PIN Y SOLER (J.). — *La Baronesa, o bé Nau sense timó*. Comedia en tres actes per... — Barcelona, Henrich y C.^a. 1917. 1 vol.
- RAMIS D'AYREFLOR (JOAN). — *Clarianes*. Poesies. — 1917. 1 vol.
- RAMÓN Y CAJAL (S.). — *Reglas y consejos sobre investigación biológica (Los tónicos de la voluntad)*.

- Discurso leído con ocasión de la recepción del autor en la Real Academia de Ciencias Exactas, Físicas y Naturales. — Madrid, Imprenta de Fortanet. 1916. 1 vol.
- RIVET (CHARLES). — *Le dernier Romanof*. — Paris, Librairie Académique. Perrin et Ce, Libraires-Éditeurs. 1917. 1 vol.
- RUBEN DARIO. — *Tierras solares*. Ilustraciones de Enrique Ochoa. Obras completas, tomo 3.º. — Madrid, Establecimiento Tipográfico de José Yagües. 1917. 1 vol.
- *Azul*. Obras completas, tomo IV. — Madrid, Establecimiento Tipográfico de José Yagües. 1917. 1 vol.
- RUBIÓ Y BELLVÉ (M.). — *Filosofía de la guerra*. Juicios, observaciones y comentarios relativos a la gran lucha de las naciones. Prólogo de Miguel S. Oliver. — Barcelona, Editorial Minerva, 1 vol.
- RUSIÑOL (SANTIAGO). — *Els Naufragés*, drama en tres actes. — Barcelona, Antoni López, Llibreter. Llibreria Espanyola. 1 vol.
- *Gente bien*. Sainet en un acte. — Barcelona, Antoni López, Llibreter. Llibreria Espanyola. 1 follet.
- SAGNAC (PH.). — *Le Rhin Français pendant la Révolution et l'Empire*. Avec une carte hors-texte. — Paris, Librairie Félix Alcan, 1917. 1 vol.
- SARRET Y ARBÓS (JOAQUIM). — *Les creus de pedra del terme de Manresa*. Contribució del Centre Excursionista de Bages al primer Congrès d'Art Cristià. — Manresa, Impremta y Encuadernacions de Sant Joseph. 1913. 1 follet.
- *Art i artistes manresans*. Any 1916. — Manresa, Impremta i Encuadernacions de Sant Josep. 1916. 1 follet.
- SERRA Y BOLDÚ (VALERI). — *Llibre popular del Rosari. Folh-lore del Roser*. — Barcelona, Foment de Pietat Catalana. 1917. 1 vol.
- SIENKIEWICZ (HENRYK). — *Au champ de gloire*. Roman héroïque. Traduction de B. Kozakiewicz et du Comte Wodzinski. — Paris, Bibliothèque Charpentier. 1907. 1 vol.
- *Suivons-le!* Illustrations de Jan Styka. Traduction et introduction par E. Halperine-Kaminsky. — Paris, Ernest Flammarion, Éditeur. 1 vol.
- *Le Déluge*. Roman héroïque. Traduction du Comte Wodzinsky et de B. Kozakiewicz. — Paris, Éditions de la Revue Blanche. 1902. 1 vol.
- *L'éternelle victime*. Traduit par E. Halperine. Illustrations de Génia Halperine-Kaminsky et Henriette Bréjat. — Paris, Ernest Flammarion, Éditeur. 1 vol.
- *En vain*. Roman. Traduit par G. Lefèvre. — Paris, Librairie Académique. Didier, Perrin et Ce. 1901. 1 vol.
- *Esquisses au fusain. Marysia. Sur la Côte d'Azur*. Traduit du Polonais par Mlle. B. Noiret. — Paris, Perrin et Ce. 1901. 1 vol.
- *Quo Vadis*. Roman des temps néroniens. Traduction de B. Kozakiewicz et J. L. de Janasz. Illustré par Jan Styka. — Paris, Ernest Flammarion, Éditeur. 1 vol.
- *Les Chevaliers Teutoniques*. Roman héroïque. Traduction du Comte Wodzinsky et de B. Kozakowicz. Préface de J. H. Rosny. — Paris, Bibliothèque Charpentier. Eugène Fasquelle, Éditeur. 1905. 1 vol.
- *Hania*. Traduction du Polonais par Henri Chirol. — Paris, Calman Lévy, Éditeur. 1 vol.
- *Bartek le Vainqueur*. Traduction de E. Halperine-Kaminsky. Lettre-préface de l'auteur. — Paris, Ernest Flammarion, Éditeur. 1 vol.

- SIMONET (FRANCISCO JAVIER). — *Glosario de voces ibéricas y latinas usadas entre los mozárabes*, precedido de un estudio sobre el dialecto hispano-mozárabe. — Madrid, Establecimiento Tipográfico de Fortanet. 1889. 1 vol.
- SURIÑACH SENTIES (R.). — *Llibre del convalescent*. Inicials den Junceda. — Barcelona, Antoni López, Llibreter. Fidel Giró, Impressor. 1917. 1 vol.
- THOMAS (H.). — *Dos romances anónimos del siglo XVI. El sueño de Feliciano de Silva. La muerte de Hector*. Publícalos con una introducción y con sus fuentes... Junta para ampliación de estudios e investigaciones científicas. — Madrid, 1917. 1 follet.
- UNAMUNO (MIGUEL DE). — *Abel Sánchez. Una historia de pasión*. — Madrid, Renacimiento. 1917. 1 vol.
- URBAIN (GEORGES). — *Conferencias acerca de la química-física de los complejos minerales*, traducidas por Angel del Campo. Publicaciones del Laboratorio de Investigaciones físicas. — Madrid, Imprenta de Eduardo Arias. 1917. 1 vol.
- VALLMITJANA (JULI). — *Rují (Rosa)*. Quadro de costums gitanes per... — Barcelona, Llibreria Espanyola. 1917. 1 follet.
- VIDAL (PLÀCID). — *Infinit*. Romanç d'una passió. — Barcelona, Societat Catalana d'Edicions. 1917. 1 vol.
- VINCENT (JOSÉ). — *Frédéric Mistral, sa vie, son influence, son action et son art*. — Paris, Gabriel Beauchesne, 1918. 1 vol.
- VIVES Y ESCUDERO (ANTONIO). — *Estudio de arqueología cartaginesa : La Necrópolis de Ibiza*. — Madrid, Imprenta de Blass y C.^a. 1917. 1 vol.
- XANDRI (JOSÉ). — *La Cevdaña*. Ilustrada con 82 grabados. — Madrid, Imprenta del Asilo de Huérfanos del S. C. de Jesús. 1917. 1 vol.

DONATIUS

- AVELLANEDA (OBRAS DE LA). — Edición nacional del Centenario. Tomo 1.º : *Poesías líricas*. Tomo 2.º : *Obras dramáticas*. — Habana, Imprenta de Aurelio Miranda, 1914. 2 vols.
- BABOT Y ARBOIX (JUAN). — *Derecho a la existencia*. — Tarragona, Tipografía Tarraconense. 1909. 1 follet.
- BALTÀ R. DE CELA (JOSÉ). — *El Cupriol* (sulfato bórico de cobre. — Madrid, Imprenta de la Casa Editorial Bailly-Baillière. 1917. 1 follet.
- Catálogo de la Colección egipcia*, por Eduardo Toda. Biblioteca-Museo Balaguer. — Villanueva y Geltrú, Imprenta Diario. 1917. 1 follet.
- Catálogo de la Sección de Paleontología ibérica*, por Amador Romani y Guerra. Biblioteca-Museo Balaguer. — Villanueva y Geltrú, Imprenta Diario. 1917. 1 follet.
- COLMENARES (ILDEFONSO G.). — *El problema del agua potable de Valencia*. — Valencia, Imprenta de E. M. V. 1916. 1 follet.
- Concordia Pharmacopolarum Barcinonensium de componendis medicamentis compositis quorum in Pharmacopoliis usus est nuper accurate recognita diligenter expurgata et antica integritate fideliter restituta*. Consulibus Collegii Pharmacopolarum Bernardo Domenech i Joanne Benedicto Pau. — Barcinone, Typis Huberti Gotard. Anno a Natiui Dni. 1587. 1 vol.
- Concurso artístico para la obra del Sepulcro de Colón en Santo Domingo*, por la Junta Nacional Colombina. — Santo Domingo, Imprenta de García Hermanos. 1894. 1 follet.

- Directorio de Barcelona.* — Edición 1917-1918. Guía de consulta comercial. 1 vol.
- Directorio Nacional de Sell.* — Casas de Comercio importantes y Guía de Compradores (Gran Bretaña e Irlanda). Fundado por Henry Sell. — London, 1917. 1 vol.
- DURAN Y TORTAJADA (MIQUEL). — *Himnes i poemes.* — Sabadell, Biblioteca Valencia. Imprenta de Joan Sallent. 1916. 1 follet.
- ESTELRICH (J. L.). — *Poesías.* — Palma, José Tous, Impresor. 1900. 1 vol.
- FAURA I SANS PVRE. (M.). — *La microfotografía en colors, aplicada a la petrografía.* Conferencia. — Barcelona, Estampat en La Neotipia. 1917. 1 follet.
- *Montjuich.* Notas geológicas. — Barcelona, Oliva de Vilanova, Impresor. 1 follet.
- *Caracterización del dinantiense (culm) inferior, entre los picos de Padierna y Maladeta : Montes Malditos (Pirineos centrales de Aragón).* Con dos láminas. — Madrid, 1917. 1 follet.
- GARCÍA PRIETO (MANUEL). — Real Academia de Jurisprudencia y Legislación. *Discurso* leído por el presidente Excmo. Sr. D... en la sesión inaugural del curso de 1909-1910. — Madrid, Imprenta de los Hijos de M. G. Hernández. 1910. 1 follet.
- GAY DE MONTELLÀ (R.). — *Diez años de política internacional en el Mediterráneo. 1904-1914.* — Madrid, Francisco Beltrán, Librería Española y Extranjera. 1 vol.
- Instituto de Reformas Sociales.* — Estadística de Asociaciones, Censo Electoral de Asociaciones Profesionales para la renovación de la parte electiva del Instituto y de las Juntas de Reformas Sociales y relación de las instituciones no profesionales de ahorro, cooperación y previsión, en 30 de junio de 1916. — Madrid, Sobrinos de la Sucesora de M. Minuesa de los Ríos. 1917. 1 vol.
- *Memoria general de la inspección del trabajo, correspondiente al año 1915.* — Madrid, Sobrinos de la Sucesora de M. Minuesa de los Ríos. 1917. 1 vol.
- *Estadísticas de las huelgas (1914) y Resumen estadístico comparativo del quinquenio (1910-1914). Memoria que presenta la Sección 3.ª Técnico-Administrativa.* — Madrid, Sobrinos de la Sucesora de M. Minuesa de los Ríos. 1917. 1 vol.
- *Estadísticas de los accidentes del trabajo ocurridos en el año 1915.* — Madrid, Sobrinos de la Sucesora de M. Minuesa de los Ríos. 1917. 1 vol.
- LABRA (RAFAEL M.ª DE). — *Discurso inaugural* del Presidente Don... Ateneo Científico, Literario y Artístico de Madrid. Inauguración del curso académico de 1917-18. — Madrid, Establecimiento Tipográfico de Jaime Ratés. 1917. 1 follet.
- LÓPEZ-PICÓ (J. M.). — *Torment-Froment.* Op. I. — Barcelona, Imprenta de Joaquim Horta. 1910. 1 vol.
- MACH VENDRELL (DR. JUAN). — *Los fermentos en la industria.* Discurso. — Tarrasa, Imprenta y Librería de Viuda e Hijos de M. Utset y Juncosa. 1917. 1 follet.
- MASFERRER CANTÓ (SANTIAGO). — *¿Quién vencerá?* Novela. — Barcelona, Librería Cintes. 1917. 1 vol.
- *Minuciosidades.* Gráficos de la vida. — Barcelona, Librería Cintes. 1917. 1 vol.
- Mensaje leído por S. E. el Presidente de la República,* en la apertura de las sesiones ordinarias del Congreso Nacional. — Santiago de Chile, Imprenta Nacional. 1916. 1 follet.
- Mentira (La) del 3 de agosto de 1914.* — Valencia. Prometeo, Sociedad Editorial. 1 vol.
- MOLINÉ Y BRASÉS (E.). — *L'antich orde judiciari observat en la Còrt dels Cónsols de la mar de Barcelona.* Manuscrit inèdit d'un còdich processal Barceloní, del segle XV, publicat per... — Barcelona, Impremta de la Casa de Caritat. 1917. 1 follet.

- MOLINÉ Y BRASÉS (E.) — *Les cent millors poesies de la llengua catalana*, triades per... — Barcelona, Antoni López, Impressor. 1 vol.
- MURUA BALERDI (AGUSTÍN). — *La Universidad Vasca*. La Universidad éuskara como organismo necesario para el sólido fundamento de nuestra industria. — Barcelona. Editado por «Optometrical Herald». 1917. 1 follet.
- OLIVER (MIQUEL S.). — *El caso Maura*. (Edición de homenaje popular). — Barcelona, Gustavo Gili, Editor. 1914. 1 vol.
- PÉREZ DE AYALA (RAMÓN). — *Hermand encadenado*. Notas de un viaje a los frentes del Isonzo, la Carnia y el Trentino. — Madrid, Imprenta Clásica Española. 1917. 1 vol.
- PERMANYER AYATS (JUAN). — *Discurso inaugural*, leído en la solemne apertura del curso académico de 1917 a 1918 ante el Claustro de la Universidad de Barcelona. — Barcelona, Tipografía La Académica de Serra Hnos. y Russell. 1917. 1 follet.
- PONS Y HUMBERT (ADOLFO). — *Resumen crítico del curso de 1916 a 1917*, por el secretario general D.... Real Academia de Jurisprudencia y Legislación. — Madrid, Establecimiento Tipográfico de Jaime Ratés. 1917. 1 vol.
- RAHOLA (FEDERICO). — *Concepto económico y social del inventor*. Conferencia. — Barcelona, Imprenta Hijos de Domingo Casanovas, 1917. 1 follet.
- RIBALTA (AURELIO). — *Libro de Konsagración*. Feixe de poesías gallegas. — Madrid, Oficina Tipográfica de Fiz Moliner. 1910. 1 vol.
- *Os meus votos*. — Santiago. Empréntase a costa do Ateneo León XIII na Casa de José M.ª Paredes. 1903. 1 follet.
- *Faruxe*. — Coruña. Empronta e Papelería de Ferrer. 1894. 1 follet.
- SOCÍAS ALDAPE (IGNACIO). — *Iberia*. Poema. — Madrid, Renacimiento. 1916. 1 vol.
- UGARTE (MANUEL). — *Mujeres de París*. Marcela. Elena Petrowska. Luciana Lardot. — Barcelona, Antonio López, Editor. Librería Española. 1 vol.
- VALLS TABERNER (FERNANDO). — *Una carta de Vicente Salvà a Libri (1844)*. — Madrid, Imprenta de El Mentidero. 1917. 1 follet.
- *Une lettre de Guillaume Durand le Jeune à Jacques II d'Aragon*. — Paris, Librairie Ancienne Honoré Champion, Éditeur Édouard Champion. 1917. 1 follet.
- VELLÉ CUSIDÓ (JOAQUÍN). — *Consideraciones químico-biológicas acerca de los hidratos de carbono*. — Barcelona, Imprenta de Viuda Badía Cantenys. 1 follet.
- VIDAL (LUIS MARIANO). — *Nota paleontológica sobre el cetáceo de Cataluña*. — Barcelona, Imprenta Moderna de Guinart y Pujolar. 1917. 1 follet.
- *Qüentos que no ho són*. Segona part. — Barcelona, Guinart y Pujolar, Impressors. 1916. 1 vol.
- *Geología del Montsech*. Conferencia dada en la Real Academia de Ciencias y Artes de Barcelona. — Barcelona, Museu Martorell. 1917. 1 follet.

CRÒNICA

La sessió inaugural del present curs tingué efecte en nostre ATENEU el 23 de novembre, a les deu de la vetlla, ab gran solemnitat y brillantor. Hi assistiren representacions de la Diputació Provincial, Ajuntament, Universitat, Academies de Bones Lletres, de Ciències y Arts, de Jurisprudència y Legislació, de Medicina, de Medicina Homeopàtica, de Ciències Mèdiques, Provincial de Belles Arts, de la Llengua Catalana, Cambra de Comerç, Societat Econòmica d'Amichs del País, Colegis d'Advocats, de Procuradors y Notaris, Escola d'Arquitectura, Centre Excursionista de Catalunya, Associació d'Arquitectes, Jochs Florals, Orfeó Català, Institut d'Estudis Catalans, Associació d'Estudis Catalans, Colegi Mèdich, Associació de Metges de Llengua Catalana, Societat de Geografia Comercial, Círcol Artístich, Ateneu Enciclopèdich Popular, Escola Especial d'Intendents mercantils, Casino Mercantil, Reyal Protectorat de la Federació Sindical d'Obreres, Societat de Ciències Naturals, Casa d'Amèrica, Escola d'Arts y Oficis, Colegi del Art Major de la Seda, etc. La restant concorrencia era integrada per elements valiosos de les ciències, les lletres y les arts.

El Secretari general, D. Ramon Miquel y Planas, llegí la Memoria reglamentaria del curs darrer, treball remarcable per sa concisió elegant, y'l President, D. Miquel S. Oliver, explanà seguidament el tema *El fet y la idea de la Civilisació*. De la importancia literaria y filosòfica d'aquest discurs presidencial, se'n ha ocupat ja ab gran elogi la premsa periòdica. Nosaltres hem de limitarnos a insertarlo en el BUTLLETÍ DEL ATENEU, consignant que'l Sr. Oliver fou objecte d'una ovació y de sentidíssimes enhorabones al finir la lectura y declarar obert el curs de 1917 a 1918.

*

Ab motiu d'haver sigut adquirits, per al Museu d'Art Decoratiu y Arqueològich de Barcelona, els artístichs retaules del pintor català Vergós, que's trobaven a Granollers, l'ATENEU se cregué obligat a felicitar la Junta de Museus, adressantli la comunicació següent:

«La Junta Directiva del ATENEU BARCELONÈS, en sessió de 26 del actual, ha acordat oficiar a la Molt Ilustre Junta de Museus, de la qual V. S. es digne President, felicitantla de la manera més cordial y entusiasta per les afortunades gestions que han donat com resultat l'adquisició dels famosos retaules de Granollers per al Museu d'Art Decoratiu y Arqueològich de nostra ciutat.

»Al tenir la satisfacció de complir dit acort, faig vots per a que una entitat tan important

per a la cultura de nostra terra, com es la que V. S. presideix, continui realisant ab tan nobles mires la seva missió y'ls alts fins per a que ha sigut creada.

»Deu guardi a V. S. molts anys.

»Barcelona, 30 d'octubre de 1917.

»El President, *Miquel S. Oliver*.

»Sr. President de la Molt Ilustre Junta de Museus de Barcelona.»

En resposta's va rebre l'ofici que transcrivim a continuació:

«Aquesta Junta, en sessió d'abans d'ahir, vist son atent escrit felicitantla ab entusiasme y cordialitat pel favorable resultat que per fi s'ha pogut obtenir en les gestions per a l'adquisició dels famosos retaules de la iglesia parroquial de Granollers, obra d'en Vergós, els quals són ja ingressats al nostre Museu d'Art Decoratiu y Arqueològich, fent encara més important la molt nodrida colecció d'eixes interessantíssimes pintures migevals,

»Acordà la corresponent satisfacció y'l degut agraïment per son mencionat escrit y les grates, enlayrades y patriòtiques manifestacions que conté.

»Lo que, en virtut del expressat acort, tinch l'honor de comunicarli per a son coneixement y demés efectes.

»Deu lo guard molts anys.

»Barcelona, 5 novembre de 1917.

»El President accidental, *Emili Cabot y Rovira*.

»P. A. de la Junta, El Secretari, *C. Pirozzini*.

»Iltre. Sr. President del ATENEU BARCELONÈS.»

*

CONFERENCIES Y LECTURES

S'han donat en nostre Ateneu, durant el trimestre d'octubre a decembre de 1917, les conferencies següents:

El dia 22 d'octubre l'arquitecte y regidor de Barcelona D. Guillèm Busquets dissertà sobre'l tema : *La urbanisació general de Barcelona y'l projecte d'enllaços pendent d'aprobació en el Consistori*.

El 25, D. Jaume Brossa tractà de *La batalla del Marne*, ab ocasió d'haver passat el tercer aniversari d'aquell trascendental fet d'armes.

El 17 de novembre l'ex-ministre de Foment D. Fermí Calbetón desenrotllà'l tema : *El actual momento político*.

Molt important resultà la conferencia que'l dia 28 del mateix novembre donà'l nacionalista gallech D. Roderich Sanz sobre *Las asambleas agrarias gallegas*; com també la que sobre *Literatura gallega* donà D. Leandre Pita y Romero el dia 3 de decembre. Abdós conferencians formaven part de la missió gallega vinguda a Catalunya en viatge de propaganda nacionalista.

El dia 15 de decembre reberem la visita dels ilustres metges francesos professors Locard, Vincent y Helme, que foren presentats ab belles y oportunes paraules pel Dr. Llagostera, donant Mr. Locard una notable conferencia, ilustrada ab projeccions cinematogràfiques, sobre *Medicina de guerra*.

A càrrech del eminent bacteriòleg Mr. Vincent anà l'admirable conferencia del dia 19, sobre *Vacunació antitífica*.

Per últim, el dia 20 dissertà brillantment el Dr. Helme sobre *Els progressos de la cirurgia durant la gran guerra*.

Constituïren aquestes tres conferències altres tantes solemnitats, no sols per la vàlua dels conferenciants y'l gran interès científich de llurs dissertacions, sinó també per la concurrència, alhora nombrosa y selecta que hi assistí, figuranthi distingides dames, el senyor cònsul de França y'ls més reputats doctors de Barcelona, els quals demostraren llur admiració als ilustres visitants que havien volgut ésser nostres hostes, tornant galantment la visita feta qualques mesos abans al front francès per varis metges barcelonins.

MINISTERIO
DE CULTURA

ÍNDIX DE NOMS PROPIS

- Abad, Vicens D. 392.
 Abadal y Calderó, Joaquim d'. 391.
 Abadal, Raymond d'. 70, 71, 466.
 Abbon. 157, 166-168.
 Abelard, Pere. 17, 18, 478.
 Abella, Joaquim. 40.
 Abenmasarra. 277.
 Acarie, Mme. 187, 188.
 Achard. 119.
 Acheson, Artur. 245, 246, 250.
 Adam. 26, 279.
 Addenbroke. 297.
 Adson. 157.
 Agell, Joan. 465.
 Agna d'Austria. 12, 191.
 Agna, muller de G. Shakespeare. 294.
 Agnès de Jesús-Maria. 189.
 Agnodice. 20.
 Agreda, Sor María de Jesús de. 13, 26.
 Agripina. 17.
 Aguadé, Josepa. 5.
 Aguilera, Joaquim. 38, 113, 179, 182, 314.
 Aguiló, Marian. 348, 455.
 Agustí, Eduard. 261, 317.
 Agustí, Ramon. 5.
 Alba, Santiago. 392.
 Albéniz, Isaac. 100.
 Albert, Arxiduch d'Austria. 293.
 Albert y Paradís, F. 401, 430.
 Albiñana, J. 5.
 Albret, Joana d'. 188.
 Albucius. 335.
 Alburquerque, Duch d'. 327, 328.
 Alexander. 242.
 Alexandre. 477.
 Alexandre, Johannes. 141.
 Alfons II. 327.
 Alfons V d'Aragó. 14, 378.
 Alfons VIII de Castella. 373.
 Alfons X de Castella. 374.
 Alió, Francesch. 27, 379.
 Alió, Nuria. 34, 35.
 Almerich, Lluís. 430.
 Almirall, Valentí. 52, 432, 466.
 Altadill, J. 364.
 Allart. 45, 46.
 Alleyn. 287.
 Allighieri, Dante. 19, 241, 306, 325, 334.
 Amador, Nicolau. 5.
 Amer, Miquel Victorià. 36.
 Ametller. 4.
 Amigó Cuyàs, Ramon. 185.
 Andreu, Marian. 4.
 Angelón, Lluís M.^a. 40.
 Angelón, Manuel. 179, 466.
 Anglada, Lola. 431.
 Anglada, Hermen. 100, 180, 183.
 Anglasell, Ramon. 465.
 Anguera Junoy, Enrich. 319.
 Antonio, Huberto. 129.
 Antonio, Juli. 260.
 Apa.—V. Elías, Feliu.
 Araluce. 431.
 Aranda, Francesch de. 216.
 Aranzadi, Telesfor de. 391.
 Arbois de Jubainville, J. H. 353, 457.
 Arbús, Sanson. 137, 146.
 Arc, Joana d'. 19.
 Arden, María. 228, 229, 298.
 Arden de Wilmcote, Robert. 227, 298.
 Arenys, Jaume. 220.
 Argerson, Comte d'. 369.
 Argiles, Lluch. 392.
 Ariosto, Lluís. 137, 241.
 Aristòtil. 17, 18, 277-280, 284.
 Artigas, Vicens. 40.
 Asbies. 247.
 Ascoli, Cecco d'. 19.
 Asin y Palacios, M. 277.
 Aspasia. 21.
 Astrophel. 242.
 Aubrey, Joan. 225, 230, 299, 302.
 August. 187.
 Avila, Francisco de. 130.
 Aymerich, P. 218.
 Ayora, Gonzalo de. 367.
 Bach, J. S. 100.
 Bachellery, André. 350.
 Bacon, Francesch. 265, 274, 284.
 Baillon, Emmanuel. 6.
 Balaguer, Víctor. 390, 433.

- Balari y Jovany, Joseph. 359, 414, 454.
 Baldó, María. 352.
 Balmes, Jaume. 29, 472, 473.
 Ballester, Daniel. 141.
 Ballvé, Joaquim. 430.
 Baltà R. de Cela, Joseph. 40.
 Bandello, Mateu. 238.
 Barbáchano, Joseph M.^a. 431.
 Barbey, Juli. 40.
 Barbin, llibrer. 420.
 Barker. 294.
 Barnes, B. 242.
 Barnfield. 240, 242.
 Baron, Jacinto Teodor. 208.
 Baronius. 166, 167.
 Barrera, Vda. de. 131.
 Barrés, Maurice. 322.
 Barret, Francesch. 465.
 Barret, W. 129.
 Bartrina y d'Aixemús, Francisco. 390.
 Bartrina, Joaquim M.^a. 390.
 Bas y Amigó. 50.
 Bassegoda, Bonaventura. 316.
 Bazán, Alvar de. 376.
 Bearnès, El. 187.
 Beatriu.—V. Portinari, Beatrice.
 Beaumont, Francesch. 131, 233, 287.
 Bebel, E. 26.
 Beecham, Thomas. 311.
 Beeston, Guillem. 226, 235.
 Beethoven, Lluís. 27, 100, 184, 252, 306.
 Béjar, Duch de. 128, 129.
 Beltraneja, La. 14, 90.
 Bellefond, Mme. de. 189.
 Belleforest, Francesch. 238.
 Bellott, Esteve. 288, 289.
 Bellpuig, Blanca de. 220.
 Ben Jonson. 229, 230, 233, 236, 237, 250, 304, 306.
 Benelli, Sem. 6.
 Benet XIII. 216, 217.
 Benincasa, Caterina. 12.
 Berceo, Gonzalo de. 134.
 Berenguer Ramon II. 416.
 Bergson, Henry. 285.
 Berlioz, Hector. 27.
 Bernhardus. 165, 166.
 Berry, Walter. 430.
 Berthelot, M. 6.
 Bertràn, Lluís. 140, 141.
 Bertràn y Bros, Pau. 30, 379.
 Bertrand, J. J. A. 185.
 Bérulle, Pere de. 187, 188.
 Betterton, Tomàs. 226.
 Bettinelli, Saverio. 168.
 Bidello, Joan Baptista. 129.
 Biederman, Frederich. 127.
 Biest, Van der. 124.
 Bigot, Raül. 4.
 Blanes, Francesch de. 216.
 Blanes, Vidal de. 216, 217.
 Blanquer y Belda, Robert. 259, 315.
 Blount, Ed. 129.
 Boccaci, Joan. 19, 23, 238, 244.
 Boeci, Anicius Manlius. 18.
 Boëllman. 100.
 Bofarull, Pròsper de. 433.
 Bofill, Gabriel. 416.
 Bofill y Matas, Jaume. 351.
 Boixet, Ezequiel. 262, 263, 319.
 Bolós. 218.
 Bonet, Josep. 7.
 Bonsoms, Isidre. 132, 138, 144, 178.
 Borbó, Pau de. 132.
 Borbón, Antoni de. 188.
 Bordas. 405.
 Bordas Nonell, Salvador. 319.
 Borgonya, Comtes de. 376.
 Bori de Caralt, Juli. 185.
 Bornat, Claudi. 138.
 Borrell II. 440, 441.
 Borrell III. 416.
 Bosch Gimpera, Pere. 392.
 Bosch de la Trinxeria, Carles. 356.
 Bossuet, J. B. 26, 421, 471.
 Botal, Lleonard. 207.
 Botet y Sisó, Joaquim. 390, 391.
 Boudrillart. 263.
 Bové, Salvador. 266, 277.
 Boyardo, Mateu. 137.
 Boze, de. 192.
 Brahama. 278.
 Brahms. 100, 184.
 Briz, F. Pelay. 379, 439.
 Bronte, Charlotte. 229.
 Brooke. 299.
 Brossa, Jaume. 510.
 Brotamunt, Robí de. 216.
 Brousse, Emmanuel. 263, 264.
 Brunetière, F. 184.
 Bruniquer. 218.
 Bruno, G. 272.
 Brutus. 335.
 Bruyère, La. 421.
 Bry. 452.
 Bugallal. 103.
 Bulbena y Tusell, A. 411, 451, 455.
 Burbage, Cutthbert. 291.
 Burbage, Jaume. 233, 234, 249, 287.
 Burbage, Ricard. 235, 239, 250, 291, 292, 302, 304.
 Burbu, Duch de. 213.
 Burghley. 243, 248, 249.
 Busquets, Guillem. 510.
 Cabot y Rovira, Emili. 510.
 Cabrera, Bernat de. 212.
 Cadafalch, Joaquim. 465, 466.
 Calbetón, Fermí. 510.
 Calderón de la Barca. 130, 238.
 Calderón, Antonio. 131.
 Calmet. 167.
 Calmette, Joseph. 332.
 Calvell, Pau. 319.
 Calvet, Rafel. 40.
 Calleja. 431.
 Cambó, Francesch. 71.
 Campaneo, Philisteo. 138.
 Campomanes. 107.
 Canalejas, F. 280, 284.
 Canals, Jachme. 330.
 Cancer, Jeroni. 130.
 Canibell, Eudald. 430.
 Cànovas del Castillo, Antoni. 51, 52, 374.
 Cantú, César. 436.
 Cantus Martín. 168.

- Capella, Timoteu. 465.
 Capmany y de Monpalau, Antoni de. 109, 110, 218.
 Carbó, Narcís. 466.
 Carbonell, Pere Miquel. 211.
 Cardona, Duch de. 133.
 Carducci. 156, 263.
 Carew Hazlitt. 226.
 Carlemany. 18, 39, 479.
 Carles I. 327.
 Carles II. 106, 328, 368.
 Carles III. 106, 107, 110, 111, 132, 370-372, 376, 378.
 Carles IV. 372, 377.
 Carles V. 367, 375.
 Carles V de França. 19.
 Carles VI, Arxiduch. 15.
 Carlyle, Tomàs. 225, 306, 472, 496.
 Carner, Jaume. 40, 78, 98, 182.
 Carnot, Sadi. 403.
 Caro, Agna de. 130.
 Carolina de Nàpols. 16.
 Carreras, Baudili. 7.
 Carreras y Candi, Francesch. 5, 351, 355, 357, 364, 365, 391, 414, 416, 417, 430, 449, 457, 501.
 Carsí. 5.
 Casades y Gramatxes. 463.
 Casadesús, Joseph. 99, 183, 264, 265, 430.
 Casanova, Rafel de. 70.
 Casares, José. 185.
 Casas-Carbó, Joaquim. 36, 40.
 Cases, Gabriel. 141.
 Cassadó, Gaspar. 100, 184.
 Castelar. 51, 409, 410.
 Castelrodrigo, Marquès de. 328.
 Castro, Guillén de. 130.
 Castro y Belvis. 130.
 Caterina. 13.
 Cauchy. 31.
 Cavaignac, Eugène. 184.
 Cayla, Víctor. 6.
 Cejador, Julio. 185.
 Centelles, Senyor de. 213.
 Cereceda. 376.
 Cervantes, Miguel de. 38, 127-131, 135, 136, 138, 139, 142, 151, 178, 179.
 Cervelló, Joan. 140-142.
 César. 317.
 Chabàs, Roch. 456.
 Chantal, Francesca de. 191.
 Chapman. 250.
 Chaucer. 244.
 Chettle. 235.
 Chopin, F. F. 27, 100.
 Cid, El.—V. Diaz de Vivar, Rodrigo.
 Ciceró. 42, 230, 335.
 Cintado, Juan. 131.
 Cinthio. 238.
 Cisneros, Cardenal. 265, 367.
 Ciurana, Joseph. 185.
 Claquí, Bertran de. 213.
 Clarença, Duch de. 298.
 Clarencer. 298.
 Clariana, Lauro. 4, 5.
 Clarís, Pau. 70.
 Clasquerí, Pere. 281.
 Clavé, Joseph Anselm. 350, 380, 404.
 Clemencín. 138.
 Cleonard, Comte de. 366.
 Cleopatra. 21.
 Climent, Frederich. 352.
 Clodoveu. 39.
 Clopton, Huch. 295.
 Clos, Joan. 412.
 Clotilde. 21.
 Clovis. 187.
 Cobham, Lord. 248.
 Cocheris, Hipòlit. 357, 361.
 Coderch, Secundí. 40.
 Coigny, Comtesa de. 210.
 Coleridge. 279.
 Colmeiro. 407.
 Colom. 431.
 Coloma, En. 213.
 Colón, Fernando de. 355, 454.
 Collasso, Enrich. 319.
 Collell, Jaume. 27.
 Collins, Francesch. 302, 304.
 Coll, Jeroni. 441.
 Coll y Bofill, Joan. 38, 126, 177, 182.
 Comas, Ricard. 185.
 Comas y Solà, Joseph. 3, 5, 183, 313, 314, 392.
 Combe, Joan. 296, 299, 300, 304.
 Combe, Guillem. 296, 300, 304.
 Combe, Tomàs. 300, 304.
 Comenge, Lluís. 319.
 Comes. 218.
 Condé. 189.
 Condell. 292, 297, 302, 304.
 Constable. 242.
 Corbera, Esteve de. 359.
 Corma de Centellas, Ernestina. 310.
 Corneille, Pierre. 12, 419, 421.
 Cornelia. 17.
 Cornet. 431.
 Coroleu, Joseph. 53, 466.
 Corominas Moreu, Enrich. 40, 152.
 Cortada Torelló, Antoni. 186.
 Cortejón, Clemente. 129.
 Cosa, Joan de la. 374, 375.
 Costa, Joaquim. 360.
 Cotarelo y Mori, Emilio. 129.
 Covarrubias. 355, 413, 450, 451.
 Cowley. 249.
 Crasbeech. 129.
 Croiset, Maurice. 310.
 Cromberger, Joan. 137, 146.
 Cromwell. 111.
 Cruells, Jaume. 40.
 Cuesta, Joan de la. 128, 129.
 Cuesta, Pedro de la. 131.
 Cuevas, Juli de las. 4.
 Daguí. 265.
 Dahn, Fèlix. 156.
 Dalmau Capestany, Joaquim de. 319.
 Damians, Anfós. 133.
 Daniel. 242.
 Danton. 403.
 Darig, Mossen. 217.
 Darnills, Dalmau. 216.
 Davenant (pare). 232, 245.
 Davenant, Guillem. 226, 233, 243, 246.

- Davenant, Madona. 246.
 Davenants, Els. 302.
 Davies. 236.
 Déchelette, Joseph. 184.
 Deçpla, Ramon. 217.
 Deffand, Mme. du. 192, 193.
 Dekker. 250.
 Delgado. 359.
 Delmás, Juan E. 455.
 Derby, Comte de. 235, 247.
 Descartes. 421.
 Deschanel, Paul. 324.
 Desmoulins, Camille. 403.
 Despreaux, Jean E. 420.
 Deus, Joan. 452.
 Diago. 218, 433.
 Díaz, Francisco de P. 136.
 Díaz Mateo, Feliu. 4.
 Díaz de Vivar, Rodrigo. 12, 419.
 Diderot. 481.
 Didot, Firmin. 16.
 Dieterle, Paul. 183.
 Díez de Aux, Luis. 131.
 Dila, Vescomte. 213.
 Dinia, Comte de. 213.
 Dioclecià. 21.
 Diògenes. 81.
 Dollfus. 111.
 Domènech, Juli. 38, 181.
 Domènech de Cañellas, María. 352, 392.
 Domènech y Coll, Joseph. 466.
 Domènech y Montaner, Ll. 4, 35, 40, 56, 69, 97, 98, 182, 466.
 Domínguez Miralles, Adolf. 186.
 Doria. 376.
 Dos Fuentes, Marqués de. 179, 314.
 Douglas Bruce. 142.
 Drayton. 240, 242, 304.
 Dualde, Joaquim. 183.
 Dubarry, La. 25.
 Ducange. 450, 452.
 Duchesne, Mère. 25.
 Dupré d'Aulnay. 209.
 Durán, Johan. 330.
 Durán Bertran, Eduard. 185.
 Durán y Bas, Manuel. 51, 465, 466.
 Duran y Ventosa, Lluís. 396, 399.
 Duran y Tortajada, M. 261, 316.
 Echegaray, Joseph. 311.
 Eicken. 157, 165.
 Efen, Van. 127.
 Elías, Feliu. 431.
 Elisabet d'Anglaterra. 229, 231, 240, 242, 243, 247-249, 251, 287, 291, 293, 296, 299, 301, 304.
 Empuries, Comte d'. 215.
 Enrich, Don (Enrich IV), germà d'Isabel de Castella. 14.
 Enrich II de Castella. 213, 215.
 Enrich II de França. 187, 188.
 Enrich IV de França. 402.
 Enrich V de França (?). 23.
 Enrich VII d'Anglaterra. 298.
 Epaminondas. 402.
 Epernon, Mme. d'. 189.
 Erasme. 230.
 Escipió l'Africà. 17.
 Escot. 284.
 Essex, Comte d'. 243, 248, 249, 298.
 Espalter. 407.
 Espinasse, Mlle. de l'. 192.
 Espronceda. 30.
 Esquilache, Marquès de. 323.
 Estapé, Santiago. 40.
 Estorch Cortès, M. 3.
 Estrée, Mariscal d'. 194, 207.
 Eucken. 285.
 Euripides. 10.
 Eva. 279.
 Evans. 292.
 Eximenis. 331.
 Eymerich y Marrell, Nicolau. 281, 282.
 Fabiola. 21.
 Faguet. 418.
 Falp y Plana, Joseph. 7.
 Falstoff, Joan. 248.
 Fargas, Miquel A. 183, 319.
 Farmer, Dr. 229.
 Farré. 431.
 Farriols. 431.
 Fauchille. 46.
 Felip, Arxiduch. 367.
 Felip II d'Espanya. 109, 239, 331, 367.
 Felip III d'Espanya. 105, 187, 293, 327, 367.
 Felip IV d'Espanya. 13, 26, 133, 328.
 Felip V d'Espanya. 370, 376.
 Fénelon, François de Salignac. 192.
 Fernández de la Cueva, Francisco. 328.
 Fernández Duro, C. 374.
 Fernández Navarrete, Pedro. 107, 109.
 Fernández de Oviedo, Gonzalo. 375.
 Ferran, August. 403.
 Ferran, Ignaci M.^a. 466.
 Ferran el Catòlich. 14, 367, 375, 378.
 Ferran VI. 370.
 Ferran VII. 111, 372.
 Ferrand, Mlle. 192.
 Ferrando I. 327.
 Ferrer, Antoni. 391.
 Ferrer, David. 40.
 Ferrer, Joseph. 129.
 Ferrer, Melcior. 466.
 Ferrer y Garcés, Ramon. 465.
 Ferrer Soler, Lluís. 186.
 Ferrer y Vidal, Joseph, 465, 466.
 Feuillerat, Albert. 226, 234.
 Fichte, Joan Teòfil. 74.
 Field, Nathaniel. 250.
 Field, Ricard. 233, 240, 288, 290.
 Figueras, Estanislau. 408, 409.
 Figueras y Pacheco, F. 357.
 Figuerola. 111, 407.
 Fiorevanti. 194.
 Fivaller, Joan. 92.
 Fleay. 250.
 Fletxer, Joan. 130, 233, 242, 251, 287, 296.

- Fleury. 167.
 Flores, José Miguel de. 107.
 Flórez, Enrique. 218.
 Florian, Jean-Pierre. 266.
 Florio, Joan. 244.
 Florit, Josep M.^a. 6, 7, 152.
 Foix, Comte de. 216.
 Folch y Torres, Joaquim. 430.
 Font. 405.
 Font de Boter, Joaquim. 40, 262, 263, 319.
 Font Torné, Manuel. 40.
 Font y Torné. 454.
 Fontclara, Comte de. 328.
 Fontenelle. 192.
 Fontseré, Eduard. 392.
 Forestier. 179, 314.
 Fornell, J. 431, 446, 497.
 Fornells, Andreua. 179, 314.
 Forteza, Guillem. 315.
 Fournier. 120.
 Fraginals, Cristòfol. 40.
 France, Anatole. 184.
 Francesch I. 19.
 Franck, César. 100, 184.
 Frederick II de Prussia. 15, 333, 402.
 Fremiot, Joana Francisca. 26.
 Frías, Duch de. 293.
 Frontaura, Carles. 178.
 Fuentes, Comtesa de. 408.
 Fulman, Rvnd. 226.
 Fuller. 225.
 Furnivall, Dr. 228, 230, 239, 305.
 Furriol, Pau. 430.
 Fynes Morison. 289.
 Gaillard, Jean. 261, 262, 317.
 Galabotti. 84.
 Galba, Martí Joan de. 140.
 Galera Planas, Ramon. 186.
 Galien. 24.
 Galindo, Beatriu. 14.
 Galofré, Carles. 186.
 Gallissà, Antoni. 31.
 Garavaglia, Ferruccio. 263.
 García Kohly, M. 3.
 Garganta, Guillem. 431.
 Gartside, L. S. 351, 391.
 Garus. 194.
 Gaspary, Adolfo. 5.
 Gassó Martí, Joseph. 319.
 Gay, Trinitat. 319.
 Gayangos, Pascual de. 133, 144.
 Geisenheimer, Karl. 391.
 Gembloux, Sigebert de. 167.
 Geoffrin, Mme. 192.
 Georgin, Francesch. 262.
 Gerberge. 157.
 Gerbert.—V. Silvestre II.
 Giacosa, Giuseppe. 156.
 Gibbon. 167, 471.
 Gildemeister, E. 185.
 Giné y Partagàs, Joan. 118.
 Giner de los Ríos, Francisco. 51, 52.
 Giol, Candi. 185.
 Giotto. 14.
 Giralt y Verdaguer, Joaquim. 93, 185.
 Girona, Manuel. 466.
 Girona y Llagostera, Daniel. 98, 179, 186, 320, 347.
 Gironella, Rafel. 441.
 Givanel Mas, Joan. 98, 140, 151, 179, 182, 314.
 Glaber, Raoul. 158, 167, 168.
 Godel, William. 167, 168.
 Godwin. 127.
 Goethe, Joan W. 9.
 Gonçaga, Francesch de. 14.
 Góngora, Lluís. 466.
 Góngora Echenique, Manuel. 431.
 González, Miquel. 5.
 González Besada. 102.
 González del Castillo, H. 5.
 Gourmont, Remy de. 6.
 Granados, Enrich. 100, 223, 224, 311, 319.
 Grandier. 190.
 Gran Capità, El. 366.
 Grasset, Eugène. 184.
 Grau. 100, 184.
 Grau, Francesch. 185.
 Graupera Costa, Joan. 7.
 Green ò Greene. 238, 239, 294, 300.
 Gregori el Gran. 155, 326.
 Gregori V. 159.
 Gregori XI. 13, 281.
 Greville. 242.
 Griffins. 242.
 Gual, Adrià. 431.
 Gualba, Martini Johannis. 142.
 Gualba, Gerald de. 142.
 Guanyabéns, Nicolau. 380.
 Guardia, Rafel. 380.
 Gubern, Joan. 40.
 Gubern, Santiago. 40, 49, 98, 182.
 Guiard, Teòfil. 455.
 Guifre 'l Pelós. 437.
 Guimerà, Angel. 28, 32, 54, 160, 161, 321, 381, 466.
 Guinguené. 168.
 Guirao Pere. 3.
 Guiscard, Robert. 25.
 Guizot, M. 471-473.
 Hacket, Mariana. 247.
 Hagberg, Karl August. 161, 168, 180.
 Hændel, J. F. 100.
 Hall, Guillem. 226, 305.
 Hall, Joan. 301.
 Halliwell-Phillips. 226, 291, 297.
 Harrison, editor. 240, 290.
 Harvey, William. 207.
 Harvey, crítich. 240.
 Hartzenbusch, Juan E. 178, 179.
 Hathaway, Agna. 231.
 Haydn, F. J. 100.
 Hazlitt. 231, 232, 292.
 Hecquet. 196, 206-209.
 Hègel, J. G. F. 265, 277, 285.
 Heine, Enrich. 278.
 Helme, Dr. 126, 510, 511.
 Heminges. 291, 292, 297, 302, 304.
 Henrich II. 24.
 Henríquez Ureña, Pere. 464.
 Henslowe. 291, 292.
 Herbert, William. 243.
 Herckenrat. 3.
 Herrera, Antonio de. 375, 376.

- Hervé-Bazin. 50.
 Hery, Thierry d'. 24.
 Hipocras. 24.
 Hipòcrates. 175.
 Hoffmann. 206, 207.
 Holbach, Baró d'. 193.
 Holinshed. 238.
 Homedes, Guirao. 260, 316.
 Homer. 20, 357.
 Horaci. 18, 230, 325, 338.
 Horneby. 297.
 Hübner. 448.
 Huch de França. 166.
 Hugenin, Pau. 118.
 Huguet y Segarra. 456.
 Hugo, Víctor. 314.
 Humboldt. 501.
 Hurtado, Amadeu. 40.
 Hurtado de Mendoza. 374.
 Hyspatia. 17.
 Hyspèrides. 42.
 Iglesias, Vda. de Monsalvatje, Virginia. 463.
 Indias, Preste Juan de las. 145.
 Iñiguez de Lequerica. 146.
 Irving. 127.
 Isabel II. 111, 373, 378.
 Isabel la Catòlica. 14, 15, 90, 367, 375.
 Isern, Carles. 380.
 Jacob. 10, 164.
 Jacobe, Felicia. 23.
 Jaggard. 242.
 James, William. 285.
 Jamyn. 243.
 Janer, Ignaci de. 99.
 Janer. 265.
 Jaume I d'Aragó. 105, 106, 111, 331, 378, 457.
 Jaume I d'Anglaterra. 235, 251, 293, 300, 304.
 Jesús, Jesu-Christ. 154-156, 158, 160, 165, 216, 302, 477, 481, 305.
 Joan I d'Aragó. 215, 216.
 Joan I de Castella. 374.
 Joan d'Austria. 376.
 Joan, Príncep Don. 375.
 Joan XXIII. 160.
 Joana dels Angels, Sor. 190.
 Johnson, Nicolau. 305.
 Jordán de Urríes, Joseph. 391.
 Joseph I. 377.
 Jouven, Mme. 99, 183.
 Julià, Vda. de Martí, Antonia. 432.
 Junceda. 431.
 Kant, Manuel. 481.
 Karr, Carme. 352.
 Kemp, Guillem. 249, 290, 291.
 Kodak. 314.
 Kyd. 239.
 Labarta, Lluís. 351, 366, 378, 431.
 Labernia, Joseph. 358, 411.
 Lacavalleria, Pedro. 151.
 Lafayette, Mme. de. 420.
 Lafontaine, Jean de. 421.
 Lallemand, Charles. 350.
 Lambert, Joan. 179, 314.
 Lambert, Guillem. 247, 297.
 Lambert, Mme. de. 192.
 Lamo de O'Neill, Regina. 392.
 Lamote de Grignon. 179, 314.
 Lancry de Bains, Mme. 189.
 Lane, Joan. 302.
 Lang. 120.
 Langlois du Feu. 4.
 Latini, Brunetto. 19, 331.
 Launay, Louis de. 350.
 Layret, Francesch. 40.
 La Vallière, Duquesa de. 189, 190.
 Le Camus, cardenal. 192.
 Lee, Sidney. 226, 228, 232, 244-246, 251, 291, 292.
 Leibniz, Guillem. 265, 272, 283, 285.
 Leicestre, Comte de. 231, 235, 247.
 Lemaitre, Jules. 184, 418, 422.
 Leovigild. 353.
 Lerroux, Alexandre. 76.
 Lesage, Georges-Louis. 207, 208.
 Letamendi, Joseph de. 115, 465.
 Liberós, Esteban. 133.
 Lillie. 277.
 Lily. 230, 233, 244.
 Linares. 71.
 Linche. 242.
 Linneo, Carles. 457.
 Lipinska, Melania. 26.
 Liszt, Francesch. 27, 100.
 Litton, María. 246.
 Littré, M. P. E. 265, 271.
 Locard, Dr. 510, 511.
 Locarni, Pedromàrtir. 129.
 Lodge. 238, 242, 285.
 Lombroso. 10, 26.
 Longàs, músich. 100, 184.
 Longfellow, Enrich. 390.
 Longueville, Mme. de. 191.
 Lope de Vega. 128, 130, 306.
 López, Rodrigo. 240.
 López Chavarri, E. 259.
 López Fabra, Francesch. 178, 179, 466.
 López de Haro. 144.
 López de Ubeda. 128.
 Lorena, Francesch de. 15.
 Lorenzale. 403, 407.
 Luanco, Joseph Ramon de. 466.
 Lubosey. 314.
 Lucano, Marcus Annæus. 17.
 Lucilius. 335.
 Lucreci. 332.
 Lucrecia. 26.
 Lucy, Tomàs. 232, 247.
 Lull, Ramon. 38, 99, 182, 244, 264-266, 268, 271-285, 331, 493.
 Luna, María de. 21.
 Luna, Papa.—V. Benet XIII.
 Luther, Martí. 277.
 Luzio, Alessandro. 26.
 Lyra, Francisco de. 131.
 Llaverías. 431.
 Llagostera, Lluís. 40, 510.
 Llagustera y Surís, Elvira. 6, 40, 152.
 Llagustera y Surís, Emilia. 6, 40, 152.

- Lluhí Rissech, Joaquim. 40, 466.
 Lluís I. 370.
 Lluís XIII de França. 12, 191, 333, 368.
 Lluís XIV de França. 26, 189.
 Lluís XV de França. 369, 371.
 Lluís XVI. 402.
 Lluisa de la Misericòrdia, Sor. 190, 191.
- Mabillon. 167.
 Mac-Mahon. 408.
 Macheroni, Agna. 182.
 Mâdhach, Emerich. 4.
 Madorell, Miquel. 40.
 Madoz. 457.
 Madrazo, Federico. 407.
 Madrazos, Els. 406.
 Madrid, Martí. 309.
 Maese, Carles. 186.
 Mahoma. 482.
 Maintenon, Mme. de. 418.
 Mairan. 192.
 Maldà, Baró de. 56.
 Malone. 226, 242, 292, 305.
 Malory. 142.
 Malstret, Joan de. 214.
 Maluquer, Joseph. 4, 5.
 Mallorca, Infant de. 214.
 Mantua, Marquesa de. 14.
 Mantuanus. 230.
 Mañé y Flaquer, Joan. 51.
 Maquiavel. 483.
 Maragall, Joan. 47, 86, 321, 431, 433, 443-446, 466, 484-486, 490-496.
 Marcel, Henri. 430.
 Marcet. 431.
 March, Ausies. 331, 349.
 Marcial. 17, 21.
 Marculfe. 157.
 Marfan. 118.
 Margarida de Navarra. 19.
 Margineda, Bonaventura. 309.
 Maria Amèlia de Palma. 16.
 Maria d'Austria. 133.
 Maria Enriqueta, Sor. 191.
 Maria Magdalena de Jesús. 189.
- Maria Teresa d'Austria. 15, 191.
 Mariana. 218.
 Marivaux. 192.
 Marlowe. 233, 239.
 Marot, Clement. 19, 244.
 Marston. 250.
 Marta, Sœur. 189.
 Martí Escuder, Antoni de. 185.
 Martí y Julià, Domènec. 432.
 Martí, Infant. 215.
 Martí, Rey. 21.
 Martí, Rey En. 216.
 Martí, rey de Sicília. 217.
 Martínez, Miquel. 7.
 Martínez Ferrando, Domingo. 182.
 Martínez Lozano, Fra Sabí. 281, 282.
 Martínez y Martínez, Francisco. 130.
 Martorell, Jeroni. 4.
 Martorell, Joanot. 140.
 Martorell, Joseph Oriol. 40.
 Martos. 51, 52.
 Mascaró y Capella, Joseph. 466.
 Masclef, A. 6.
 Maspero, C. 310.
 Masriera, Artur. 303.
 Masriera Germans. 464.
 Massenet, J. E. F. 100.
 Massià, Joan. 431.
 Massó Torrents, Jaume. 36.
 Mataplana. 437, 438.
 Mataplana, Arnau Roger, Baró de. 438, 441.
 Matheu, Francesch. 28, 381.
 Matheu, frare. 219.
 Maulevrier, Mme. de. 193, 196, 206.
 Maura y Montaner, Antoni. 68, 69, 73, 90-92, 95, 222, 223, 311.
 Maura (bisbe). 266.
 Maurici de Saxònia. 369.
 Meca, Frederich. 134.
 Meck. 261, 316, 352.
 Mèdicis, Caterina de. 24.
 Mèdicis, Maria de. 12, 187.
- Menéndez Pelayo. 179, 266, 278, 337.
 Mèry. 118.
 Mestres, Apeles. 28, 262, 315, 317, 410, 430, 431.
 Mestres, José Oriol. 406.
 Mey, Pedro Patricio. 129.
 Meyer, Frederich. 4.
 Mezquita, Lluís Cebrià. 130.
 Michaud. 168.
 Michelet. 167, 168.
 Miciattelli, Piero. 26.
 Migevila, Comte de. 213.
 Milà y Fontanals, M. 30, 178, 179, 340, 379, 403, 442.
 Milà y Fontanals, Pau. 465.
 Milton, John. 275.
 Millet, Lluís. 380, 382.
 Miquel y Planas, R. 3, 7, 38, 40, 137, 182, 467, 509.
 Mir. 415.
 Mirabeau. 403.
 Miralles (bisbe de Lleida). 266.
 Miró y Trepà, Laureà. 319.
 Mistral, Frederich. 338, 390.
 Mohidin. 277.
 Molas Valverde, Joan. 315.
 Moles, Joan. 40.
 Molière. 119, 418, 420, 421.
 Molina. 408.
 Molinari, Hector. 6, 185.
 Moliné y Brasés, E. 220, 340, 422.
 Moncada, Sanxo de. 108.
 Monegal, Trinitat. 40.
 Monillefert, P. 6.
 Monner y Sans, R. 4.
 Monsalvatje y Fossas, Francesch. 463.
 Monserdà, Dolors. 352.
 Mont Blanch, Duch de. 215, 216.
 Montaigne. 421.
 Montalban, Reinaldos de. 137.
 Montaner y Simon. 499.
 Montero, Srta. 100, 184.
 Montero Ríos, Eugeni. 51.
 Montespan, La. 189, 190, 192.
 Montesquieu. 192, 471.

- Montessori. 182, 310.
 Montilla. 120.
 Montjoy, Cristòfol. 288, 289.
 Montjoy, Madona. 288.
 Montjoy, María. 228.
 Montmorency, Enrich de. 191.
 Montmorency, Mme. de. 191.
 Montoliu, Cebrià de. 5, 244, 251.
 Montoliu, Manuel de. 392.
 Mora, Artur. 40.
 Moragas y Pomar, Lluís. 262, 317.
 Mordret, Eugène. 156.
 Morelló, Joaquim. 40.
 Moreno, Marguerite. 179, 314.
 Morera y Galicia, Magí. 244.
 Moret, Segimon. 51.
 Morhout. 21.
 Moros, Ludovicus. 142.
 Moscherosch. 333.
 Mucius. 335.
 Mueller, Wilhelm. 392.
 Müller, Max. 184.
 Munt Arago, Mossèn de. 217.
 Muntaner, Ramon. 25, 331.
 Muñón, Sancho de. 134.
 Muratori. 167.
 Mussolas, músich. 100, 184.

 Nadal Canudas, Lluís B. 7.
 Naja y Quartaner, Juan de la. 131.
 Napoleón I. 11, 262, 477.
 Nash, Antoni. 304.
 Nash, Joan. 304.
 Nass, Llucià. 124.
 Navarro, Melchior. 142.
 Navas, Comte de les. 132.
 Necker, Mme. 192.
 Nicolau. 31.
 Nicolau, Frederich. 466.
 Nigellus, Ernolt. 413.
 Nicholson, G. 6.
 Nietzsche, Frederich. 82, 184, 443, 481, 482, 484, 485.
 Nogués, Rafael. 133, 134, 136, 137, 143, 144, 147, 151.
 North, Tomàs. 238.
 Northumberland, Comte de. 242.

 Novés, Laura de. 19.

 Obermaier, Huch. 391.
 Oldcastle, Joan. 248.
 Olias y Mortara, Marquès de. 328.
 Oliva, Víctor. 448.
 Oliva de Sabuco, Luisa. 23.
 Olivares, Comte-Duch de. 13.
 Oliver, Miquel S. 308, 309, 463, 483, 509, 510.
 Oliveres, Ramon. 315.
 Opisso. 431.
 Ordaz, Diego de. 501.
 Orsi, Pietro. 157, 160, 165.
 Orsini, María Felicitat. 191.
 Ortúa, Joseph. 319.
 Ostler, Guillem. 250, 292.
 Otger. 437.
 Otto, Araminda. 5.
 Ovidi. 17, 230, 289.
 Oxford, Comte d'. 242, 247.
 Oxford, Elisabet d'. 247.

 Paez de Valençuela, Ivan. 131.
 Pagès, Louis A. 260, 261, 316.
 Palau Simon, Melcior de.
 Palomba, Joan. 412.
 Pallars, Elvira de. 438.
 Par, Anfòs. 207, 252, 260, 316.
 Parassols y Pi, Mossèn. 433, 437-439.
 Pardo Bazán, Emilia. 312.
 Parera, Miquel. 315, 352.
 Parnal. 439.
 Parra, Porfiri. 175.
 Parras, Joan. 431.
 Pascal, B. 420, 421.
 Pascual Casas, Joseph. 7.
 Pasqual. 265.
 Pasqual, Pare. 277, 281.
 Pastor, Ludovico. 5.
 Pau, Franci de. 216.
 Paul, Vicens de. 187.
 Paulo IV. 14.
 Pecquet. 206, 207.
 Pedrell, Felip. 31, 381, 384, 446.
 Peele, George. 239.
 Pélissier, Jean. 3.

 Pella y Forgas, Joseph. 53, 71, 466.
 Pellegrin, Jacques. 6, 185.
 Pellicer, Joseph. 40.
 Pellicer. 433, 436.
 Pembroke, Comte de. 235, 243, 246.
 Pembroke, Comtesa de. 242.
 Percy. 242.
 Pere I de Castella. 213.
 Pere II d'Aragó. 373.
 Pere III d'Aragó. 327.
 Pere IV d'Aragó. 375.
 Pere 'l Gran de Russia. 333.
 Perelló, músich. 100.
 Pérez, Antoni. 239, 240.
 Pérez de Montalbán. 130.
 Pérez y González, Felipe. 130.
 Pericles. 16, 21.
 Permanyer, Joan J. 466.
 Pertegàs, Rodrigo. 140.
 Petrarca, 14, 19, 241, 338.
 Petronella d'Aragó. 375.
 Petrucci, Raphael. 184.
 Phidias. 16.
 Phillips, Agustí. 249, 287, 291, 292, 299.
 Phryné. 42.
 Pi y Margall, Francisco. 51, 393-396, 399-410, 430.
 Pi y Sunyer, Dr. 183.
 Piamonte, Nicolau de. 137.
 Picó y Campamar, Ramon. 348, 349, 466.
 Pidal, Alexandre. 52.
 Piera, Antoni. 185.
 Piercopo. 5.
 Piferrer. 30, 403, 407.
 Pijoan. 93.
 Pinard. 125.
 Pinilla, Jesús. 40.
 Pinzón, Alonso. 375.
 Pirozzini, Carles. 510.
 Pisàn, Cristina de. 19.
 Pita y Romero, Leandre. 510.
 Pitàgores. 21.
 Pittaluga, Gustau. 392.
 Pius V. 376.
 Pla y Deniel, Narcís. 40.
 Plàcit. 122.

- Plaine, François. 164, 165.
 Plana Canudas, Joseph. 185.
 Plató. 16, 81, 277-280, 285, 478, 496.
 Plaute. 230, 233.
 Plini. 17, 413, 499.
 Plutarque. 188.
 Poë, Edgard. 475.
 Poincaré, Raymond. 261.
 Poitiers, Diana de. 24.
 Poncius. 335.
 Pons, Alexandre. 71.
 Pons del Castillo, Juli. 100, 184.
 Pope. 287, 291, 292, 299.
 Popper, músich. 100.
 Portinari, Beatrice. 19.
 Pou y Ordinas. 50.
 Pouillet, Eugène. 44, 45.
 Pouvreau, Ivonne. 259, 315.
 Prades, Comte de. 213.
 Prades, Jayme de. 216, 217.
 Prades, Margarida de. 217.
 Prantl. 265.
 Prat de la Riba, Enrich. 70, 396.
 Prudhomme, Sully. 90.
 Ptolomeu. 499.
 Puget, Rafel. 40.
 Puig y Cadafalch, Joseph. 183.
 Puig y Sais, Armengol. 261, 316.
 Pujades, Jeroni. 433.
 Pujol y Colom, Joseph. 40.
 Pujol Fernández, Joseph. 7.
 Pyrrus. 25.

 Quenioux, Gaston. 184.
 Quiney, Adrià. 294.
 Quiney, batlle. 299.
 Quiney, Tomàs. 302.
 Quintilià. 82.

 Rabelais. 30, 129, 260, 421.
 Rachel. 10.
 Racine, J. 418, 421.
 Radegonda. 21.
 Rahola, Frederich. 53, 392, 431.

 Rama. 278.
 Ramir el Monjo. 375.
 Ramírez, Antonia. 131.
 Ramón Berenguer I. 359.
 Ramón Berenguer IV. 375, 414.
 Ramón Borrell. 416.
 Ramon y Cajal, Santiago. 11.
 Ramon y Vidales, Ramón. 349, 350.
 Ramos. 431.
 Rasco. 132.
 Raspall, Manuel. 40.
 Regnier, Henry de. 6.
 Reig, E., Bisbe de Barcelona. 348.
 Renan, Ernest. 265, 472.
 Réval, Mme. Gabrielle. 262, 317.
 Revilla, Joseph A. 7.
 Rey d'Artieda. 130.
 Reyna Blanca. 26.
 Reynoldes. 304.
 Reys Catòlics. 105, 106, 111, 374, 376.
 Riba, Enrich. 40.
 Ribalto, Francesch. 216.
 Riber, Mossèn Llorenç. 99, 178, 182, 183, 317.
 Ribera. 277.
 Ribera, Perefan de. 327.
 Ribou. 420.
 Rich. 242.
 Richelieu, Cardenal. 12, 191, 418.
 Ridaura, Conill de. 220.
 Ripoll y Vilamajor, Jaume. 218.
 Riquelme, Lluís. 179.
 Risch, Johan. 142.
 Rius, Leopold. 127, 130, 131, 178, 179.
 Rivadeneyra. 145.
 Rivarol. 323.
 Rivona, G. T. 184.
 Riz de Chur, Joan. 140.
 Robert, Bartomeu. 56, 69, 76, 95, 170, 171, 466.
 Robert de França. 159, 166.
 Robertson. 167, 168.

 Robineau. 26.
 Robles, Francisco de. 128, 129.
 Roca, Jaume. 441.
 Roca, Ll. 218.
 Roca, Joseph M.^a. 26, 36, 40, 99, 179, 181, 210, 222-224, 260, 262-264, 308-312, 314, 317, 318, 338, 347, 349, 350, 392, 430-432.
 Rocaberti, Vescomte de. 215.
 Roch. 211.
 Rodés, Felip. 40.
 Rodó, José Enrique. 464.
 Rodríguez, Jordi. 129.
 Rodríguez Codolà, Manuel. 40.
 Rodríguez Marín, F. 131, 132, 136, 137.
 Rodrigáñez. 102.
 Rogemont. 303.
 Rogent. 403.
 Rogers. 294.
 Roig de Corella. 3.
 Roig Buxeres, Joseph. 40.
 Rojas. 446.
 Rojas Zorrilla. 130.
 Roldós, Rafel. 345-347.
 Rolland, Ch. 6.
 Rolland, Romain. 184.
 Romano, Johan. 216.
 Rosa Alberty, Ricard. 315.
 Roselló, Bertran de. 23.
 Rosières. 157, 158.
 Rostaing, León. 185.
 Rostaing, Marcel. 185.
 Rotrou. 195, 205.
 Rotschild, Dr. 173.
 Roura Barrios, Benet. 185.
 Rousseau, J. J. 81, 479, 482, 484.
 Ronzaud, H. 357, 452, 453.
 Rovira y Virgili, A. 430.
 Rowe. 226, 243.
 Rowe, Nicolau. 226, 248.
 Roy, Jules. 165.
 Roydon, Mateu. 245, 246.
 Rubert Duran, Domingo. 7.
 Rubió y Ors, Joaquim. 178.
 Rueggeberg, Frederich. 430.
 Ruggieri, Tròtula. 22.

- Ruíz Casamitjana, Joseph. 40.
 Rusiñol, Albert. 56.
 Rusiñol, Santiago. 53.
 Russell. 304.
 Rutland, Comte de. 302.

 Saavedra Fajardo. 109, 265.
 Sablé, Marquesa de. 191, 192.
 Sackville. 233.
 Sadler. 304.
 Safo. 17.
 Sagasta, Pràxedes M. 51, 52.
 Saint-Cyr. 418.
 Saint-Germain, Comte de. 369.
 Saint-Just. 403.
 Saint-Paul, Mme. 405.
 Saint-Saëns, Charles Camille.
 100.
 Sainte-Beuve. 418.
 Sáinz de la Maza. 392.
 Sala, Esteve. 345, 346.
 Sala, Pere. 319.
 Salmerón, Nicolau. 51.
 Salvador, Santiago. 140.
 Salvat, Joan. 179, 314.
 Salvat y Companyia. 456.
 Sàlzinger. 265.
 Samson Tchernoff. 3.
 Sánchez, J. M. 138, 185.
 Sánchez Ortiz, Modest. 53.
 Sánchez Rayón. 133.
 Sánchez de Toca, Joaquín. 26,
 102.
 Sanchis Sivera. 140.
 Sanxo el Fort de Navarra.
 373.
 Sangrado, Dr. 207.
 Sangro y Ros de Olano, P. 5.
 Sanpere y Miquel, S. 4, 37,
 100, 180, 181, 183, 319.
 Sans Oliveras, Joaquim. 186.
 Sant Agustí. 11, 167, 277, 278.
 Sant Andreu. 376.
 Sant Anselm. 277.
 Sant Corneli. 30.
 Sant Eustachi, Mossèn de.
 217.
 Sant Ferran. 374.
 Sant Francesch de Sales. 26,
 187, 191, 277, 285.
 Sant Ignaci de Loyola. 277.
 Sant Isidor. 499.
 Sant Joan. 158.
 Sant Jordi. 376, 378.
 Sant Jordi, Mossèn de. 217.
 Sant Lluch. 447.
 Sant Lluís. 26.
 Sant Pantaleó. 167.
 Sant Pau. 155, 159.
 Sant Tomàs. 278, 281.
 Sant Vicens de Paul. 22, 25.
 Santa Batilde, 21.
 Santa Caterina de Sena. 12,
 13.
 Santa Coloma, Comte de. 134.
 Santa Eulalia. 218.
 Santa Genoveva. 17.
 Santa Gertrudis. 18.
 Santa Hildegarda. 23.
 Santa Teresa. 131, 196.
 Santamaría de Paredes, Vi-
 cente. 74.
 Santiago. 376.
 Sanz, Rodrigo. 510.
 Saravasti. 278.
 Sardà, Joan. 53.
 Sardà Làdico, Joan. 185.
 Sarthou y Carreres, C. 449.
 Sauval, Henri. 167.
 Savigny, Frederich Carles de.
 51.
 Savoya, Comte de. 213.
 Saxon, Annalist. 167.
 Saxonia, María Amalia de.
 132.
 Scèvola, Mucius. 335.
 Schaefer, Eduard. 392.
 Schlègel, F. 127, 280, 444, 445.
 Schiller, Fred. 481.
 Schlœsing, Théophile. 350.
 Schopenhauer, Artur. 446,
 484, 485.
 Schubert, Joseph. 380.
 Schumann, R. A. 100.
 Sedille. 207.
 Sedó. 102.
 Segrelles. 431.
 Segura, Mossèn Joan. 414.
 Semichou, Lucien. 6.
 Sèneca. 230, 233.
 Seniofred, comte d'Urgell.
 440.
 Sensat Millet, Grau. 319.
 Sensat, Rosa. 352.
 Septim Sever. 17.
 Serrià Masferrer, Joan. 40.
 Serra Bartra, Manuel. 314.
 Serra y Boldú, Valeri. 179,
 313.
 Serra y Huster, Dr. 183.
 Serra y Pagès, Rossèn. 262,
 318.
 Serra y Postius. 218.
 Serrano de Vargas, Juan. 131.
 Serrano, Elianor. 352.
 Sessa, Duch de. 128.
 Seugon.—V. Rafael Nogués.
 Sevigné, Mme. de. 420.
 Shakespeare, Edmon. 287.
 Shakespeare, Gilbert. 302.
 Shakespeare, Guillem. 129,
 130, 225, 226, 228-240, 242-
 251, 260, 278, 287-306, 316,
 333, 430.
 Shakespeare, Hamnet. 232,
 294, 300.
 Shakespeare, Joan. 227, 228,
 231, 294, 298.
 Shakespeare, Judit. 232, 302,
 304.
 Shakespeare, Ricard. 227,
 302.
 Shakespeare, Susana. 231,
 301, 302, 304.
 Sidney, Phillip. 242, 243.
 Sigea, Lluïsa. 14.
 Silva, Feliciano de. 138.
 Silvela, Francesch. 171.
 Silvestre II. 154, 159.
 Sismonde. 154, 168.
 Sly. 292.
 Sly, Cristòfol. 247.
 Smith. 242, 299, 431.
 Sobieski. 16.
 Sòcrates. 16, 81.
 Sòfocles. 307.
 Sol y Ortega, Joan. 466.
 Solà Raventós, Jaume. 319.
 Soldevila, Carles M.^a. 40, 87,
 98, 182, 390.

- Soler, Pep. 53.
 Soler de las Casas. 310.
 Solferino, Duch de. 408.
 Southampton, Comte de. 240, 243-245, 249, 290, 291, 293, 298, 304.
 Spencer. 240, 242.
 Spídola, Antoni. 25.
 Spindoler, Nicolau. 140-142.
 Springer. 118.
 Stahl. 195, 206.
 Stansby, William. 129.
 Statilia Messalina. 17.
 Stella. 242.
 Stopes, Sra. 226, 297.
 Strindberg, August. 153-155.
 Suárez. 129, 140.
 Sulpicia. 17.
 Suñol, Antoni. 40.
 Suñol, Ildefons. 7, 39-43, 47-64, 68, 69, 71-74, 77-86, 88, 89, 91-98, 182, 466.
 Sunyer. 415, 440.
 Suriñach Senties, R. 260. 315.
 Surrey. 242.
 Swinburne. 303.
 Sydhenham. 206.
- Tàcit. 11.
 Talamanca, En. 213.
 Talmond, Princesa de. 192.
 Tardif. 457.
 Tarifa, Marquès de. 327.
 Tarquí. 26.
 Tarragó, Pere B. 351.
 Teissier, Georges. 350.
 Telesilla. 25.
 Tell, Guillem A. 40.
 Tencin, Mme. de. 192.
 Teodomir. 449.
 Teodosia. 21.
 Terenci. 230.
 Teresa de Jesús. 19, 187.
 Thebussem, Dr. 132.
 Theòfila. 17.
 Thiébault-Sisson. 430.
 Thietmar. 167.
 Thorpe. 242, 243, 245.
 Tintorer Giberga, Joseph. 7.
 Titus. 335.
- Tobella. 431.
 Todi, Jacopone de. 277.
 Tofte. 242.
 Toledo, Frederich de. 376.
 Tolosa, Mossèn de. 217.
 Tolstoi, Lleó. 484.
 Toralles, Johan. 212, 220.
 Torné Esquiús, P. 431.
 Torras, César A. 361, 412, 415, 499.
 Torras y Bages, Joseph. 335.
 Torrellas, Pere. 217.
 Torres, Sebastià. 56.
 Torquemada. 285.
 Tranxer, Pere. 140-142.
 Trestamena, Comte de. 213.
 Triadó. 431.
 Trilla y Tuyet, Joan. 7.
 Tristannus. 335.
 Tritemius, Joannes. 165, 166.
 Trollet, Emile. 331.
 Trueba, A. de. 455.
 Tudor, María. 15.
 Tupinard. 479.
 Tusquets de Laforga, Francesch. 319.
 Tutau, Joan. 466.
- Udall. 233.
 Umberto I. 362.
 Underhill, Guillem. 295.
 Underwood, Joan. 250.
 Unwin, Raymond. 5.
 Urbà VI. 13.
 Urg, Blanca d'. 438.
- Valentinois, Duquesa de. 24.
 Valera, Diego de. 145.
 Valmiki. 278.
 Valladares. 134.
 Valldejuli, Antoni. 7.
 Vallès y Mas, Frederich. 7.
 Valls, Pau. 465.
 Valls y Castillo, Domingo. 466.
 Valls y Taberner, Ferran. 36.
 Vallterra, Johan de. 216.
 Varela, Joan. 173.
 Varron. 11.
 Vassé, Mme. de la. 192.
- Vasseur, Le. 167.
 Velasco, Lluís de. 371.
 Velasco, Juan Fernández de. 293.
 Velpius, Roger. 129.
 Vendrell y Texidó, María Teresa. 132.
 Venturi, A. 318.
 Verdaguer, Mossèn Jacinto. 27, 28, 231, 306, 313, 331, 381.
 Vergós. 509, 510.
 Vernon. 243.
 Vertus, Mme. de. 208.
 Via, Lluís. 168, 180, 309.
 Viana, Príncep de. 90.
 Vicens Ferrer. 217.
 Vicens, Antoni. 211, 212.
 Vichnu. 278.
 Vico. 42.
 Víctor Manuel II. 362.
 Vidal, Lluís Marian. 415, 466.
 Vidal y Cuadras, Aleix. 7.
 Vidal y Guardiola, Miquel. 392.
 Vidal Jovelli, Francesch. 185.
 Vidal y Valenciano, G. 179.
 Vidal y Valls, Joan. 40.
 Vidales, Vda. de Ramón, Teresa. 349.
 Vidiella, Carles G. 27, 29, 223, 319, 320, 380.
 Vigean, Mme. du. 189.
 Vigne. 125, 126.
 Vila, Jacobus de. 142.
 Vila, Jaume Ramón. 14.
 Vilalta, Alexandre. 431.
 Vilaregut, Abat. 439.
 Vilella. 213.
 Vilmorin, Andrieu. 6.
 Villamediana, Comte de. 130.
 Villan y Gil, Delfí. 392.
 Villanueva. 218, 433, 440.
 Villermont, Comte de. 26.
 Vinardell, Can. 454.
 Vincent, Dr. 510, 511.
 Viñeta Bellaserra, Joseph. 186.
 Virey. 10.
 Virgili. 18, 178, 183, 230, 242, 317, 332, 355, 475, 478.

- Vita. 215.
 Vives, músich. 100.
 Vives y Pla, Francesch. 6, 7, 40, 152.
 Vivonne, Caterina de. 325.
 Vollard, Ambroise. 431.
 Voltaire. 86, 333, 481, 484.
- Wadstein, Ernèst. 157.
 Wagner, Ricard. 100, 252, 306, 445, 484.
 Walker. 304.
 Walpole, Horaci. 193.
 Wallace, Carles. 226, 289, 292, 297.
 Ward, Bernard. 107, 110.
- Ward, Joan. 226, 304.
 Warick, Comtesa de. 296.
 Watson. 242.
 Weever. 240.
 Wenzel, Wilhelm. 392.
 Westermarck, Prof. 282.
 Westermann, Dr. 392.
 Westphol. 4.
 Whittington. 294.
 Widal. 119.
 Wiese, Bertoldo. 5.
 Wifred I. 414, 415.
 Wilkins. 251.
 Winskens. 204.
 Worcestre, Comte de. 235.
 Wyatt. 242.
- Yáñez, Vicens. 375.
 Yepes, P. 450.
 Yxart, Joseph. 53, 466.
- Zacobini. 4.
 Zamboni. 156.
 Zamenhoff, Lluís. 464.
 Zarandieta, Enrich. 352.
 Zarco del Valle, R. 133.
 Zembrano. 372.
 Zenó. 81.
 Zola, Emili. 80.
 Zorrilla, Manuel Ruíz. 51.
 Zulueta, Joseph. 53, 183.

PERTINENTIA BARCELONENSIS
ATENEU BARCELONÈS

ATENEU BARCELONÈS : ANY 1916-1917

JUNTA DIRECTIVA

PRESIDENT	D. Joseph M. ^a Roca y Heras
VIS-PRESIDENT	» Josep Roig y Buxeres
SECRETARI	» Ramón Miquel y Planas
VIS-SECRETARI	» Josep Baltà R. de Cela
COMPTADOR	» Joan Almirall y Forasté
TRESORER	» Joan Serrià y Masferrer
BIBLIOTECARI	» Agustí Massana
CONSERVADOR	» Lluís Llagostera
VOCAL	» Lluís M. ^a Angelón
»	» Pelegrí Casades y Gramatxes
»	» Joan Coll y Bofill
»	» Pere Domènech y Roura
»	» Ignaci Girona
»	» Joan Girona
»	» Carles M. ^a Soldevila

JUNTES DE LES SECCIONS

LITERATURA

D. Lluís C. Viada y Lluch	<i>President</i>
» Alexandre Cortada	<i>Vis-president</i>
» Rafel Folch y Capdevila.	<i>Secretari</i>
» Joaquim Abella	<i>Vis-secretari</i>
» Cebrià de Montoliu	<i>Revisor de Comptes</i>
» Ramón Miquel y Planas	<i>Vocal Directiva</i>
» Pelegrí Casades y Gramatxes	» »
» Joan Givanel	» <i>Biblioteca</i>

BELLES ARTS

D. Gayetà Cornet.	<i>President</i>
» Jordi Magda	<i>Vis-president</i>
» Enric Catà.	<i>Secretari</i>
» Patrici Pascó	<i>Vis-secretari</i>
» Miquel Madorell	<i>Revisor de Comptes</i>
» Agustí Massana	<i>Vocal Directiva</i>
» Pere Domènech	» »
» Gabriel Borrell.	» <i>Biblioteca</i>

CIENCIAS MORALES Y POLÍTICAS

D. Victorià Bisbal.	<i>President</i>
» Joan Calvó.	<i>Vis-president</i>
» Felip de Cruylles	<i>Secretari</i>
» Fidenci Kirchner	<i>Vis-secretari</i>
» Ramón B. Pella	<i>Revisor de Comptes</i>
» Joseph Roig y Buxeres	<i>Vocal Directiva</i>
» Carles M. ^a Soldevila	» »
» Joseph Ruíz y Casamitjana	» <i>Biblioteca</i>

CIENCIAS EXACTES Y NATURALS

D. Benet Oliver y Rodés	<i>President</i>
» Felip Cardenal.	<i>Vis-president</i>
» Santiago Gras	<i>Secretari</i>
» Joseph M. ^a Marfà.	<i>Vis-secretari</i>
» Benjamí Nonell	<i>Revisor de Comptes</i>
» Lluís Llagostera	<i>Vocal Directiva</i>
» Joan Coll y Bofill	» »
» Ermengol Puig y Sais	» <i>Biblioteca</i>

AGRICULTURA

D. Cassimir Brugués	<i>President</i>
» Joseph Lluelles	<i>Vis-president</i>
» Isidor Aguiló	<i>Secretari</i>
» Rafel Moreno y de Llansa	<i>Vis-secretari</i>
» Joaquim Aguilera	<i>Revisor de Comptes</i>
» Joseph Baltà R. de Cela.	<i>Vocal Directiva</i>
» Ignaci Girona	» »
» Pere Torrents	» <i>Biblioteca</i>

INDUSTRIA

D. Santiago Sansalvador.	<i>President</i>
» Jaume Ponsà	<i>Vis-president</i>
» Manuel Miret	<i>Secretari</i>
» Andreu Mas	<i>Vis-secretari</i>
» Pere Alier y Amar	<i>Revisor de Comptes</i>
» Joan Almirall y Forasté.	<i>Vocal Directiva</i>
» Joan Girona	» »
» Joan Cancio	» <i>Biblioteca</i>

COMERÇ

D. Juli Barbey.	<i>President</i>
» Angel Baixeras	<i>Vis-president</i>
» Lluís G. Modolell	<i>Secretari</i>
» Alfred Maristany	<i>Vis-secretari</i>
» Manuel Fiter	<i>Revisor de Comptes</i>
» Joan Serrià y Masferrer.	<i>Vocal Directiva</i>
» Lluís M. ^a Angelón.	» »
» Blay Fontanals	» <i>Biblioteca</i>

LLISTA DELS SENYORS SOCIS

PER ORDRE ALFABÈTIC

Any d'ingrés	Núm. d'ordre	Noms y cognoms	Domicilis
1890	183	Abadal Calderó, Raimón de	Diputació, 301
1907	622	Abadal Calderó, Joaquim de	Ronda de Sant Pere, 21
1908	788	Abadal Vinyas, Ramón	Ronda de Sant Pere, 21
1895	288	Abella Viñas, Joaquim	Princesa, 12
1903	480	Agell Agell, Josep	Salvà, 33
1910	713	Aguilar, Marius	Urgell, 92
1888	152	Aguilera, Joaquim	Corts Catalanes, 539
1899	401	Aguiló, Angel	Méndez Núñez, 6
1892	839	Aguiló, Isidor	Clarís, 40
1914	859	Aguirre Serrat Calvó, Josep M. ^a	Trafalgar, 8
1913	837	Agustí Monjonell, Josep	Ausias March, 42
1880	43	Agustí Saladrigas, Eduard	Ausias March, 42
1885	110	Alabart, Agustí	Lauria, 18
1908	667	Alabert, Joaquim	Call, 10
1896	636	Alabert, Francesc	Call, 10
1903	458	Alandí Canela, Joan	Casp, 21
1904	517	Albert Paradís, Francesc	Valencia, 250
1890	190	Alberto Barret, Josep	Balmes, 19
1913	932	Albiñana Folch, Josep M. ^a	Rambla de Catalunya, 27
1910	825	Alcover, Gaietà	Balmes, 81
1915	915	Alcover Sureda, Guillem	Fontanella, 19
1909	688	Aldomà Garriga, Domingo	Canuda, 13
1892	208	Aldrich, Albert	Passeig de Gracia, 117
1901	751	Alfonso Quintanilla, Manuel	Clarís, 20
1889	364	Alier, Llorenç M. ^a	Bilbao, 203
1889	173	Alier Amar, Pere	Comerç, 29
1885	126	Almirall Forasté, Joan	Princesa, 16
1888	164	Alomar Font, Joan	Diputació, 233

1915	947	Alegret Casas, Josep	Junqueres, 13
1906	584	Alsina de la Presilla, Jacint	Passatge del Crèdit, 2
1911	743	Alsina Girabets, Salvador	Passatge del Crèdit, 2
1901	453	Amador López, Nicolau	Passeig de Sant Joan, 3
1875	26	Amargós Samaranch, Josep	Muntaner, 10
1906	608	Amargós Bertràn, Lluís	Plaça de Santa Agna, 9
1886	128	Amat Sormaní, Joan	Ronda de Sant Pere, 7
1911	755	Amat Torres, Jacob	Garcio Mariño, 4
1915	924	Ambroa Carretero, Antoni	Clarís, 80
1904	746	Ametller Badía, Josep M. ^a	Clarís, 54
1889	344	Amengual Andreu, Bartomeu	Aragó, 270
1913	828	Amengual, Nonito	Dormitori Sant Francesc, 11
1914	850	Andreu Cabanellas, Antoni	Rambla de Santa Mònica, 7
1880	44	Andreu, Salvador	Rambla de Catalunya, 66
1900	671	Andreu Barber, Santiago	Passeig de Gracia, 41
1876	35	Angelón, Manuel M. ^a	Corts Catalanes, 627
1886	130	Angelón, Lluís M. ^a	Ronda de l'Universitat, 33
1915	902	Anglada Vilardebò, Marius	Mallorca, 305
1905	550	Anglés Civit, Josep M. ^a	Canuda, 24
1899	632	Anguera de Sojo, Josep O.	Bruc, 42
1889	179	Antich Subirana, Josep	Pelayo, 7
1880	47	Aran Serra, Jacint	Plaça del Palau, 14
1872	9	Arana, Joan de	Passatge de Méndez Vigo, 3
1889	747	Aranzadi, Telesfor	Corts Catalanes, 735
1894	367	Arbell, Francesc	Mont-Sió, 4
1913	829	Arís García, Guillem	Valencia, 316
1916	993	Aristegui, Jesús de	Rosselló, 192
1909	690	Arlubins Peró, Joaquim	Doctor Rizal, 22
1903	461	Armengol y de Pereyra, Alexandre de	Rambla de les Flors, 32
1914	778	Armenter de Monasterio, Frederic de	Corts Catalanes, 580
1900	375	Arnau, Eusebi	Plaça de Tetuàn, 16
1915	909	Arnau Piera, Ramón	Creu, 7 (Sarrià)
1905	542	Artigas Albertó, Vicenç	Corts Catalanes, 602
1916	966	Artigas Castelltort, Josep M. ^a	Carme, 43
1904	494	Augé Iramaint, Leonard	Passeig de Gracia, 47
1891	371	Avila, Tiberi	Passeig de la Diputació, 65
1906	568	Aymerich Baró, Josep	Ronda de l'Universitat, 11
1906	422	Bacardí, Baltasar de	Passatge de Bacardí
1884	320	Bach Delprat, Ernest	Aribau, 27
1872	11	Badía Andreu, Salvador	Ronda de Sant Pere, 18

VI

1902	419	Baguñà Martra, Josep	Riera del Pi, 4
1903	470	Baixeras Felip, Enric	Corts Catalanes, 591
1905	559	Baixeras Anguera, Angel	Provença, 318
1893	218	Baladia, Jaume	Corts Catalanes, 682
1887	144	Balaguer, Josep	Balmes, 30
1914	878	Balaguer Rovira, Josep	Sepúlveda, 184
1893	238	Balcells Masó, Miquel	Clarís, 74
1897	295	Baltà R. de Cela, Josep	Corts Catalanes, 566
1898	315	Baltà R. de Cela, Antoni	Corts Catalanes, 566
1916	1001	Baltà Botha, Miquel A.	Rambla de Catalunya, 1
1916	940	Ballester, Lluís	Ronda de Sant Pere, 31
1908	883	Ballvé, Faustí	Mallorca, 215
1904	766	Barberà Baldrich, Miquel	Aragó, 273
1901	605	Barbey, Juli	Baixada de Sobradiel, 1
1914	986	Barbey Prats, Josep	Baixada de Sobradiel, 1
1916	1019	Barceló Aguilera, Frederic	Rambla de Catalunya, 117
1912	776	Barco, Joan	Concell de Cent, 391
1903	479	Barella Arrant, Miquel	Bruc, 59
1909	947	Barenne, Albert	Aribau, 33
1899	921	Baró Vicens, Joan Bta.	Ronda de Sant Pere, 25
1906	1000	Baró Mas, Josep	Bruc, 61
1887	133	Bartrina, Francesc	Pelayo, 42
1896	749	Bartrina, Francesc d'A.	Rambla de Catalunya, 98 bis
1910	726	Bas Llopart, Cristòfol	Concell de Cent, 284
1895	264	Bassegoda Amigó, Bonaventura	Lauria, 7
1915	953	Bassols Brunet, Joan	Trafalgar, 74
1879	34	Batlles Bertràn de Lis, Marià	Bertràn, 44 (S. G.)
1910	733	Bau Valls, Manuel	Rambla dels Caputxins, 19
1907	647	Baurier Lacombe, Henry	Casp, 44
1914	884	Bazquez Barnier, Josep M. ^a	Universitat, 49
1910	782	Becerra Valverde, Blay	Gravina, 9
1906	569	Belloch, Comte de	Lauria, 68
1902	694	Bendir, Ernest	Concell de Cent, 383
1873	15	Benessat, Frederic	Portaferriça, 19
1872	1	Benet Colom, Francesc	Rambla dels Estudis, 11
1900	376	Berdaguer, Florenci	Bruc, 14
1901	463	Bernades, Frederic	Bilbao, 213
1902	383	Bernis Comas, Albert	Passeig de Gracia, 17
1912	775	Bertràn Borrell, Antoni	Corts Catalanes, 553
1902	943	Bertràn Suñol, Josep	Princesa, 50
1901	388	Bertràn Musitu, Josep	Clarís, 19

1913	842	Bessa Fernández, Gustau	Corts Catalanes, 596
1880	221	Biada Dalmases, Antoni	Còdols, 16
1903	472	Biern Clota, Claudi	Bailén, 9
1916	1011	Biosca, Josep M. ^a	Passeig d'Isabel II, 10
1903	474	Bisbal Ridaura, Victorià	Balmes, 30
1880	653	Blanch Benet, Josep	Corts Catalanes, 557
1894	581	Blanch Sintas, Francesc	Casp, 35
1897	313	Blanch Benet, Ramón	Trafalgar, 26
1876	156	Bofarull, Francesc de	Rambla de Canaletes, 6
1884	102	Bofill Pichot, Josep M. ^a	Aragó, 281
1910	763	Bohigas Tarragó, Pere	Casanovas, 71
1882	72	Bolibar Galup, Jeroni	Ronda de l'Universitat, 17
1896	285	Bonastre Vilaseca, Josep	Rosselló, 192
1896	290	Bonell, Pere	Còrcega, 286
1891	192	Bonet Duràn, Carles	Bisbe, 2
1915	900	Bonich Farné, Pere	Travessera (Les Corts)
1908	705	Bordas Duràn, Joan	Plaça de Santa Agna, 17
1910	711	Borralleras Gras, Joaquim	Balmes, 6
1911	834	Borràs Salvadó, Josep	Saló de Sant Joan, 127
1905	527	Borràs de Palau, Manel	Plaça de l'Universitat, 4
1888	159	Borrell, Gabriel	Diputació, 291
1900	359	Borrell Sol, Josep	Comerç, 60
1915	944	Bory de Caralt, Josep	Rosselló, 242
1881	137	Bory Salvador, Francesc	Rosselló, 242
1897	311	Bosch Blat, Pere	Rocafort, 50
1902	426	Bosch Casas, Joan	Còrcega, 391
1909	874	Bosch Gimpere, Pere	Lauria, 108
1915	890	Bosch Crespi, Maties	Corts Catalanes, 459
1916	1008	Bosch Oliver, Diego	Ronda de Sant Antoni, 49
1905	563	Bosom, Joan	Ronda de l'Universitat, 23
1903	473	Botet Sisó, Joaquim	Banyes Nous, 15
1911	748	Bover, Pere	Ausias March, 19
1907	640	Bravo Moreno, Ferràn	Salmerón, 76
1893	231	Brillas Estella, Andreu	Boqueria, 11, 13 y 15
1874	570	Brocà, Guillem M. ^a	Canuda, 41
1882	88	Brososa, Enric	Moles, 26
1916	1025	Brossa Roger, Jaume	Clarís, 50
1896	534	Brugada, Lluís M. ^a	Portaferrisa, 7
1895	263	Brugada, Josep M. ^a	Passeig de l'Industria, 40
1892	210	Brugués Escuder, Casimir	Bruc, 44
1914	862	Brull Sabater, Tomàs	Rosselló, 273

VIII

1913	824	Bruna Danglat, Joan	Passeig de Gracia, 62
1892	212	Burjalés, Adolf	Girona, 131
1903	477	Burgoa Sastre, Josep	Marina, 136
1913	827	Busquets Lluch, Juli	Muntaner, 111
1900	425	Busquets Lluch, Pere	Aragó, 225
1905	555	Busquets Juncosa, Josep M. ^a	Passeig de Gracia, 73
1907	621	Buxaderas de la Cantera, Eduard	Aragó, 257
1893	216	Buxareu Juncadella, Joan	Lauria, 19
1913	992	Cabañes Font, Pius	Passatge Madoz, 5
1910	734	Cabot Cadafalch, Santiago	Diputació, 264
1907	639	Cabré Puig, Joan	Baixada de Sant Miquel, 2
1905	988	Cabrinetti, Tadeu	Asalto, 14
1883	255	Cahís Balmanya, Manuel	Avinyó, 7
1884	107	Cajal Pueyo, Frederic	Duc de la Victoria, 12
1903	478	Calsina Serra, Joaquim	Valencia, 284
1878	30	Calvà de Grassot, Joan de	Graja, 32
1915	951	Calvell Pamias, Pau	Passatge de Mercader, 5
1888	211	Calvet Pachot, Rafel	Girona, 34
1891	201	Calvet Peyronill, Arnau	Gravina, 10
1904	509	Calvet Pintó, Eduard	Casp, 48
1907	615	Calvó Brosa, Joan	Alt de Sant Pere, 31
1893	214	Callén, Lluís	Passeig de Gracia, 53
1907	618	Cambó Batlle, Francesc	Girona, 18
1896	287	Campderà Sala, Enric	Passeig de Gracia, 61
1892	229	Camprodón, Andreu	Plaça Reial, 11
1910	799	Camprubí Baratau, Antoni	Casp, 22
1891	200	Camprubí Mayol, Ramón	Corts Catalanes, 629
1911	846	Camprubí Soler, Joan	Diputació, 255
1913	911	Camprubí, Martí	Ciutat, 9
1872	10	Camps Armet, Albert	Plaça de Santa Agna, 7
1887	148	Camps Armet, Carles	Plaça de Catalunya, 20
1914	864	Camps Llopis, Frederic	Ausias March, 37
1910	785	Camps Margarit, Francesc	Clarís, 69
1914	847	Canaletas Cuadras, Josep	Lauria, 19
1913	919	Canals Carreño, Antoni	Aribau, 33
1896	291	Cancio, Joan	Ataulf, 12
1903	462	Cantijoch, Emili	Tamarit, 149
1884	104	Canudas Bordas, Josep	Ausias March, 8
1897	302	Capella Raventós, Josep M. ^a	Rambla de Catalunya, 5
1911	833	Capera, Samuel	Ntra. Sra. del Coll, 21

1899	340	Capmany, Aureli	Rambla de Sant Josep, 11
1910	708	Caral, Delmir de	Rambla de Catalunya, 79
1914	854	Carbó Pompidó, Albert	Corts, 613
1880	51	Carbó Rovirosa, Antoni	Corts Catalanes, 613
1893	236	Carbó Rovirosa, Francesc	Rambla dels Estudis, 4
1914	363	Carbonell, Jacint	Rambla de Canaletes, 1
1899	353	Cardellach, Feliu	Rosselló, 194
1910	712	Cardellach Alivés, Francesc	Urgell, 106
1875	20	Cardenal, Salvador	Passatge de Mercader, 9
1905	538	Cardenal, Felip	Passatge de Mercader, 13
1904	499	Caritg Bassa, Carmelo	Granada, 24
1916	1012	Carner Galofré, Joan	Trafalgar, 10
1885	142	Carner Romeu, Jaume	Trafalgar, 10
1916	998	Carnicer Vilà, Antoni	Mallorca, 186
1903	476	Carreras Candi, Francesc	Ronda de Sant Pere, 58
1905	526	Carreras Artau, Tomàs	Rambla de Catalunya, 24
1905	561	Carreras Biayna, Josep	Ausias March, 8
1915	892	Casacuberta, Ermengol	Rambla de Catalunya, 96
1905	544	Casademunt Valldejuli, Joan	Sobradiel, 6
1884	101	Casades Gramatxes, Pelegrí	Cervantes, 7
1897	798	Casadesús, Josep	Aragó, 252
1916	1015	Casado Velázquez, Saulo	Rambla de Catalunya, 77
1903	215	Casals Duch, Paulí	Salmerón, 84
1909	919	Casals Prats, Ramón	Pi, 3
1897	298	Casamada, Ramón	Passeig de la Diputació, 241
1892	220	Casanovas Degollada, Pere	Passeig de Gracia, 30
1913	871	Casanovas Maristany, Joan	Diputació, 268
1879	85	Casas-Carbó, Joaquim	Diputació, 275
1895	276	Casas Font, Francesc	Trafalgar, 14
1904	939	Cassano, Ricard	Ronda Sant Pere, 8
1912	984	Castañer, Josep	Torre Budallera (Vallvidrera)
1897	381	Castellà Elías, Jeroni	Carme, 84
1874	885	Castellar Pich, Ernest	Provença, 288
1898	334	Castells Vidal, Paulí	Diputació, 298
1905	532	Catà Catà, Enric	Ausias March, 3
1907	616	Cecchini Solà, Josep	Asalto, 24
1915	948	Cirera Roquer, Modest	Hercegorrino, 1 y 3 (S. G.)
1902	385	Cirici Jordana, Alexandre	Còrcega, 333
1905	818	Clapés, Manuel	Alt de Sant Pere, 39
1905	549	Clapés de Niubó, Lluís	Diputació, 275
1892	209	Claramunt Furest, Lluís	Ausias March, 43

- 1916 983 Climent Bueno, Joan
 1913 943 Climent Nolla, Joan
 1908 665 Closa Coll, Josep
 1895 227 Clot Junoy, Lluís
 1915 913 Clot Ribas, Joan
 1883 397 Coderch, Secundí
 1881 56 Codorniu Farrés, Antoni
 1902 428 Colom Virgili, Ramón
 1884 607 Colomer, Raimón
 1916 968 Colomer Pujol, Antoni
 1889 789 Coll Bofill, Joan
 1903 680 Coll Escofet, Pere
 1904 500 Coll Coll, Manuel
 1905 529 Coll Geli, Eduard
 1914 857 Collardin, Gerard
 1877 27 Collaso Gil, Josep
 1909 672 Collí Burón, Renzo
 1910 736 Coma Clapés, Josep
 1904 873 Comamala, Tomàs
 1900 363 Comas Llaveria, César
 1902 423 Comas de Mora, Lluís
 1896 284 Comas Solà, Josep
 1884 98 Companys, Sebastià
 1904 756 Comulada Henrich, Lluís
 1915 896 Comulada, Josep
 1893 577 Conde, Ricard
 1914 989 Condeminas, Francisco
 1895 239 Conill, Bonaventura
 1895 266 Conill, Ramón
 1903 454 Constansó Vila, Marià
 1903 455 Constansó Vallhonrat, Eudald
 1911 888 Córdoba Rodríguez, Josep
 1905 541 Cornet Enrich, Josep M.^a
 1902 420 Cornet Palau, Gaietà
 1905 522 Coroleu, Wifred
 1916 1014 Coromina Gisper-Duch, Joaquim
 1883 89 Corominas Llobera, Joan
 1891 195 Corominas Prats, Domingo
 1906 590 Corominas Montaña, Pere
 1910 729 Corominas Mendoza, Vicenç
 1915 908 Corominas Pedemonte, Frederic
 Bertràn, 119
 Bonsuccés, 9
 Avinyó, 8 y 10
 Girona, 53
 Riera de Sant Miquel, 71
 Bailén, 15
 Concell de Cent, 331
 Girona, 66
 Passeig de Gracia, 93
 Fontanella, 18
 Passeig de Gracia, 58
 Carme, 30
 Passeig de Gracia, 100
 Roig, 15
 Carretera de Mataró, 43
 Plaça del Palau, 15
 Méndez Núñez, 13
 Passeig de Gracia, 22
 Clarís, 96
 Corts Catalanes, 613
 Passeig de Gracia, 79
 Zaragoza, 29 (S. G.)
 Ronda de l'Universitat, 14
 Clarís, 39
 Balmes, 6
 Magatzems «El Siglo»
 Dormitori Sant Francesc, 15
 Passeig de Gracia, 46
 Rambla dels Estudis, 4
 Plaça del Palau, 15
 Plaça del Palau, 15
 Bruch, 129
 Ausias March, 20
 Corts Catalanes, 616
 Aribau, 31
 Còrcega, 228
 Plaça de Santa Agna, 2
 Bruc, 65
 Plaça d'Urquinaona, 2
 Rosselló, 246
 Pelayo, 34

1885	109	Cortada, Alexandre	Clarís, 102
1906	594	Cortada, Antoni	Bruc, 23
1889	178	Cortés Aguiló, Lluís	Concell de Cent, 336
1912	840	Costa, Emili	Passeig de Gracia, 4
1906	597	Costa Sala, Salvador	Passeig de l'Aduana, 5
1891	197	Crehuet Llorens, Manuel	Cucurulla, 3
1903	437	Crehuet Pardo, Eladi	Cucurulla, 3
1888	167	Crespo, Ignaci	Lauria, 18
1915	901	Cros Xuriguer, Manuel	Princesa, 21
1888	154	Cruells Sellarés, Jaume	Ronda de Sant Pere, 25
1907	625	Crusat Decroy, Manuel	Lauria, 46
1916	997	Cruxent Costa, Josep	Rosselló, 158
1907	758	Cruylles y de Pastor, Felip de	Aragó, 281
1889	166	Cruzet Bosch, Salvador	Bruc, 42
1912	787	Cuadras Comas, Josep	Ronda de l'Universitat, 14
1912	782	Cuello, Eugeni	Corts Catalanes, 618
1895	259	Cussachs, Andreu	Passeig de Sant Joan, 7
1882	80	Cusí, Manuel	Passeig de Gracia, 86
1890	184	Cuyàs, Vicenç	Rambla de Catalunya, 31
1906	659	Chaffard Masclaus, Carles	Passeig de Colón, 11
1902	415	Daly Cusí, Rafel	Bisbe, 2
1912	767	Dalmau, Josep	Portaferrisa, 18
1905	521	Dalmases y de Ramis, Pius de	Duc de la Victoria, 6
1898	318	Damians Vila, Adolf	Plaça de Catalunya, 8
1872	176	Deàs Caravent, Rafel	Rambla de Catalunya, 94
1879	157	Degollada, Eduard	Mallorca, 234
1902	417	Delàs Miralles, Josep M. ^a de	Rambla de Catalunya, 15
1896	689	Demestre, Ermengol	Dormitori Sant Francesc, 25
1899	169	Dern Peró, Joan	Escudellers Blancs, 6
1877	24	Domènech Montaner, Lluís	Clarís, 37
1880	572	Domènech Estapà, Josep	Valencia, 243
1905	524	Domènech Roura, Pere	Bruc, 75
1910	701	Domènech Montaner, Eduard	Concell de Cent, 321
1899	750	Domènech, Cristòfol de	Aribau, 117
1913	814	Domènech Ferrès, Anselm	Rambla del Centre, 5
1904	773	Domenge Mir, Miquel	Balmes, 123
1916	970	Domingo Purroy, Josep	Trafalgar, 21
1916	1010	Dorca, Alfred	Rambla de Catalunya, 101
1916	1018	Dosset Vallespinosa, Marià	Rambla de Catalunya, 79

XII

1897	312	Durall Mataró, Bonaventura	Rambla de Catalunya, 47
1888	153	Duràn, Miquel	Jaume Giralt, 13
1898	322	Duràn España, Joan	Valencia, 278
1891	398	Duràn Ventosa, Josep	Ronda de Sant Pere, 44
1913	841	Elías Bracons, Feliu	Mallorca, 327
1873	103	Elías de Molins, Josep	Rambla de Catalunya, 37
1903	435	Escalas Chamení, Fèlix	Ronda de Sant Pere, 35
1914	855	Escofet, Josep	Universitat, 106
1897	307	Escriu Pons, Josep	Ronda de Sant Antoni, 102
1902	427	Escrivà Pagès, Guillem	2 de maig, 12
1902	433	Escuder Duch, Pere	Baix de Sant Pere, 52
1908	664	Escuder Ferrer, Ricard	Bailén, 4
1916	964	Espriu Torras, Francesc	Lauria, 21
1890	191	Esquerrà Vila, Lluís	Rambla de Catalunya, 118
1902	403	Estepé Pagès, Gabriel	Traspalacio, 11
1910	714	Estepé Pagès, Santiago	Asalto, 36
1912	779	Esteve, Angel	Plaça del Pi, 2
1906	575	Estruch Cumella, Josep	Corts Catalanes, 615
1891	815	Fabra, Pompeu	Real, 164 (Badalona)
1886	124	Fàbregas Ribó, Antoni	Corts Catalanes, 593
1906	592	Fàbregas Fontrodona, Joan	Via Laietana, 11
1881	115	Fàbregas Mas, Francesc	Portaferrissa, 13 bis
1902	414	Fabrer Oliver, Joan	Casp, 45
1899	342	Faig Gelart, B.	Valencia, 268
1901	378	Falguera, Antoni de	Concell de Cent, 322
1906	935	Faraudo de Saint Germain, Lluís	Ali-Bey, 15
1904	507	Fargas Margenat, Francesc	Ronda de Sant Antoni, 51
1898	687	Farreras, Pere	Puget, 35 (S. G.)
1877	23	Farrés, Artur	Montaner, 13
1914	876	Farrés Piera, Antoni	Carme, farmacia
1875	1007	Farriols Garrido, Francesc	Bruc, 84
1906	571	Fatjó, Santiago	Concell de Cent, 381
1913	898	Faura Bordas, Josep	Muntaner, 493
1910	730	Faura, Marià	Valencia, 234
1915	897	Felip Feliu, Francesc	Lauria, 19
1880	1021	Fernández Galiano, Emili	Valencia, 201
1905	531	Fernández Rodríguez, Josep	Ronda de la Universitat, 20
1906	831	Ferrà Juan, Miquel R.	Petritxol, 11
1902	404	Ferràn, Antoni	Clarís, 113

1906	602	Ferràn Torelló, Lluís	Ausias March, 50
1884	106	Ferrer Vidal Soler, Lluís G.	Plaça del Palau, 15
1885	125	Ferrer, Marqués de Puerto Nuevo, Baltasar de	Còrcega, 299
1887	326	Ferrer Morer, Ibo	Pelayo, 60
1886	725	Ferrer Casagemas, Enric	Canuda, 13
1894	258	Ferrer Barberà, Josep	Lauria, 29
1894	272	Ferrer Puig, Joan	Ronda de Sant Pere, 20
1900	360	Ferrer Portals, Enric	Portal de l'Angel, 6
1901	384	Ferrer Ferrer, Josep	Goudoxier, Villa Victoria (S. G.)
1901	390	Ferrer Vallès, David	Passeig de Gracia, 94
1905	558	Ferrer Vidal Güell, Joan J.	Plaça d'Urquinaona, 9
1905	557	Ferrer Escofet, Emili	Ronda de Sant Pere, 8
1906	579	Ferrer Maristany, Francesc	Ali-Bey, 29
1913	803	Ferrer Robert, Antoni	Valencia, 284
1908	821	Ferrés Mir, Pau	Passeig de Gracia, 26
1909	894	Ferrés Puig, Eduard	Clarís, 75
1891	203	Figuerola, Lluís	Arc de Sant Ramón, 11
1905	547	Figuerola Tarrats, Santiago	Ribera, 5
1910	706	Fita Trias, Eduard	Bailén, 39
1902	410	Fiter Dasca, Manuel	Rambla de Catalunya, 6
1892	228	Fluvià Pedrosa, Josep	Plaça Nova, 6
1906	583	Fochs, Ramir	Plaça de Santa Agna, 7
1910	723	Folch Capdevila, Rafel	Rambla de Catalunya, 20
1899	372	Fonrodona, Francesc	Plaça de Catalunya, 20
1909	793	Fonrodona Manent, Jaume	Plaça de Catalunya, 20
1914	849	Font Mercé, Esteve	Plaça de Tetuàn, 14
1886	271	Font de Rubinat, Felip	Passeig de Sant Joan, 7
1881	59	Font del Sol, Enric	Lauria, 21
1912	768	Font Pla, Alexandre	Còdols, 13
1900	1023	Font, Enric	Valencia, 250
1884	724	Font, Ramón	Balmes, 139
1885	111	Font Riera, Eusebi	Plaça de Tetuàn, 16
1891	189	Font Torner, Manuel	Pietat, 8
1894	241	Font Gumà, Josep	Plaça de l'Universitat, 8
1901	382	Font, Hermes	Montmany, 36
1909	686	Font Laporta, Antoni	Petritxol, 4
1906	567	Fontana Almeda, Albert	Plaça de Moncada, 1
1877	233	Fontanals, Blai	Mallorca, 216
1910	731	Fontanals Arater, Laureà	Valencia, 261
1900	444	Fontbona, Josep	Abaixadors, 11

XIV

1895	355	Fontseré, Eduard	Salmerón, 11
1914	866	Foret, Jordi	Mallorca, 271
1901	974	Fornell, Joan	Rambla de Catalunya, 35
1912	770	Foronda, Marià de	R. S. Pau (Oficines tramvies)
1896	281	Fort Romeu, Joan	Muntaner, 29
1887	149	Fortuny Galcerà, Eusebi	Hospital de la Sta. Creu
1905	518	Fortuny, Carles de	Casp, 31
1891	205	Fossas Martínez, Juli M. ^a	Banyes Nous, 15
1903	445	Fournier Cuadras, Juli	Corts Catalanes, 642
1894	240	Foxà de Lasarte, Francesc	Passeig de Gracia, 81
1887	136	Fraginals, Cristòfol	Diagonal, 420
1905	530	Framis Manent, Joan	Ausias March, 37
1887	440	Franquesa Gomis, Josep	Salmerón, 50
1884	131	Freixas Freixas, Joan	Ample, 3
1914	856	Frontera, Lluís	Rambla de Catalunya, 77
1907	620	Fuentes Lloelles, Enric de	Valencia, 231
1908	662	Furest Roca, Estanislau	Plaça Reial, 10
1915	925	Fürst Conty, Emili	Travessera de Dalt, 115
1882	69	Fuster Fuster, Marià	Rambla de Catalunya, 89
1913	987	Galan, Manuel	Aribau, 177
1895	275	Galbany Parladé, Josep	Girona, 72
1896	380	Galcerà, Celestí	Provença, 256
1878	33	Galí Ferrer, Carles	Passeig de Gracia, 77
1911	760	Galmés Fiol, Llorenç	Rambla de Santa Mònica, 29
1915	985	Gallart, Alexandre	Rambla de Catalunya, 10
1878	28	Gallart, Artur	Rambla de Catalunya, 100
1907	633	Gallart Joan, Manuel	Rambla de Catalunya, 10
1916	976	García Fossas, Artur	Passatge de Escudellers, 3
1901	493	García de Paredes, Vicenç de	Diagonal, 440
1903	683	García Pedrosa, Gonçal	Universitat, 9
1881	55	Garí Cañas, Lluís	Nou de Sant Francesc, 7
1888	162	Garí Cañas, Josep	Nou de Sant Francesc, 7
1916	991	Garrido, Nicasi	P. Pont de la Parra, 7
1879	39	Garriga Miquel, Francesc	Carme, 9
1890	186	Garriga Miranda, Rupert	Rambla de Canaletes, 8
1896	286	Garriga Roig, Josep	Rambla de Canaletes, 8
1892	332	Garriga, Francesc Xavier	Provença, 287
1916	1004	Garriga Roca, Antoni	Platería, 51
1914	1006	Garriga, Lluís	Corts Catalanes, 654
1885	816	Gasset Ros, Rafel	Clarís, 42

1880	52	Gasol, Isidre	Ronda de l'Universitat, 33
1902	429	Gatell Carbó, Víctor	Parc, 3
1903	442	Gatell Carbó, Esteve	Vidre, 10
1905	552	Gatvillaró Gili, Joan	Clarís, 65
1913	836	Gay de Montellà, Rafel	Clarís, 34
1902	406	Genover Soler, Pere	Rambla de Sant Josep, 5
1914	875	Gil Doria, Josep	Canuda, 19
1894	256	Gili Roig, Gustau	Universitat, 35
1898	331	Giné Masriera, Artur	Rambla de Catalunya, 116
1901	394	Ginestà, Josep M. ^a	Pl. Sta. Agna (Catalana Gas)
1899	351	Giol Figuerola, Rosend	Passeig de Gracia, 94
1909	860	Giol, Martí	Milà y Fontanals
1903	447	Girshausen, Adolf	Aragó, 259
1883	77	Girona Vidal, Manuel	Ample, 2
1888	140	Girona, Ignaci	Passeig de Gracia, 19
1899	374	Girona Llagostera, Daniel	Sant Francesc, 33 (Sarrià)
1890	177	Girona Vilanova, Joan	Plaça de Catalunya, 14
1916	977	Girona Cuyàs, Josep M. ^a	Rambla de Catalunya, 31
1881	63	Gispe Ferrater, Joaquim	Baixada Cervantes, 2
1893	511	Givanel Mas, Joan	Villarroel, 45
1905	519	Goday Casals, Josep	Plaça d'Urquinaona, 3
1902	405	Gomis Costa, Trinitat	Passeig de Gracia, 19
1906	576	Gomis Güell, Miquel	Rambla dels Estudis, 10
1910	722	González, Joan Josep	Reus, 2 (Bonanova)
1912	781	González Hurtebise, Eduard	Arxiu Corona Aragó
1875	845	González Sugrañes, Miquel	Corts Catalanes, 554
1886	132	Gorostegui, Enric	Moncada, 23
1907	627	Gorostegui Rosillo, Joan	Moncada, 23
1915	945	Gras Tarré, Santiago	Verge del Roser (Sarrià)
1872	4	Grases, Antoni	Rambla de Catalunya, 11
1908	652	Grau Miró, Joan	Escudellers, 8
1904	797	Grau Granell, Francesc	Clarís, 36
1916	994	Grau Sabat, Ramón	Ronda de Sant Pere, 3 y 5
1916	995	Grau Sabat, Josep	Ronda de Sant Pere, 3 y 5
1907	626	Gros Mas, Marià	Rambla de Catalunya, 42
1899	175	Gual Compte, Francesc	Avinyó, 18
1915	937	Guarner Molins, Francesc	Rambla de Catalunya, 86
1905	564	Guarro Casas, Lluís	Via Layetana, 11
1914	877	Guasch Juan, Pere	Font del Carbó (Salut)
1899	213	Gubern Fàbregas, Joan	Passeig de Colón, 11
1902	412	Gubern Fàbregas, Santiago	Corts Catalanes, 593

- 1872 3 Güell, Eusebi
 1897 677 Güell López, Eusebi
 1905 546 Güell, Claudi
 1916 1009 Güell Sagàs, Ramón
 1890 181 Guerra Estapé, Jaume
 1914 880 Guerra del Río, Rafel
 1911 752 Guilera Molas, Baldiri
 1875 19 Guimerà, Angel
 1913 962 Guirao, Marià
 1904 485 Gurt Pujol, Eduard
- 1878 31 Henrich, Manuel
 1903 450 Henry, Lluís A.
 1897 613 Hita, Felip de
 1898 335 Homar, Gaspar
 1891 204 Homs Parellada, Joaquim
 1905 548 Horta Boadella, Joaquim
 1906 735 Huguet Padró, Marià
 1898 316 Hurtado Miró, Amadeu
- 1899 350 Iglesias Balart, Francesc
 1909 693 Iglesias Ambrosio, Emilià
 1904 252 Iglesias Roig, Isidre
 1872 6 Imbert de Janer, Joan
 1913 920 Imbert, Francisco
 1882 73 Iranzo, Ubald
 1913 801 Ivern Ballester, Pau
- 1916 982 **T**akes, William J.
 1902 416 Janer, Ignaci de
 1910 715 Jardí, Enric
 1881 90 Jaumandreu Puig, Ignaci
 1896 289 Jaumandreu, Antoni
 1901 395 Jaumandreu, Leopold
 1904 508 Jaumandreu Puig, Alexandre
 1880 261 Jaume, Francesc
 1905 358 Jorba Romà, Emili
 1902 670 Jorba, Marcellí
 1906 582 Jordà, Carles
 1902 553 Jordan de Urries, Josep
 1914 999 Jori, Romà
- Asalto, 3
 Ali-Bey, 3
 Asalto, 3
 Diputació, 305
 Ronda de Sant Pere, 62
 Gravina, 10
 Ronda de Sant Antoni, 33
 Petritxol, 4
 Diputació, 331
 Rambla de Catalunya, 12
- Còrcega, 348
 Balmes, 90
 Corts Catalanes, 602
 Canuda, 4
 Pelayo, 9
 Girona, 11
 Concell de Cent, 276
 Passeig de Gracia, 49
- Corts Catalanes, 629
 Pelayo, 40
 Rambla de Catalunya, 108
 Casp, 35
 Gravina, 8
 Passeig de Gracia, 61
 Lauria, 80
- Clarís, 37
 Carme, 106
 Clarís, 29
 Rambla de Santa Mònica, 2
 Rambla de Santa Mònica, 2
 Canuda, 13
 Rambla de Santa Mònica, 2
 Diputació, 108
 Corts Catalanes, 692
 Avinguda del Tibidabo, 25
 Girona, 18
 Provença, 316
 Balmes, 74

1892	223	Juan Torné, Albert	Corts Catalanes, 700
1915	904	Julià Comas, Felip	Passeig de Sant Joan, 76
1895	554	Julià Pons, Antoni	Ausias March, 27
1910	696	Junyent Sans, Olaguer	Girona, 12
1909	684	Kirchner Catalán, Fidenci	R. S. Pau (Oficines tramvies)
1888	160	Kramer, Martí	Rambla de Catalunya, 112
1891	193	Labarta, Lluís	Diputació, 306
1911	830	Lagoma, Alfons	Plaça d'Urquinaona, 1
1915	950	Lamote de Grignon, Joan	Bruc, 129
1882	71	Larratea Catalán, Enric	Bisbe Morgades, 21 (S. G.)
1904	501	Layret Foix, Francesc	Passatge de Madoz, 1
1913	844	Legrand, August	Balmes, 87
1904	643	Liebe, Albert	Concell de Cent, 281
1906	728	López Llovet, Albert	Diputació, 329
1913	812	López de Sagredo, Jordi	Casp, 82
1915	918	López Hausás, Antoni	Rambla del Centre, 20
1916	952	López-Brea Iglesias, Albert	Lleó XIII, 19 (S. G.)
1901	495	Luna Pérez, Miquel de	Ronda de Sant Pere, 49
1890	188	Llagostera Pascual, Lluís	Ausias March, 3
1887	624	Llanés, Enric de	Balmes, 51
1915	895	Llansó Figa, Joaquim	Passeig de Gracia, 92
1872	2	Llavallol, Josep	Ronda de l'Universitat, 22
1883	695	Llave, Manuel de la	Corts Catalanes, 639
1879	37	Llenas Ventura, Artur	Valencia, 245
1903	457	Lleó Morera, Albert	Passeig de Gracia, 35
1913	843	Lleó Ramón, Joan	Ronda de l'Universitat, 9
1908	669	Lligé Pagès, Joan	Manso, 23
1902	413	Llimona Brugués, Josep	Lauria, 42
1914	881	Llimona, Rafel	Lauria, 42
1916	956	Llimona Benet, Josep	Lauria, 42
1872	14	Llobateras, Martirià	Corts Catalanes, 569
1914	858	Llobet Llobet, Pere	Aragó, 376
1897	300	Llorens, Ramón	Barbarà, 6
1914	870	Llorens, Ricard	Valencia, 213
1904	505	Llubià Barau, Wenceslau	Clarís, 15
1883	87	Lluch Roman, Emili	Corts Catalanes, 661
1898	324	Lluelles Calzada, Josep	Bisbe Morgades, 15 (S. G.)
1898	325	Lluhí Rissech, Joaquim	Pont de la Parra, 3
1895	645	Llusà Duràn, Carles	Corts Catalanes, 642

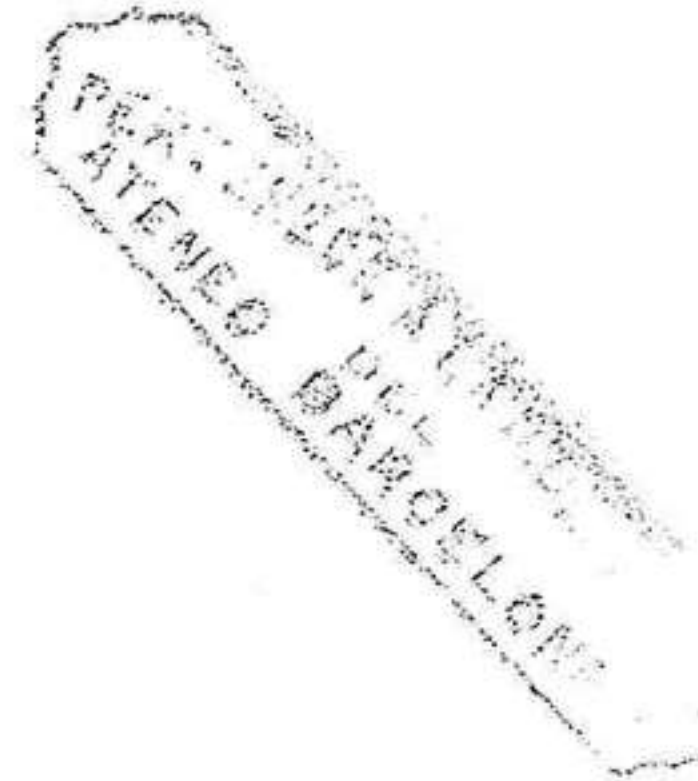
XVIII

1889	489	Madirolas Tomàs, Francesc J.	Plaça de Santa Agna, 25
1893	235	Madorell Rius, Miquel	Casp, 38
1886	127	Magdà, Jordi	Diputació, 262
1895	269	Magriñà, Francesc	Passeig Font d'en Fargas, 2
1915	910	Majó Pujol, Jaume	Diputació, 412
1914	979	Malagrida, Joan	Aragó, 249
1911	759	Mallo, Jeroni	Concell de Cent, 251
1880	40	Mansana Terrés, Josep	Passeig de Gracia, 82
1902	407	Mañé Janer, Antoni	Provença, 302
1910	697	Maragall, Rosend	Trafalgar, 31
1905	728	Marfà Clivillé, Santiago	Balmes, 26
1914	865	Marfà Esquerra, Josep M. ^a	Mallorca, 299
1881	112	Margarit Coll, Felip	Mendizábal, 11
1884	117	Marial Tey, Juli	Casanova, 48
1883	81	Maristany, Pere Grau	Plaça de Catalunya, 15
1887	122	Maristany Oliver, Alfred	Plaça de Catalunya, 15
1897	303	Maristany, Feliu	Passeig de l'Industria, 14
1913	899	Maristany, Josep M. ^a	Comerç, 15
1903	452	Marquès Puig, Manuel	Rambla de Catalunya, 6
1877	32	Marquet, Ramón	Bruc, 48
1883	86	Marquet, Manuel	Bruc, 48
1883	91	Marquet, Enric	Bruc, 48
1897	294	Marsans Peig, Lluís	Corts Catalanes, 682
1905	536	Marshall, Ernest	Diagonal, 468
1899	339	Marsillach, Adolf	Corts Catalanes, 514
1881	60	Martí Beya, Miquel	Passeig de Gracia, 32
1885	113	Martí Julià, Domingo	Diputació, 329
1889	170	Martí Sallent, Pau	Pl. S. Agna (Catalana Gas)
1893	232	Martí Ballès, Josep O.	Portaferriça, 17
1883	96	Martín Mora, Virgili	Casp, 80
1887	147	Martín Montellà, Avelí de	Passatge de Mercader, 11
1909	796	Martínez Carvajal, Antoni	Rambla de Catalunya, 61
1898	321	Martínez Domingo, Antoni	Passeig de Gracia, 57
1903	441	Martorell, Josep Oriol	Aragó, 282
1903	465	Martorell Terrats, Jeroni	Girona, 15
1916	1022	Marx, Adolf	Valencia, 293
1888	196	Maryé Bru, August	Pelayo, 42
1888	158	Mas Julines, Francesc d'A.	Corts Catalanes, 625
1902	432	Mas Mas, Andreu	Diputació, 327
1903	469	Mas Torroja, Josep	Diputació, 53
1910	709	Mas Alemany, Josep	Travessera, 15

- 1915 949 Masferrer Cantó, Santiago
 1903 449 Masip Gumà, Josep
 1909 692 Maspons Cadafalch, Josep
 1908 666 Massaguer, Enric
 1881 64 Massana Pujol, Agustí
 1915 946 Massó Sans, Eduard
 1883 92 Massó Torrents, Jaume
 1881 65 Mata Sala, Lambert
 1904 817 Matas Moreda, Ramón
 1886 123 Mateu Biza, Damià
 1897 296 Mateu Murt, Joan
 1899 341 Matheu Mora, Manuel
 1877 21 Matheu Fornells, Francesc
 1910 716 Matheu Ferru, Josep
 1913 800 Matheu Ferrer, Magí
 1906 810 Mathven, Joan A.
 1904 488 Maymó Cabanellas, Joan
 1882 443 Meifren Roig, Josep
 1907 631 Melcior Farré, Víctor
 1886 738 Menacho Peiran, Manuel
 1897 292 Mentrut Garriga, August
 1883 94 Mercader Sacanella, Manuel
 1893 588 Mercader y de Borràs, Lluís de
 1910 719 Milà Camps, Josep M.^a
 1895 267 Millàs Figuerola, Antoni
 1899 343 Miquel Planas, Ramón
 1914 867 Mir Massana, Ricard
 1912 791 Mirabent Vilaplana, Francesc
 1914 886 Miralles Ferràn, Ramón
 1885 118 Miret Sans, Joaquim
 1902 411 Miret Maymir, Manuel
 1911 761 Miró Falguera, Josep
 1881 418 Mitjans, Bartomeu
 1899 349 Mitjans Borés, Lluís
 1915 934 Modolell, Lluís G.
 1904 490 Mogas Cortés, Manuel
 1915 914 Molas Valverde, Joan
 1900 373 Molés Ormellà, Joan
 1890 199 Moliné Brasés, Ernest
 1891 198 Moliné de Castro, Manuel
 1901 393 Molins, Carles de
 Casp, 66
 Passeig de Gracia, 53
 Bilbao, 202
 Balmes, 141
 Rambla dels Caputxins, 9
 Santa Agna, 30, duplicat
 Rambla de Catalunya, 38
 Tantarantana, 9
 Barbarà, 14
 Peu de la Creu, 6
 Lauria, 8
 Passatge de Madoz, 3
 Corts Catalanes, 643
 Plaça d'Urquinaona, 13
 Provença, 277
 Rambla del Centre, 26
 Ronda de Sant Pere, 58
 Ronda de l'Universitat, 35
 Concell de Cent, 255
 Corts Catalanes, 646
 Plaça del Pi, 2
 Bilbao, 203
 Rosselló, 213
 Plaça de Sant Jaume, 2
 Muntaner, 113
 Mallorca, 207
 Junqueres, 13
 Provença, 290
 Anglí, 8 (S. G.)
 Diputació, 289
 Pi Margall, 15 (Sarrià)
 Balmes, 126
 Rambla de Catalunya, 47
 Còdols, 20
 Trafalgar, 11
 Llibreteria, 5
 Tiziano, 10
 Balmes, 19
 Passeig de Gracia, 93
 Ronda de l'Universitat, 35
 Obradors, 14

- 1903 483 Moll Ginferrer, Josep
 1910 732 Moncanut Geli, Alfons
 1891 504 Monegal, Trinitat
 1901 484 Moner Carbonell, Marià
 1887 119 Monés, P. J.
 1906 596 Monmany, Josep
 1912 765 Montagut Borja, Josep M.^a
 1903 535 Montaner, Antoni
 1878 851 Montaner Carbonell, Joaquim
 1913 822 Montaner Bosch, Francesc
 1904 506 Montanyola Carné, Antoni
 1893 230 Montanyola Carné, Pere
 1886 510 Montellà, Antoni J. de
 1872 74 Montgomery, Carles
 1897 338 Montoliu, Josep de
 1896 741 Montoliu, Cebrià de
 1903 460 Mora Graupera, Artur
 1879 328 Moragas Pomar, Lluís
 1903 456 Moragas Rodés, Vicenç de
 1908 654 Moragas Barret, Francesc
 1916 969 Moragas Gracia, Ricard
 1915 930 Morales Llorens, Antoni
 1899 347 Morelló, Joaquim
 1905 540 Moreno Morcillo, Laureà
 1909 674 Moreno y de Llanza, Rafel
 1882 82 Moya Caragol, Angel
 1907 704 Moya Martí, Enric
 1888 623 Munner, Josep
 1913 819 Muntadas Rovira, Vicenç
 1911 739 Muntanyola Rigo, Josep
 1912 790 Murua Valverde, Agustí
- 1904 491 Nadal Torres, Joaquim M.^a
 1884 611 Navarro Giralt, Josep
 1897 742 Nicolàs de Salas, Josep
 1908 718 Nicolau y d'Olwer, Lluís
 1902 587 Nin Devesa, Antoni
 1905 525 Niubó, Josep
 1895 270 Noguera, Lluís
 1898 332 Noguera Casabosc, Feliu
 1908 954 Nogués, Francesc d'A.
- Girona, 24
 Aurora, 14
 Vergara, 11
 Balmes, 22
 Mallorca, 234
 Ronda de Sant Antoni, 9
 Girona, 35
 Rambla de Catalunya, 43
 Rambla de Catalunya, 43
 Clarís, 14
 Rambla de Catalunya, 43
 Mallorca, 246
 Corts Catalanes, 618
 Passeig de Sant Joan, 71
 Aragó, 271
 Pomaret, 13 (Sarrià)
 Argentería, 65
 Passeig de Gracia, 50
 Petritxol, 5
 Plaça de Santa Agna (Foment)
 Trafalgar, 8
 Passatge de la Concepció, 14
 Portal de l'Angel, 21
 Bruc, 46
 Vergara, 9
 Passeig de Gracia, 65
 Elisabets, 5
 Ciutat, 11
 Rambla de Canaletes, 2
 Rambla de Canaletes, 11
 Dormitori Sant Francesc, 11
- Clarís, 25
 Banys Nous, 20
 Corts Catalanes, 646
 Escudellers, 70
 Concell de Cent, 288
 Passeig de Sant Joan, 9
 Plaça de Catalunya, 7
 Petritxol, 6
 Carme, 79

1915	905	Nonell, Benjamí	Provença, 268
1901	399	Novellas Roig, Francesc	Plaça de Catalunya, 21
1887	134	Oliver Castañer, Jaume	Concell de Cent, 346
1889	174	Oliver Balvey, Jaume	Semoleres, 10
1900	366	Oliver Rodés, Benet	Lauria, 15
1906	591	Oliver Gumà, César	Trafalgar, 14
1916	981	Oliver Tolrà, Miquel S.	Cucurulla, 9
1878	29	Oller Moragas, Narcís	Rambla de Catalunya, 14
1880	46	Oller Bosc, Adolf	Passeig de Gracia, 118
1897	306	Oller Codoñet, Francesc	Pelayo, 9
1915	931	Oller Pou, Alexandre	Passeig de Gracia, 18
1883	97	Oms, Trinitat M. ^a	Portaferriça, 9
1914	868	Ordeig Valls, Francesc de P.	Corts Catalanes, 593
1912	990	Ordeig Mazana, Antoni	Rambla de Catalunya, 21
1881	53	Oriola Cortada, Lluís de	Passatge de Colón, 3
1881	62	Orpí, Ramón	Ausias March, 21
1904	757	Ors, Eugeni de	Diagonal, 416
1887	138	Ortelli, Joan	Sant Eusebi, 25 (S. G.)
1916	1013	Ortiz de la Torre, Alfons	Bailén, 51
1908	661	Padrosa Suñol, Ernest	Hospital, 126
1879	38	Pagès, Josep	Clarís, 22
1909	673	Pagès Moruny, Santiago	Entenza, 79
1910	717	Pagès Fàbregas, Pere	Rambla del Mig, 5
1903	967	Pagès Dalmau, Josep	Hotel d'Inglaterra
1909	676	Pahissa, Jaume	Balmes, 133
1910	720	Palà, Tomàs	Casp, 38
1890	187	Palaudarias, Joan	Micer Ferrer, 2
1916	959	Palmarola, Joan de la C.	Casp, 45
1885	151	Paluzie, Juli	Diputació, 337
1892	222	Paluzie Lucena, Josep	Diputació, 337
1916	961	Panajoth, Jordi	
1916	978	Pancheri, Víctor	Còrcega, 365
1906	601	Papirer Portabella, Carles	Trafalgar, 6
1888	163	Par Tusquets, Joan	Clarís, 20
1904	486	Par Tusquets, Alfons	Canuda, 26
1903	448	Pardo Perariera, Josep	Avinyó, 7
1880	345	Parellada, Joaquim	Corts Catalanes, 539
1902	772	Parpal Marquès, Cosme	Clarís, 22
1912	783	Partagàs Lluch, Rosend	Ronda de Sant Pere, 3

1910	727	Pascó Vidiella, Patrici	Passatge Permanyer, 9
1885	100	Pasqual Masferrer, Pere	Corts Catalanes, 694
1900	365	Pastor Noé, Francesc	Xuclà, 15
1895	277	Patxot Imbert, Rafel	Passeig de la Bonanova, 64
1903	459	Pedemonte Falguera, Bonaventura	Bailén, 113
1908	663	Pedregosa, Josep	Carme, 46
1891	207	Pedret Torres, Joan	Balmes, 106
1873	16	Pella Forgas, Josep	Alt de Sant Pere, 4
1904	514	Pella Tort, Ramón B.	Alt de Sant Pere, 4
1892	224	Pellicer Cardona, Joan	Bruc, 84
1895	262	Pellicer, Josep	Còrcega, 333
1885	120	Penco Penco, Joaquim	Rambla de Catalunya, 97
1889	168	Peñasco Vicents, Teodor	Concell de Cent, 351
1905	556	Perearnau Casas, Eduard	Plaça d'Urquinaona, 2
1880	244	Perés, Ramón D.	Avinguda del Tibidabo, 18
1908	929	Peris, Josep	Còrcega, 335
1872	13	Permanyer Ayats, Joan	Clarís, 25
1895	273	Permanyer Ayats, Ricard	Plaça de Santa Agna, 25
1895	879	Permanyer, Francesc de S.	Clarís, 7
1881	67	Perpiñà, Joan	Passatge de l'Aduana, 1
1881	68	Perpiñà, Ferràn M. ^a	Passatge de l'Aduana, 1
1889	348	Pijoàn, Baltasar	Ronda de Sant Pere, 68
1908	650	Pin de Latour, Armand	Passeig de Gracia, 64
1897	794	Pin Soler, Josep	Còdols, 16
1899	309	Pinilla Fornells, Jesús	Casp, 43
1881	599	Pirozzini, Carles	Roger de Flor, 3
1891	251	Pla Deniel, Narcís	Pelayo, 11
1909	754	Plana Santaló, Alexandre	Cristina, 13
1887	135	Planas Escubós, Marià	Girona, 34
1896	279	Planas Font, Claudi	Balmes, 125
1903	481	Planas Calvet, Lluís	Diputació, 237
1894	250	Planchón, Albert	Passatge d'Escudellers, 5
1879	637	Planellas Llano, Alexandre	Rambla de Catalunya, 121
1880	50	Pollés Vivó, Bonaventura	Passeig del Monte, 8 (G.)
1897	516	Pons Freixa, Francesc	Junqueres, 15
1901	386	Pons Massaveu, Joan	Bruc, 36, despatx
1897	299	Pons Gomis, Ignaci	Rambla de Catalunya, 18
1916	971	Pons Pons, Francesc de P.	Rambla de Catalunya, 39
1906	610	Ponsà Soca, Joan	Bruc, 5
1906	629	Ponsà Soca, Jaume	Bruc, 5
1874	18	Porcar Tió, Manuel	Dormitori Sant Francesc, 9

- 1902 421 Porcel, Ezequiel
 1904 498 Posa Vilarasau, Enric
 1892 907 Prats, Lluís
 1914 980 Preciado, Pau
 1900 362 Prió Llavería, Agustí
 1897 699 Puget, Rafel
 1872 8 Puig Torres, Francesc
 1882 79 Puig Subirana, Pere A.
 1910 698 Puig Sureda, Joan
 1880 809 Puig Guito, Enric
 1899 923 Puig Sais, Ermengol
 1913 922 Puigdevall Malagrida, Joan
 1894 246 Pujadas Masó, Salvador
 1906 603 Pujadas Sitjas, Pere
 1882 70 Pujol, Josep
 1899 361 Pujol Brull, Adolf
 1907 641 Pujol Rubió, Josep
 1903 660 Pujols Morgades, Francesc

 1912 807 Quintana, Joan

 1905 565 Ràfols Trabal, Francesc
 1878 36 Rahola Trèmols, Frederic
 1902 430 Rahola, Pere
 1893 248 Raja Plovis, Antoni
 1904 520 Ramos Pascual, Josep
 1882 75 Ramos, Ricard
 1905 562 Ramos Masip, Josep
 1899 336 Raspall, Manuel J.
 1915 891 Rauret Drapé, Frederic
 1881 54 Raventós Puig, Josep
 1890 219 Raventós, Antoni
 1901 389 Raventós Domènech, Manuel
 1884 105 Recolons, Tomàs
 1909 737 Redondo Coderch, Joan
 1913 973 Reig Palau, Josep
 1912 774 Reverter Girona, Josep M.^a
 1909 936 Revilla, Josep A.
 1906 598 Reynals Mayol, Carles
 1888 329 Reynés Gurgui, Antoni
 1893 612 Ribas Ribas, Enric

 Vergara, 12
 Passeig de Sant Joan, 57
 Vergara, 12
 Rambla de Catalunya, 111
 Corts Catalanes, 613
 Salmerón, 61
 Platería, 70 y 72
 Corts Catalanes, 670
 Corts Catalanes, 667
 Corts Catalanes, 643
 Bilbao, 203
 Boquería, 17
 Corts Catalanes, 657
 Sant Francesc, 3
 Rambla de Catalunya, 18
 Mallorca, 289
 Corts Catalanes, 464
 Rambla de Catalunya, 102

 Dormitori Sant Francesc, 6

 Rambla de Catalunya, 69
 Corts Catalanes, 642
 Trafalgar, 12
 Nou de Sant Francesc, 2
 Trafalgar, 10
 Passeig de Colón, 19
 Cisne, 2
 Plaça de Santa Caterina, 3
 Corts Catalanes, 459
 Passatge Industria, 32
 Ronda de Sant Antoni, 74
 Bruc, 44
 Bailén, 13
 Villarroel, 50
 Hotel d'Inglaterra
 Gaudoxier, 11 (S. G.)
 Vilanova y Geltrú
 Diputació, 264
 Passeig de Gracia, 87
 Passatge de Domingo, 3

XXIV

1903	482	Ribas Ribas, Guillem	Rambla de Catalunya, 96
1889	180	Ribera Mallofré, Pere	Fontanella, 17
1912	861	Riba, Carles	Roca y Batlle, 10 (S. G.)
1910	811	Ribas, Vicenç	Café Continental
1914	882	Ribot Prat, Santiago	Bailén, 123
1886	409	Ricart Gualdo, Francesc	Provença, 275
1897	293	Riera Gosé, Francesc	Corts Catalanes, 604
1913	1005	Río Hernández, Josep del	Bilbao, 203
1907	614	Ripoll Fortuño, Francesc	Lauria, 9
1880	337	Ristol, Joan	Lauria, 26
1890	185	Riu Roura, Bonaventura	Sant Pau, 9
1891	194	Riudor Capella, Ramón	Casp, 41
1899	352	Rius Torres, Trinitat	Moncada, 17
1883	95	Riva, Benigne de la	Ronda de Sant Pere, 29
1904	489	Riva, Enric	Plaça de Catalunya, 20
1895	274	Rivera Cuadrench, Joaquim	Clot, 61
1887	145	Robledo, Enric	Concell de Cent, 323
1876	589	Roca Roca, Josep	Corts Catalanes, 563
1888	165	Roca Heras, Joseph M. ^a	Pelayo, 58
1899	171	Roca Vallber, Salvador	Bruc, 114
1901	400	Roca, Josep	Asalto, 9
1910	707	Roca Casas, Aleix	Ausias March, 8
1903	533	Rodés, Felip	Pelayo, 9
1897	305	Rodón Oller, Francesc	Lluch, 79 (Badalona)
1880	42	Rodríguez Méndez, Rafel	Passeig de Gracia, 42
1904	605	Rodríguez Codolà, Manuel	Provença, 285
1890	206	Rogent Pedrosa, Josep	Lauria, 28
1914	916	Rogent Massó, Elies	Lauria, 28
1888	155	Roig Bergadà, Josep	Girona, 18
1903	764	Roig, Carles	Palau de Justicia
1890	182	Roig Puñed, Josep	Balmes, 127
1894	254	Roig Verdaguier, Emili	Mallorca, 303
1897	297	Roig Puñed, Jaume	Balmes, 127
1899	346	Roig Buxeres, Josep	Bruc, 41
1901	391	Roig Armengol, Ramón	Mallorca, 275
1914	853	Roig Aràn, Ricard	Valencia, 284
1887	139	Romaní, Antoni M. ^a	Cegos de la Boquería, 2
1904	496	Romaña Muntaner, Antoni	Mallorca, 304
1894	243	Romeu Ribot, Ferràn	Fortuny, 1
1907	628	Roqueta González, Gonçal	Rosselló, 256
1895	260	Rosés, Ramón	Plaça de Catalunya, 19

1877	22	Rosich Guardiola, Joaquim	Vergara, 9
1907	638	Rosich Enrich, Josep M. ^a	Simón Oller, 1
1901	387	Roura Peypoch, Llorenç	Balmes, 30
1904	493	Roura, Xavier	Corts Catalanes, 689
1913	820	Roura, Jaume	Passeig de Gracia, 51
1872	606	Rubio de la Serna, Joan	Rambla de Santa Mònica, 4
1888	573	Rufasta Banús, Lluís	Ronda de l'Universitat, 33
1901	392	Ruíz Casamitjana, Josep	Ausias March, 29
1881	49	Rusiñol, Santiago	Passeig de Gracia, 41
1883	84	Rusiñol, Albert	Passeig de Gracia, 41
1883	278	Sabadell, Claudi	Balmes, 90
1896	283	Sabater Julià, Josep	Plaça de Santa Agna, 7
1888	151	Sacanella, Emili	Fontanella, 8
1914	972	Sadurní Vilardebó, Lluís	Bonsuccés, 9
1903	451	Sagarra, Ferràn de	Diagonal, 452
1913	805	Sagarra y de Castellarnau, J. M.	Diagonal, 482
1881	58	Sagristà Aparicio, Celestí	Valencia, 246
1900	503	Salas, Antoni de	Passeig de Gracia, 86
1880	912	Salas Antón, Joan	Ausias March, 2
1913	802	Saldaña Larranizar, Abili	Rambla de Catalunya, 45
1889	675	Salinas, Vicenç	Passeig de Gracia, 61
1909	893	Saló, Isidor	Notariat, 8
1914	887	Salom, Josep	Passeig Sant Gervasi, 48
1910	700	Salvadó, Jordi	Canuda, 13
1891	872	Salvany Blanch, Josep	Pelayo, 24
1885	114	Samà, Salvador de	Passeig de Gracia, 11
1886	408	Sampere Costa, Joan	(Figueras)
1893	226	Samsó Volart, Josep	Corts Catalanes, 667
1908	655	Samsó Camó, Francesc	Aragó, 287
1886	141	Sanpere Labrós, Víctor	Mendizábal, 15
1915	928	Sanpere Oliveras, Salvador	Avinguda R. Argentina, 74
1872	12	Sánchez Comendador, Ernest	Carme, 8
1895	268	Sánchez Diezma, Jesús	Corts Catalanes, 622
1885	108	Sans, Miquel de	Diputació, 169
1904	512	Sans Rossell, Modest	Lauria, 41
1911	740	Sansalvador Drumén, Santiago	Casp, 35
1914	823	Santana Solé, Josep	Canuda, 2
1877	25	Santaló Castellví, Pere	Asalto, 32
1913	826	Saurí Sirés, Antoni,	Tibidabo, 30 (Gracia)
1914	848	Saynach Carreras, Manuel	Plaça de l'Universitat, 2

XXVI

1892	225	Segalà Estadella, Manel	Provença, 253
1902	813	Segalà Estalella, Lluís	Diagonal, 418
1895	265	Segobia, Francesc	Bruc, 72
1909	682	Segura Solsona, Josep	Gravina, 9
1915	926	Segura Solsona, Eduard	Portaferriça, 20
1905	537	Sensat Millet, Francesc	Marina, 130
1883	78	Seriñà Masferrer, Joan	Ausias March, 50
1895	368	Sert, Josep M. ^a	Passeig de Gracia, 112
1898	314	Serra Pagès, Rosend	Girona, 65
1900	369	Serra Serra, Antoni	Rambla del Prat, 21
1903	446	Serra Pamies, Antoni	Pelayo, 9
1903	464	Serra Cisa, Miquel	Rambla de Catalunya, 97
1905	543	Serra Monné, Ramón	Corts Catalanes, 553
1908	668	Serra Cisa, Elianor	Rambla de Catalunya, 97
1883	93	Serrallés, Pere	Ronda de Sant Pere, 17
1907	635	Serrallach, Narcís	Pelayo, 40
1882	83	Serrat Izquierdo, Francesc	Ausias March, 20
1906	600	Serrat, Josep	Ausias March, 20
1904	513	Servià Barnés, Damàs	Carme, 23
1902	523	Sicars, Narcís	Diputació, 302
1880	41	Simón, Francesc	Passeig de Gracia, 3
1908	658	Sitjà Pineda, Francesc	Rosend Nobas, 21
1906	593	Sobregrau, Josep C. de	Plaça de Moncada, 3
1896	330	Solà Llenas, Antoni	Lauria, 31
1901	467	Solà Gené, Francesc	Aragó, 256
1903	466	Solà Llenas, Demetri	Diputació, 323
1903	515	Solà, Vicenç de	Balmes, 18
1907	642	Solans Mercader, Antoni	Vidre, 6
1888	357	Soldevila, Carles M. ^a	Bilbao, 197
1906	609	Soldevila Casas, Josep	Girona, 22
1907	630	Soldevila Vidal, Alvar	Bruc, 55
1897	805	Soldevila, Joan	Pelayo, 18
1915	917	Soldevila Zuliburro, Carles	Bilbao, 197
1909	691	Solé Granell, Joan	Rambla de Santa Mònica, 25
1912	784	Solé de Sojo, Vicenç	Provença, 312
1916	975	Solé Pla, Joan	Ronda de Sant Pere, 6
1889	172	Soler Trias, Francesc	Mallorca, 237
1896	280	Soler Palet, Josep	Concell de Cent, 391
1900	370	Soler Farnés, Salvador	Lauria, 9
1906	580	Soler Maymó, Miquel	Canuda, 13
1915	933	Soler Monés, August	Mallorca, 251

1887	143	Soley Gely, Víctor	Rambla d'Estudis, 12
1913	906	Soriano Pinedo, Ricard	Rambla de Catalunya, 110
1902	434	Schierberck, Emili Guillem	Aragó, 287
1890	310	Suárez Bravo, Francesc	Capmany, 17 (Sarrià)
1916	965	Suárez de Figueroa, Josep	Valencia, 209
1887	150	Subirà Marquet, Pau	Portal de l'Angel, 12
1908	657	Subirachs Giró, Andreu	Ample, 1
1881	61	Subirana, Eugeni	Portaferrissa, 14
1907	644	Subirana Oller, Santiago	Portaferrissa, 14
1895	323	Suñol Pla, Antoni	Balmes, 127
1916	957	Suñol Garriga, Josep	Passeig de Gracia, 90
1891	202	Suqué Sucona, Artur	Plaça d'Urquinaona, 12
1891	838	Suqué Sucona, Antoni	Provença, 265
1894	245	Sureda Rosa, Pere	Valencia, 226
1894	247	Sureda Iglesias, Francesc	Rambla de Catalunya, 75
1905	551	Tallada, Ferràn	Corts Catalanes, 536
1907	648	Tallada Paulí, Josep M. ^a	Rambla de Catalunya, 108
1881	57	Tarazona, Andreu	Balmes, 25
1909	678	Targa Vilanova, Ramón	Bailén, 11
1887	308	Tarre Tarré, Emili	Sobradiel, 4
1916	1016	Tarrés Piera, Josep M. ^a	Carme, 84
1891	217	Tarruella, Josep	Passeig de Gracia, 7
1915	936	Tarruella Riu, Josep M. ^a	Passeig de Gracia, 7
1893	237	Tauler, Modest	Trafalgar, 8
1911	753	Tayà Filella, Salvador	Passeig de la Diputació, 227
1886	121	Tell Lafont, Guillem A.	Ronda de Sant Pere, 7
1906	604	Terradas Brutau, Bartomeu	Aragó, 308
1916	955	Terrats, Joan	Corts Catalanes, 620
1910	795	Termens Mauri, Jaume	Valencia, 195
1877	39	Texidó Torres, Modest	Fontanella, 10
1916	1002	Tiffón, Santiago	Rambla de les Flors, 16
1896	327	Tintorer Vilaseca, Emili	Rambla de Catalunya, 60
1903	468	Tobella Castelltort, Ramón	Carme, 18
1911	744	Thomas Corrons, Josep	Mallorca, 291
1906	595	Tomàs Andreu, César	Clarís, 27
1898	319	Tona Xiberta, Baldomer	Tamarit, 107
1907	646	Torra Huberti, Josep	Clarís, 99
1885	116	Torrabadella, Ricard	Traspalacio, 4
1872	48	Torras Pascual, Pau	Passeig de Gracia, 132
1880	45	Torras, Joaquim	Bailén, 3

XXVIII

1891	574	Torras Rabarté, Francesc	Rambla de Canaletes, 2
1906	586	Torras Vilanova, Joan	Còrcega, 394
1907	619	Torras Sampol, Ramón M. ^a	Muntaner, 525
1907	869	Torras, Ramón	Muntaner, 525
1916	1003	Torras Prunés, Josep M. ^a	Canuda, 24
1902	431	Torrents Pons, Lluís	Rambla de Catalunya, 75
1913	806	Torrents, Pere	Sant Pau, 70
1904	475	Torres Vilaró, Ramir	Rambla del Centre, 34
1909	679	Torres Grau, Jaume	Passatge Méndez Vigo, 5
1908	649	Torruella Font, Antoni	Pomaret, 11 (Sarrià)
1913	804	Tous Bioggi, Francesc	Diputació, 340
1908	651	Travé Brillas, Josep	Mendizábal, 23
1906	566	Triana, Andreu	Carretera de Sarrià, 48
1906	681	Triana, Josep Manuel	Clarís, 38
1886	129	Trias, Enric	Fontanella, 19
1905	539	Trueta, Rafel	Balmes, 46
1908	656	Truillet Teixidó, Narcís	Pelayo, 42
1915	941	Truniger, Guillem	Balmes, 7
1916	996	Turné, Antoni	Concell de Cent, 285
1902	777	Turull, Pau M. ^a	Rosselló, 166
1872	76	Tusquets, Joan A.	Mercaders, 24
1901	379	Tusquets, Joan	Rambla del Centre, 9
1904	487	Tusquets Prats, Francesc	Laforga, 41 (S. G.)
1899	492	Tuyet Bosch, Enric	Passeig de Gracia, 38
1905	786	Umbert, Pau	Corts Catalanes, 617
1894	253	Uriach, Francesc de P.	Moncada, 20
1903	438	Uriach Uriach, Trinitat	Moncada, 20
1906	585	Utrillo, Miquel	Corts Catalanes, 579
1896	354	Valentí Camp, Santiago	Felip Gil, 5 (S. G.)
1910	702	Valentí Camp, Bonaventura	Felip Gil, 5 (S. G.)
1911	808	Valeri Sahis, Lluís	Cervantes, 7
1916	958	Vallejo Wagero, Antoni	Santa Agna, 20
1910	703	Vallès Ribó, Josep	Mallorca, 253
1900	424	Valls Campaner, Joan	Bruc, 30
1903	436	Valls Campaner, Lluís	Bruc, 30
1897	769	Valls Giralt, Josep	Mont-Sió, 7
1908	762	Valls Taberner, Ferràn	Arxiu Corona d'Aragó
1879	66	Vaudrey, Eugeni	Diputació, 304
1893	234	Vega March, Manuel	Corts Catalanes, 591

1916	1017	Vehils Grau, Rafel	Rambla de Catalunya, 121
1901	402	Ventosa Calvell, Joan	Diputació, 276
1910	710	Ventosa Roig, Salvador	Lauria, 40
1889	578	Verdaguer Callís, Narcís	Mont-Sió, 3 bis
1902	502	Verdú, Martí	Borrell, 129
1887	146	Via Via, Valentí	Dormitori Sant Francesc, 11
1907	634	Viada Lluch, Lluís C.	Mallorca, 212
1872	5	Vidal Carreras, Lluís Marià	Diputació, 292
1872	7	Vidal de Torrents, Emili	Moncada, 23
1880	72	Vidal Jovelli, Francesc	Rosselló, 284
1898	333	Vidal de Solano, Joan A.	Pelayo, 44
1907	617	Vidal Riba, Eduard	Balmes, 24
1910	721	Vidal Tarragó, Josep	Ronda de Sant Pere, 52
1892	963	Vidiella, Francesc	Betlem, 17
1894	249	Vila Palmés, Antoni	Bisbe Morgades, 8 (S. G.)
1900	377	Vila Pascual, Wenceslau	Passatge de Ròmul Bosch
1913	960	Vila Marieges, Enric	Casp, 86
1885	99	Vilanova, Joan	Mallorca, 289
1914	852	Vilaplana, Josep M. ^a	Rosselló, 247
1901	396	Vilaró Artigas, Alexandre	Corts Catalanes, 604
1915	938	Vilaseca Pujadas, Josep M. ^a	Corts Catalanes, 532
1896	282	Vilumara, Tomàs	Rambla dels Estudis, 10
1905	560	Vilumara, Josep	Pelayo, 8
1915	927	Vilà Bellavista, Isidre	Lauria, 26
1898	317	Vintró Casallach, Enric	Corts Catalanes, 571
1894	301	Vinyas Vidal, Josep	Diputació, 185
1915	903	Viñeta Montés, Pepita	Concell de Cent, 318
1905	771	Virgili Miquel, Antoni	Rosselló, 208
1875	17	Viura Carreras, Joan	Bilbao, 213
1894	257	Vives Llera, Francesc	Aribau, 112
1903	471	Vives Ribas, Carles	Call, 19
1905	545	Vivó Soler, Joaquim	Jaume I, 6
1916	1024	Vizcueta, Pelayo	Lauria, 104
1916	1020	Vleurick, Lluçia	Passeig de Gracia, 92
1894	242	Volart, Felip de	Corts Catalanes, 654
1914	889	Wangüemert, Fèlix	Corts Catalanes, 586
1900	356	Wertheim, Carles	Baixada de Sant Miquel, 1
1912	780	Zaragoza, Eduard	Concell de Cent, 304
1915	942	Zavala Larrañaga, Joan	Salmerón, 201

SOCIS TRANSEUNTS

Any d'ingrés	Núm. d'ordre	Noms y cognoms	Domicilis
1915	27	Alcàntara Gusart, Manuel	Corts Catalanes, 449
1915	31	Alvarado, Francesc	Diputació, 351
1916	51	Anguera de Sojo, Joan	Plaça d'Urquinaona, 8
1916	47	Blanch Clausell, Josep	Lauria, 46
1916	49	Boada Saliète, Gabriel	Platón, 12 (S. G.)
1915	25	Borges da Fonseca, Landolf	Rambla de Catalunya, 88
1916	43	Buigas, Francesc	Plaça de Letamendi, 27
1914	65	Capdevila, Josep M. ^a	Passeig de Sant Joan, 27
1915	23	Carles Rosich, Domingo	Valencia, 303
1915	14	Carreté García, Miquel	Bruc, 65
1915	11	Cartea, Joan	Oficines Industries Elèctriques
1914	4	Castellet, Pere	Portal de l'Angel, 9
1915	9	Castro Martín, Josep	Oficines Industries Elèctriques
1916	52	Collado Crespo, Joaquim	Provença, 185
1916	44	Conill Montolbio, Josep	Passeig de Gracia, 46
1915	26	Culí Verdaguer, Frederic	Girona, 52
1914	3	Dieterle, Pau	Bertràn, 29
1916	45	Duarte, Manuel	Muntaner, 41
1906	57	Duràn Sanpere, Agustí	Rambla de Catalunya, 54
1909	60	Estorch, Antoni	
1916	40	Ferrer Camps, Joan	Princesa, 39
1909	24	Figueras, Lluís	Industria, 202
1911	54	Forteza, Guillem	Pelayo, 38
1916	38	Forteza Rey Forteza, Alfons	Ronda de l'Universitat, 14
1909	41	Furriol, Pau	Trafalgar, 56

1915	7	Garriga Lluís, Ramón	Méndez Núñez, 9
1915	6	Giralt, Casimir	Canuda, 16
1915	29	Giralt Casadesús, Ricard	Bisbe, 12
1916	46	Gonschow, Carles	Lauria, 40
1916	32	Guasch Frisola, Josep M. ^a	Plaça de Tetuà, 3
1916	66	Hess, Alfred	Viladomat, 122
1915	15	Hollerung, Carles	Balmes, 161
1915	21	Homar, Antoni	Baixada de Cervantes, 7
1914	1	Hurst, Carl Bailey	Mallorca, 234
1915	8	Jubert, Narcís	Mallorca, 234
1908	53	Junoy, Josep M. ^a	Plaça de l'Universitat, 5
1916	36	Laanc, Joan	Doctor Dou, 15
1916	37	Leegel, Otto	Banc Alemany
1910	48	Lorenzale, Ramir	Plaça de l'Universitat, 2
1916	59	Martí Deveses Sancho, Josep	Jovellanos, 1
1915	19	Martínez Ferrando, Ernest	Aribau, 33
1911	2	Martorell Trabal, Francesc	Escudellers Blancs, 10
1909	33	Maseras, Alfons	Plaça de l'Universitat, 4
1915	5	Massachs, Camil	Rambla de les Flors, 13
1915	20	Massot Balaguer, Lluís	Tallers, 27
1916	34	Nogués Gurri, Lluís	Aribau, 60
1915	17	Parellada Faura, Josep	Corts Catalanes, 623
1915	10	Pascual de Lontiscla, Josep	Asalto, 3
1905	56	Pé de Arrós, Renat Josep	Rosselló, 323
1908	18	Pellicer, Emili	Bruc, 84
1916	68	Permanyer Roch, Pere	Guardia, 3
1913	55	Riber, Llorenç	Cervantes, 7
1916	62	Rodríguez Ruíz, Guillem	Saló de Sant Joan, 119
1916	42	Roldán, Esteve	Diputació, 272
1915	28	Rosell Muntaner, Francesc	Aribau, 23
1916	39	Rottger, Carles	Muntaner, 62
1916	50	Sagarra, Francesc de P.	Diagonal, 482
1913	61	Sangorrín, Damàs	Bailén, 32

XXXII

1916	63	Seguí Salvans, Joan	Bonavista, 30 (Gracia)
1915	30	Sellet, Pau	Passeig de Gracia, 51
1916	58	Solé, Eduard D.	Plaça de Sta. Agna, 17
1904	13	Soler Llobet, Josep	Ribera, 18
1905	16	Testagorda Figueras, Francesc	
1916	67	Ulacia, Francesc de	Concell de Cent, 243
1915	12	Valón, Josep M. ^a	Lauria, 15
1916	35	Vicedo Bonmatí, Juli	Corts Catalanes, 546
1915	22	Vilaplana Pujolar, Ramón	Bruc, 76
1916	64	Viura, Xavier de	Concell de Cent, 265

MINISTERIO
DE CULTURA